

เงินในทัศนะของทหารไทย: ภาพสะท้อนจากเอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

China in Thai Military Perspectives: Reflection from the National Defense College
Research Papers

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations
Department of International Relations
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
Chulalongkorn University
Academic Year 2022
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	จีนในทัศนะของทหารไทย: ภาพสะท้อนจากเอกสารวิจัย
	วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
โดย	น.ส.รชยา เทียมประชา
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.ตามไท ดิลกวิทยรัตน์)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รชยา เทียมประชา : จีนในทัศนะของทหารไทย: ภาพสะท้อนจากเอกสารวิจัยวิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร. (China in Thai Military Perspectives: Reflection from
the National Defense College Research Papers) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ศ.กิตติคุณ
ดร.สุรชาติ บำรุงสุข

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนของทหารไทยที่มีต่อจีนหลังเกิดการ
รัฐประหาร 2006 และ 2014 เพราะเป็นระยะเวลาที่กองทัพไทยเข้ามาแทรกแซงและหยั่งรากลึก
บทบาททหารในทางการเมือง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา
ของประเทศไทย เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนของทหารไทยที่มีต่อจีนชัดเจน ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรม
และตีความมุมมองที่อาจเกิดขึ้นได้ในทัศนะของไทยที่มีต่อจีนออกมาได้ 4 มุมมองคือ 1) มุมมองที่มี
ต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทยหลังการรัฐประหาร 2549 2) มุมมองที่มีต่อจีนว่าเป็นภัยคุกคาม 3)
มุมมองที่มีต่อจีนของอาเซียน และ 4) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีนเท่านั้นซึ่ง
ศึกษาภาพสะท้อนผ่านเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)
ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 ทั้งหมด 16 เล่มล้วนเป็นชนชั้นนำทางทหารและอาจส่งมุมมองข้างต้นเข้าไปมี
บทบาทในการกำหนดนโยบายไทยที่มีต่อจีนได้ จากการศึกษา เนื้อหาเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของ
นักศึกษาวปอ. สามารถจัดกลุ่มและจำแนกให้เข้ากับมุมมองที่ไทยมีต่อจีนในทั้ง 4 มุมมองข้างต้นได้
เห็นว่ามุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทยมีทั้งหมด 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 11, มุมมองที่มีต่อ
จีนว่าเป็นภัยคุกคามมีทั้งหมด 1 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 6, มุมมองที่มีต่อจีนของอาเซียนมีทั้งหมด 6
เล่มซึ่ง คิดเป็นร้อยละ 33 และมุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีนมีทั้งหมด 9 เล่ม คิด
เป็นร้อยละ 50 ดังนั้น ภาพสะท้อนของชนชั้นนำทหารไทยที่มีต่อจีนนั้นมีแนวโน้มที่ในการพัฒนา
ความสัมพันธ์กับจีนต่อไปซึ่งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์พิเศษระหว่างไทย-จีนและดึงอาเซียนให้เข้า
มามีส่วนร่วม เป็นลำดับต่อมา

สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ลายมือชื่อนิสิต
ปีการศึกษา	2565	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6180623924 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD:

Rachaya Tiampracha : China in Thai Military Perspectives: Reflection from the National Defense College Research Papers. Advisor: Prof. Emeritus SURACHART BAMRUNGSUK, Ph.D.

This Thesis aims to study Sino-Thai relations from Thai Military Perspectives after Coup in 2006 and 2014 because this period is considered the Military's intervention in Thai Politics. To understand the Thai Military perspectives that reflect from the National Defense College Research Paper, there are 4 perspectives that are summarized from Sino-Thai relations 1) China on Thai right-wing conservative view 2) China is a threat 3) China on ASEAN's perspective, and 4) Sino-Thai special relationship. This thesis finds that the National Defense College Research Paper can be grouped according to their contents to match with each of 4 perspectives above: Perspective 1 has got a total of 2 research papers (11%), Perspective 2 China as a Threat has got a total of 1 research paper (6%), Perspective 3 has got a total of 6 research paper (33%), and Perspective 4 has got a total of 9 research papers (50%). To conclude, China in Thai Military Perspectives is likely to continue its relationship with China based on Sino-Thai special relationship and ASEAN's views.

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้จากการได้รับความช่วยเหลือและความเมตตาจากหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศ.กิตติคุณ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นลำดับแรกที่เมตตาและกรุณาให้ความช่วยเหลือตั้งแต่การเขียนโครงร่าง ตลอดจนให้โอกาสและคำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนเสร็จสิ้นเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ประธานกรรมการสอบ และ อ.ดร.ตามไท ดิลกวิทยรัตน์ กรรมการสอบภายนอกที่สละเวลาและแสดงความความคิดเห็นเพื่อทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่กุล พี่อะตอม และพี่ ๆ บุคลลากรในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และพี่เฟิร์น พี่เม และพี่พลอย เพื่อนรุ่นพี่ร่วมรุ่นป.โทที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา และขอขอบคุณรศ.ดร.สิริพรรณและน้องนุ่นจากภาควิชาปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแห่งนี้ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลืออย่างเต็มที่เสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ ขอขอบคุณเพื่อนสนิทที่เชื่อมั่นจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รชยา เทียมประชา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 การทบทวนวรรณกรรม.....	3
1.3 คำถาม.....	8
1.4 สมมติฐาน.....	8
1.5 กรอบแนวคิด.....	8
1.6 ขอบเขตในการศึกษา.....	9
1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	14
1.8 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล.....	14
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
1.10เค้าโครงการนำเสนอ.....	15
1.11 ข้อจำกัดทางการศึกษา.....	15
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.1 การดำเนินความสัมพันธ์แบบลู่ตามลม.....	17
2.2 การดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ความมั่นคงภายในไทย.....	21
2.3 การดำเนินตามสถานการณ์ในภูมิภาคของไทย.....	25

2.4 สรุป	30
บทที่ 3 ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีน.....	32
3.1 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1945-1974: ก่อนการสถาปนาทางการทูต	32
3.2 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1975-1978: การสถาปนาอย่างเป็นทางการ	37
3.3 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1978-1992: Һุ่นส่วนทางความมั่นคง	39
3.4 ภาพรวมความเป็นมาระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1993-2007: Һุ่นส่วนยุทธศาสตร์.....	44
3.5 สรุป	46
บทที่ 4 ภาพสะท้อนทางความมั่นคงของไทยที่มีต่อจีน.....	47
4.1 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย.....	47
4.2 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย.....	48
4.3 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย.....	52
4.4 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน.....	54
4.5 สรุป	57
บทที่ 5 ภาพสะท้อนของทหารจากเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ.	58
5.1 เอกสารวิจัยวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ตั้งแต่รุ่นที่ 50 - 61 กับมุมมองที่มีต่อจีนของ	
ไทย	58
5.1.1 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย	58
5.1.2 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย	60
5.1.3 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย	61
5.1.4 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน.....	66
5.2 บริบททางความมั่นคงในช่วงเวลาหลังการรัฐประหาร 2006	75
5.3 สรุป	79
บทที่ 6 บทสรุปผลการวิจัย ประเด็นอภิปรายและข้อเสนอแนะ	80

6.1 บทสรุป.....	80
6.2 คำตอบของคำถามวิจัย.....	83
6.3 ข้อจำกัด แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	86
ประวัติผู้เขียน.....	92

สารบัญตาราง

หน้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตาราง 1 เอกสารของวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. รุ่นที่ 50-61..... 10

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เหตุการณ์รัฐประหาร 2006 เป็นเหตุการณ์ที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศไทย การรัฐประหารในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลายเป็นโอกาสให้รัฐบาลทหารไทยเล็งเห็นและสร้างความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรใหม่ ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจที่ให้ความช่วยเหลือและไม่มีเงื่อนไขผูกพันทางการเมืองอย่างเช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เพราะแนวทางของประเทศจีนสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองภายในของไทยตั้งแต่หลังรัฐประหาร 2006 จนกระทั่งปัจจุบันเป็นอย่างมาก

เนื่องจากการรัฐประหารทำให้ประเทศที่เป็นพันธมิตรเก่าอย่างชาติตะวันตกนั้นลดระดับความสัมพันธ์และลดการให้ช่วยเหลือ รวมถึงส่งแรงกดดันแก่รัฐบาลทหารผ่านประเด็นปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศ เช่น การตัดสิทธิ์ GSP และการลดระดับจากประเทศ tiers 2 เป็น tiers 3 ด้วยประเด็นปัญหาการค้ามนุษย์และละเมิดสิทธิแรงงานชาวประมง ในทางตรงข้าม เกิดการลงนามความตกลงระหว่างไทย-จีน 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 ความตกลงในความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศระหว่างกระทรวงกลาโหมไทยกับคณะกรรมการบริหารงานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของจีน และ ฉบับที่ 2 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการส่งเสริมความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ วิชาการ และนวัตกรรมระหว่างกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของไทยกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของจีน¹

อิทธิพลของจีนจึงกลายเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญอย่างมากต่อรัฐบาลในยุครัฐประหารเสมอมา ทั้งในมิติทางการเมืองที่จีนไม่แทรกแซงกิจการภายในและไม่สร้างแรงกดดันแก่รัฐบาลทหาร เช่น การรับรองรัฐบาลพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งถูกแต่งตั้งจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ที่ทำการยึดอำนาจรัฐบาลพันโททักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2006 ของจีนโดยใช้สิทธิ์วีโต้ (Veto) ต่อมติคณะมนตรีความมั่นคงในฐานะประเทศสมาชิกถาวรของสหประชาชาติ² หรือในมิติทางเศรษฐกิจ เกิด

¹ สุรชาติ บำรุงสุข, "ได้รถถึง-เสียจีเอสพี! สัมพันธ์ไทย-สหรัฐปัจจุบัน," มติชนสุดสัปดาห์, 2562, https://www.matichon.co.th/politics/news_1734057.

² สมชัย อุ่นแก้ว, "ความร่วมมือทางทหารของไทยต่อจีนยุคหลังสงครามเย็น (จากรัฐบาลทักษิณ ถึงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ 1) ; Thailand's military cooperation with China after the end of the cold war (from Taksin's government to Yingluck government's first cabinet)" (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2011), EBSCOhost.

ความร่วมมือระหว่างทั้ง 2 ประเทศเพื่อดึงดูดการลงทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งระเบียงเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Thailand Eastern Economic Corridor: EEC) ผ่านการใช้อำนาจพิเศษมาตรา 44³ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้เกิดการความร่วมมือได้ง่ายขึ้นของคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) 2014 ที่ทำการยึดอำนาจรัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2014

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนหลังการรัฐประหารยังเห็นได้ชัดขึ้นในมิติทางทหาร โดยเริ่มจากการที่จีนให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณแก่กองทัพไทยในช่วงเวลาที่เกิดการรัฐประหาร ซึ่งตรงข้ามกับกองทัพสหรัฐฯ ที่ตัดงบประมาณทางทหารเนื่องจากความไม่พอใจการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพ รัฐบาลทหารไทยยังเลือกสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนผ่านการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ในราคามิตรภาพ เช่น การซื้อเรือดำน้ำ จำนวน 2 ลำ และได้เปล่าจากทางการเงินอีก 1 ลำ การซื้อขายและให้เปล่าเช่นนี้กลับทำให้เกิดข้อสงสัยต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากยุทธโศปกรณ์ข้างต้นสำหรับรัฐเล็กนั้นจำเป็นต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในการแลกเปลี่ยน⁴

ปัจจัยภายในจากปัญหาการเมืองไทยที่ไม่มีความเสถียรภาพและเกิดการรัฐประหารขึ้นซ้ำซ้อนในปี 2006 และ 2014 โดยที่การรัฐประหารทั้ง 2 ครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นการสืบทอดอำนาจกัน เพราะกลุ่มอำนาจเก่าทางการเมืองและผู้นำทางทหารมีวิสัยทัศน์ต่อการเมืองไทยว่าเป็นวิกฤติที่จะต้องเข้าควบคุมเพื่อสร้างเสถียรภาพ⁵ ในทางหนึ่ง ก็จะทำให้กองทัพสามารถรักษาผลประโยชน์ตนเองไว้ด้วย อีกทั้ง ผู้นำทหารตั้งแต่การรัฐประหาร 2006 มักจะเลือกดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะที่เรียกว่า โปรจีน (Pro-China) อีกด้วย

การพึ่งพาเงินของไทยภายใต้รัฐบาลทหารจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในปัจจุบัน เมื่อรัฐบาลทหารไทยหันหน้าเข้าหาเงินมากขึ้นจึงเกิดเป็นคำถามและความกังวลในด้านความมั่นคงของบางประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีประเด็นเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติทับซ้อนกันกับเงินอยู่ในทางตรงข้าม จีนก็สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ให้เข้มแข็งขึ้นในประเทศอาเซียนต่าง ๆ เช่น กัมพูชา สาธารณรัฐประชาชนลาว และไทยที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ในทาง

³ “EEC เขตเศรษฐกิจ "พิเศษ" สำหรับใคร?” iLab, 2563, <https://ilaw.or.th/node/5358>.

⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, “ความสัมพันธ์พิเศษ ไทย-จีน ภูมิทัศน์ใหม่การต่างประเทศไทย,” มติชนสุดสัปดาห์, 2560, <http://surl.li/jetpi>

⁵ Marc Lanteigne, “Chinese Foreign Policy: An Introduction Fourth,” ed(New York: Routledge, 2020).

การเมืองระหว่างประเทศ ผู้นำทหารมักจะเลือกดำเนินนโยบายและสร้างพันธมิตรกับประเทศที่สามารถสร้างความมั่นคงและผลประโยชน์ให้กับกองทัพได้มากที่สุด

ทัศนะของผู้นำทหารที่มีต่อการเมืองระหว่างประเทศจึงประเด็นที่น่าสนใจจากการเข้ามามีบทบาททางการเมือง และอาจทำให้เห็นถึงแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศไทยในช่วงหลังรัฐประหาร 2006 นี้ได้ โดยผู้เขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษาจึงต้องการศึกษาแนวความคิดทางวิชาการของนายทหารผ่านเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรในช่วงหลังรัฐประหาร 2006 เนื่องจากตามคุณสมบัติการเข้าศึกษา นักศึกษากลุ่มนี้จะต้องดำรงตำแหน่งนายทหาร ข้าราชการ และผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับความไว้วางใจจนเข้าถึงชั้นความลับทางราชการได้ และอาจเป็นเครือข่ายในการทำงานของผู้นำทหารได้⁶ เช่น การคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ในสถานิติบัญญัติแห่งชาติในปี 2014 หรือดำรงตำแหน่งในกระทรวงที่สำคัญมักจะถูกคัดเลือกจากภาคส่วนต่าง ๆ และนักศึกษาวปอ.รุ่นที่ 50 ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคสช.⁷ ในขณะนั้น บุคคลเหล่านี้จึงอาจได้รับโอกาสเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยได้ในอนาคต และเพื่อทำให้เห็นว่าทัศนะของนายทหารไทยมีที่เกิดความร่วมมือกับจีนนั้นมีแนวโน้มไปในแนวทางใด และอาจทำให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างไทย-จีนหลังการรัฐประหาร 2006 นั้นจะเกิดขึ้นอย่างไร

เอกสารวิจัยข้างต้นนี้อาจเป็นข้อมูลที่มีส่วนช่วยในการพิจารณาว่าทหารไทยจะนั้นมีทัศนะอย่างไรและวางตำแหน่งประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันทางอำนาจของประเทศมหาอำนาจในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอย่างไรได้บ้าง แม้ว่าแนวคิดของไทยที่มีต่อจีนในงานเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในวิทยานิพนธ์เล่มนี้อาจไม่ได้ผลกระทบต่อนโยบายระดับประเทศแต่อาจกลายเป็นมุมมองใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นและส่งผลให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับมหาอำนาจซึ่งจะทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดของไทยต่อมหาอำนาจได้ และอาจกลายเป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคตได้

1.2 การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-จีนตั้งแต่เริ่มสถาปนาอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 โดยทบทวนวรรณกรรมถึงปัจจัย

⁶ “คุณสมบัติที่จำเป็นในการสมัคร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร,” nine100, 2021, <http://surl.li/jetny>

⁷ “เชืคเพื่อน "วปอ.-ปรอ." ประยุทธ์ เป็องหลัง คสช. โห้วสยว่ว่ว่ว สนช,” Isranews, 2557, <http://surl.li/jetoy>

สำคัญที่ทำให้ไทยและจีนเกิดความร่วมมือกันตั้งแต่ช่วงสงครามเย็นจนกระทั่งกลายเป็นประเทศพันธมิตรในปัจจุบันนี้

ในช่วงสงครามเย็น โลกถูกแบ่งแยกด้วยอุดมการณ์ 2 ฝ่ายที่แตกต่างกันคือ ฝ่ายโลกเสรีที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ และฝ่ายสังคมนิยมที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำรวมถึงประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สำหรับประเทศไทยนั้นเลือกเป็นพันธมิตรกับฝ่ายโลกเสรีซึ่งแตกต่างกับอุดมการณ์ของจีนที่มีรัฐบาลเป็นพรรคคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันทางอุดมการณ์ แต่ทั้งไทยและจีนนั้นไม่ได้เห็นว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรูหรือเป็นปรปักษ์ ในงานของสารสิน วีระผล อธิบายไว้ว่า ในขณะนั้น จีนเลือกให้ความสำคัญกับการรวบรวมประเทศและไทยก็มีการติดต่อทางการทูตแบบไม่เป็นทางการกับจีนมาโดยตลอด เพราะการจะเป็นศัตรูกับจีนในขณะที่มีพรรคคอมมิวนิสต์ไทยอาจจะเป็นอันตรายมากเกินไปสำหรับไทย⁸ ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไทยเปิดความสัมพันธ์กับจีนคือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคอินโดจีน ซึ่งคำอธิบายเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานของ Michael R. Chambers ที่อธิบายว่า ผลประโยชน์ทางการเมืองและความมั่นคงเป็นประเด็นที่ทำให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนเข้มแข็งมากขึ้น จากการมีจุดร่วมกันในการต่อต้านเวียดนามที่ต้องการครองความเป็นเจ้าและการรุกรานกัมพูชา⁹

จากการที่สหรัฐฯถอนตัวออกจากสงครามเวียดนามแล้วประกาศให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นผ่านหลักการนิกสัน (Nixon Doctrine) พร้อมกับพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตของสหรัฐฯ ที่มีต่อจีน ย่อมทำให้รัฐบาลทหารของไทยในขณะนั้นซึ่งยึดข้างสหรัฐฯ มาโดยตลอดต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติตามไปด้วย ปัจจัยภายนอกยังเป็นสาเหตุสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนได้แก่ ปัญหากัมพูชา เพราะได้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยไทยได้ประโยชน์จากการที่จีนเข้ามาไกล่เกลี่ยระหว่างกลุ่มเขมรแดงกับไทย โดยโน้มน้ำหนักว่าปัญหาที่แท้จริงนั้นคือ เวียดนาม จีนซึ่งเป็นศัตรูกับสหภาพโซเวียตและเวียดนามนั้นย่อมได้ประโยชน์จากการคานอำนาจนำของเวียดนามได้ โดยงานของ Chambers ขึ้นนี้อธิบายถึงลักษณะพิเศษระหว่าง 2 ประเทศนี้จากการที่ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องอธิปไตย และตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็น

⁸ สารสิน วีระผล, "ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากทวิภพสงคราม (ค.ศ. 1975 - 1995)" in การปฏิรูปจีนกับทศวรรษที่ 3 ของความสัมพันธ์ต่อไทย, ed. วรศักดิ์ มัทธโนบล (ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

⁹ Michael R. Chambers, "The Chinese and the Thais are Brothers the evolution of the Sino Thai friendship.pdf>," *Journal of Contemporary China* (2007), <https://doi.org/10.1080/10670560500205100>.

ประโยชน์ต่อจีน จีนจึงเห็นว่าไทยเป็นประเทศที่เจรจาได้ง่ายกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ต่อมา ในงานของ Ian Storey และจุลชีพ ชินวรรโณ ได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกันกับงานของ Michael R. Chambers ที่ว่า แม้ว่าความขัดแย้งจากปัญหามลพิษข้ามพรมแดนเป็นจุดเริ่มต้นของความใกล้ชิดระหว่างทั้ง 2 ประเทศจะจบลง แต่ความร่วมมือทางทหารของทั้ง 2 ประเทศกลับพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากจวบจนปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น การซื้อยุทโธปกรณ์ของกองทัพไทยจากรัฐบาลจีน โดยแบ่งการซื้อยุทโธปกรณ์ออกเป็น 4 ระยะ

ระยะเริ่มแรกเกิดขึ้น ในปีค.ศ. 1985 จากการที่ไทยขอความช่วยเหลือจากจีนในการส่งปืนใหญ่ 130 มม. เพื่อนำมาใช้ตามพรมแดนไทย-กัมพูชา จีนยังช่วยเหลือโดยให้เปล่าแก่ไทยด้วยการส่งรถถังรุ่น T-69 เป็นจำนวนหนึ่ง ต่อมาในปีค.ศ. 1987 กองทัพอากาศของไทยต้องการซื้อปืนต่อสู้ อากาศยานขนาด 37 มม. รุ่น P-74 จำนวน 30 กระบอก พร้อมด้วยระบบเรดาร์ควบคุมการยิง 5 ชุด ในราคา 300 ล้านบาท และยังเกิดการลงนามสัญญาเพื่อซื้ออาวุธจำนวน 4 รายการจากจีนโดยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นด้วย

ระยะที่สอง ปีค.ศ. 1988 กองทัพเรือของไทยยังได้สั่งเรือลาดตระเวนหรือ เรือฟรีเกต รุ่นเจียงหู (Jianghu) ขนาด 1,800 ตัน จำนวน 4 ลำจากจีน (เรือหลวงเจ้าพระยา เรือหลวงบางประกง เรือหลวงกระบี่ และเรือหลวงสายบุรี) ซึ่งได้รับมอบจากจีนในช่วงปีค.ศ. 1991 – 1992 ก่อนที่จะมีการสั่งต่อเรือฟรีเกตจากจีนเพิ่มเติมอีก 2 ลำ (เรือหลวงนเรศวรและเรือหลวงตากสิน) และเรือลำเลียงพลขนาดใหญ่ 1 ลำ (เรือหลวงสมิถัน) หลังจากที่เวียดนามถอนทัพออกจากกัมพูชาและเกิดการลงนามในข้อตกลงสันติภาพในกัมพูชาในปีค.ศ. 1992 ความต้องการอาวุธของกองทัพจึงลดลงตามไปด้วย ความเห็นที่ว่าสถานการณ์ความมั่นคงเริ่มดีขึ้น ประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งในยุโรปและเอเชียต่างล่มสลายและสนใจการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กองทัพไทยจึงยังไม่มีควมจำเป็นมากเพียงพอ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยยังสั่งซื้ออาวุธจากจีนคือ เครื่องยิงระเบิดและเรือตรวจการณ์ไกลฝั่ง ในปีค.ศ. 2544 และ 2545 ตามลำดับซึ่งเกิดขึ้นในระยะที่ 3

เมื่อเกิดการรัฐประหาร 2006 ความสัมพันธ์ทางทหารยิ่งชัดเจนมากขึ้น เมื่อจีนเสนอช่วยเหลือกองทัพไทยเป็นเงินจำนวน 49 ล้านเหรียญสหรัฐทดแทนจากการที่กองทัพไทยโดนตัดความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ เนื่องมาจากความไม่พอใจจากการรัฐประหาร ทั้งยังเกิดการเยือนจีนอย่างเป็นทางการ เกิดการลงนาม “แผนปฏิบัติการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางยุทธศาสตร์ไทย-จีน ระหว่างปี 2007 - 2011” และเกิดการซ้อมรบร่วมระหว่างหน่วยรบพิเศษของไทยและจีนเป็นครั้งแรกในปี 2550 ภายใต้ชื่อ “Strike 2007” ต่อมา เป็นการซ้อมรบร่วมระหว่างกองทัพเรือระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ภายใต้ชื่อ “Blue Strike 2012” และการซ้อมรบร่วมของกองทัพอากาศของไทยและจีน ภายใต้ชื่อ “Falcon Strike 2558” ยิ่งไปกว่านั้นในระยะสุดท้าย หลังการรัฐประหาร 2014 การ

พัฒนาความสัมพันธ์ยิ่งลึกซึ้งมากขึ้น เพราะในปีค.ศ. 2559 ไทยตัดสินใจซื้อเรือดำน้ำรุ่นหยวน (S 26-T) ที่มีการปรับขนาดและลดราคาลงสำหรับประเทศพันธมิตรเท่านั้นจำนวน 3 ลำ โดยที่กองทัพไทยจ่ายค่าเรือดำน้ำมูลค่า 36,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นราคาเพียง 2 ลำเท่านั้น ขณะที่อีกหนึ่งลำเป็นการให้เปล่าจากจีนซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นไม่บ่อยในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁰ ยังมีการยืนยันจากผู้บัญชาการกองทัพบกจะมีการจัดซื้อรถถังรุ่น VT-4 จำนวน 10 คัน เป็นมูลค่า 2 พันล้านบาท ทั้งยังเกิดการร่วมลงทุนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศระหว่างไทย-จีน¹¹ ในทางเดียวกันกองทัพไทยยังเห็นพ้องว่ายุทธโศปกรณ์จากจีนทั้งด้านราคา ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมนั้นตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงที่อยู่ในระดับต่ำของไทย (Low-threat security environment)¹²

จากข้างต้น จะเห็นว่าจีนกลายเป็นแหล่งอาวุธสำหรับกองทัพไทยแทนที่สหรัฐอเมริกาสามารถสะท้อนทัศนคติของจีนนำไทยได้เป็นอย่างดี เพราะการซื้ออาวุธยุทธโศปกรณ์จากสหรัฐอเมริกา นอกจากจะราคาที่สูงกว่า อาจจะมาด้วยเงื่อนไขทางการเมืองซึ่งจะเป็นปัญหาในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลที่ไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างมาก¹³ การพึ่งพาจีนจึงไม่ได้เพียงแต่ตอบโจทย์ในมิติด้านความมั่นคงของไทยเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองของรัฐบาลในแต่ละช่วงอีกด้วย

การที่มีประเทศมหาอำนาจกำลังเรืองอำนาจขึ้น (Revisionist Power) เช่น จีน สามารถถูกมองว่าเป็นได้ทั้งภัยคุกคามและแหล่งผลประโยชน์ โดยที่ชนชั้นนำไทยเห็นว่าการเป็นพันธมิตรกับจีนนั้นเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁴ โดยที่ขณะนี้ไม่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนสังเกตเห็นได้จากความร่วมมือระดับภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน – จีน (Asean-China Free Trade Agreement : ACFTA) เป็นต้น แต่ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่าง

¹⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, “ความสัมพันธ์พิเศษ ไทย-จีน ภูมิทัศน์ใหม่การต่างประเทศไทย,” Matichonweekly, 2560, <http://surl.li/jetpi>

¹¹ จุลชีพ ชินวรรณ, กรงเล็บมังกร: แสนยานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 165-78.

¹² Ian Storey, "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength," Perspective, no. 43 (27 May 2019 2019): 4.

¹³ Ibid.

¹⁴ Chulacheeb Chinwanno, “Thailand,” in Evelyn Goh, ed., *Betwixt and Between: Southeast Asian Strategic Relations with the US and China* (IDSS Monograph, No. 7, 2005), p. 65 in Ann Marie Murphy, "Beyond Balancing and Bandwagoning: Thailand's Response to China's Rise " Asian Security 6, no. 1 (25 Mar 2020 2010): 15, <https://doi.org/10.1080/14799850903471922>.

ประเทศสมาชิกในอาเซียนกับจีนนั้นกลับเป็นไปอย่างช้า ๆ¹⁵ กล่าวคือ เป็นการหลีกเลี่ยงการพึ่งพาทางทหารหรือความร่วมมือทางความมั่นคงกับจีน เช่น การซื้อเรือดำน้ำจากสหภาพโซเวียตของเวียดนามและอินโดนีเซีย หรือการที่มาเลเซียจ้างบริษัทยุทธโศปกรณ์ของฝรั่งเศสให้เข้ามาดูแลซ่อมบำรุงเรือดำน้ำ¹⁶ เพราะยังเห็นว่าจีนเป็นภัยคุกคาม (China Threat) โดยเฉพาะในประเด็นที่มีการอ้างสิทธิ์ทับซ้อนกันในพื้นที่ทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน มาเลเซีย และเวียดนาม ขณะที่ไทยเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่มีการซื้อเรือดำน้ำกับจีน¹⁷ ทั้งนี้ การซื้อยุทธโศปกรณ์จะมีผลผูกพันรัฐบาลไทยทั้งทางการเงินและทางเทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความยืดหยุ่นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างมาก เพราะอาจจะต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของจีน

การเลือกเล่นไพ่เงินของรัฐบาลไทยในช่วงหลังสงครามอินโดจีน เพราะต้องการดำเนินนโยบายรอบทิศทางโดยมีจีนเป็นปัจจัยเสริมเท่านั้น เนื่องจากรัฐบาลไทยยังเห็นว่าสหรัฐอเมริกายังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ การเลือกไพ่เงินยังมาจากสถานการณ์การเมืองภายนอกที่ทำให้ไทยและจีนเกิดทัศนคติต่อความมั่นคงร่วมกัน¹⁸ ฉะนั้นแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในยุครัฐบารัฐประหารนี้อาจต้องพิจารณาปัจจัยภายในด้วย ดังเช่นงานของ Benjamin Zawacki ที่อธิบายว่าการรัฐประหาร 2006 เป็นการเปิดโอกาสให้จีนสามารถเข้ามามีอิทธิพลในระดับชนชั้นนำของไทยได้เป็นอย่างมากทั้งในด้านการเมือง เพราะเป็นการรัฐประหารโดยใช้รูปแบบการปกครองจากจีน (China Model)¹⁹ ด้านเศรษฐกิจที่เกิดระบอบทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalism) และด้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁵ Ian Storey, "China's Bilateral Defense Diplomacy in Southeast Asia.pdf," *Asian Security* 8, no. 3 (2012), <https://doi.org/10.1080/14799855.2012.723928>.

¹⁶ จุลชีพ ชินวรรณ, *กรงเล็บมังกร: แสนยานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน* กรงเล็บมังกร: แสนยานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน, หน้า 181.

¹⁷ Ian Storey, "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength."

¹⁸ สุรชาติ บำรุงสุข, "The China Card : เมื่อไทยเล่น "ไพ่จีน", " มติชนออนไลน์, 2566, <http://surl.li/jetxr>

¹⁹ Benjamin Zawacki, *Thailand : Shifting ground between the US and a rising China*, Asian arguments, (Zed Books Ltd, 2017), 194-230. <http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cot05085a&AN=chu.b2157437&site=eds-live>.

การทหาร เพราะหากกองทัพไทยเลือกระบบอาวุธจากจีนเป็นยุทธโธปกรณ์หลัก กองทัพจะต้องเปลี่ยนหลักนิยมเพื่อให้รองรับกับคุณลักษณะของอาวุธนั้น ๆ ด้วย²⁰

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-จีนจะอยู่บนผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ แต่ผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงก็ยังคงเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถละเลยได้ เนื่องจากไทยอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลทหารมาโดยตลอดหลังตั้งแต่หลังการรัฐประหาร 2006 การพัฒนาความสัมพันธ์ทางทหารจึงเสมือนเป็นการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมืองและเศรษฐกิจได้

1.3 คำถาม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรมีทัศนคติต่อจีนอย่างไร

1.4 สมมติฐาน

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรมีทัศนคติต่อจีนในรูปแบบที่เห็นว่าเป็นความสัมพันธ์พิเศษ โดยยกระดับความสัมพันธ์ทางทหารหลังการรัฐประหาร 2006 ให้เป็นประเทศพันธมิตร เทียบเคียงกับความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ แต่ในขณะเดียวกัน กองทัพไทยก็มีความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

1.5 กรอบแนวคิด

การพัฒนาความสัมพันธ์ของไทย – จีนที่เห็นชัดมากขึ้นตั้งแต่หลังการรัฐประหาร 2006 สะท้อนให้ถึงทัศนคติที่มีต่อจีนของชั้นนำทางการเมืองและกองทัพไทยได้เป็นอย่างดี การวิเคราะห์ถึงทัศนคติของชนชั้นนำจะทำให้เข้าใจและสามารถอธิบายการดำเนินนโยบายต่างประเทศไทยที่มีต่อจีน ตั้งแต่ปีค.ศ. 2550 – 2561 ได้ชัดเจนมากขึ้น ดังนั้น กรอบแนวคิดที่จะนำมาสร้างคำอธิบายได้แก่แนวคิดเรื่องทัศนคติภัยคุกคาม (Threat Perception)

โดยใช้นิยามของ David Singer ซึ่งอธิบายไว้ว่า ภัยคุกคามเกิดจากการคาดการณ์ต่อสถานการณ์ที่เป็นศัตรู โดยที่ผู้กำหนดนโยบายจะเป็นผู้สันนิษฐานต่อสถานการณ์หรือรัฐอื่น ๆ ว่าเป็นภัยคุกคามหรือไม่ ซึ่งการสันนิษฐานนี้จะขึ้นอยู่กับวิธีการทั้งทางกายภาพและทางตรงด้วย โดยทัศนคติ

²⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, “ความสัมพันธ์พิเศษ ไทย-จีน ภูมิทัศน์ใหม่การต่างประเทศไทย,” matchonweekly, 2560, <http://surl.li/jetpi>

มองว่ารัฐอื่น ๆ เป็นภัยคุกคามนั้นจะมาจากการประเมินความสามารถ (Capability) และความตั้งใจ (Intention)²¹

นอกจากนั้น ยังใช้มุมมองของ Klaus Knorr ซึ่งพิจารณาถึงเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้กำหนดนโยบาย เพราะผู้กำหนดนโยบายตามงานเขียนของ เขียน ชีระวิทย์ คือ บุคคลที่กระทำแทนรัฐอาจมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นได้ทั้งการกระทำ ปฏิกริยา และปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น การเจรจา การให้ความช่วยเหลือ การทำข้อตกลง เป็นต้น บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้อธิบายหรือกำหนดนิยามของสถานการณ์ต่าง ๆ²² โดยที่ภัยคุกคามมาจากหลักการที่สามารถมองเห็นได้ แต่ในความเป็นจริง สิ่งที่เกิดขึ้นได้นั้นอาจถูกตีความผิดพลาดได้ ดังนั้น ภัยคุกคามที่ขึ้นอยู่กับการประเมินอดีตและปัจจุบันอาจจะถูกอนุมาน (inference) และข้อมูลอาจมีความคลุมเครือและมีความขัดแย้ง

ทัศนคติต่อภัยคุกคามจึงเป็นมากกว่าการประกอบสร้างทางจิตสำนึก (cognitive construct) ซึ่งสร้างภาพของความเป็นจริง (image of reality) ให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นข้อสมมติฐานต่อไปได้ Knorr ยังสรุปไว้ว่า ภัยคุกคามอาจจะถูกประเมินต่ำกว่าความเป็นจริงโดยรัฐบาลที่ไม่มีความเป็นกลาง (decentralization) โดยเอาความเป็นศัตรูและผลประโยชน์พิเศษมาบิดเบือนทัศนคติได้ ดังนั้น ความสำคัญของทัศนคติคือการกำหนดภาพลักษณ์ (image) ของรัฐหนึ่ง ๆ โดยชนชั้นนำผู้มีส่วนกำหนดนโยบายต่างประเทศ ทัศนคติจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างกระบวนการและสร้างปัจจัยอื่น ๆต่อไปได้²³

1.6 ขอบเขตในการศึกษา

หน่วยของการวิเคราะห์งานชิ้นนี้คือ เอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมือง วิชา ยุทธศาสตร์ วิชาการทหาร และวิชาเศรษฐกิจ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรตั้งแต่รุ่นที่ 50 - รุ่นที่ 61 เนื่องจากนักศึกษาวปอ. นั้นล้วนเป็นข้าราชการระดับสูงตามคุณสมบัติที่กำหนด ทั้งยังเป็นเครือข่ายของผู้นำประเทศจนได้รับโอกาสให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ เช่น พลเอก ประยุทธ์

²¹ Raymond Cohen, "Threat perception in international crisis " *The University of Wisconsin* (1979): Pp. 5-10.

²² เขียน ชีระวิทย์, การกำหนดนโยบายต่างประเทศเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 8.

²³ Mayumi Itoh, "Japanese Perceptions of the Soviet Union: Japanese Foreign Policy Elites Perceptions of the Soviet Union and Japanese Foreign Policy Towards the Soviet Union" (Doctor of Philosophy University of New York, , 1988).

จันทร์โอชา ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะที่จะทำการยึดอำนาจรัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปีค.ศ. 2014 จนถึงปัจจุบันได้มีการรวบรวมรายชื่อเพื่อนร่วมรุ่นวปอ. รุ่นที่ 50 เพื่อให้เข้ามาดำรงตำแหน่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมายแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาหลังมีการรัฐประหารเกิดขึ้น

การเลือกศึกษาทัศนคติของทหารยังมาจากการที่กองทัพไทยมีความเชื่อว่า ตนเองมีบทบาทในการรักษาความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมทั้งเป็นผู้ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยุ่งยากของการเมืองไทยได้²⁴ การแทรกแซงทางการเมืองของทหารยังเกิดจากผลประโยชน์ของทหารเป็นสิ่งสำคัญ หากผลประโยชน์ได้รับผลกระทบเช่น การถูกตัดงบประมาณจะเกิดการแทรกแซงขึ้นเพื่อต้องการสร้างความมั่นคงให้กับกองทัพโดยโยงผลประโยชน์ของตนให้สอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติอันเป็นการสร้างความชอบธรรมให้ทหาร เพราะการรัฐประหารที่ผ่านมาในปีค.ศ. 2490, 1957, 2514, และ 2519 นั้นก็เป็นการทำเพื่อผลประโยชน์ของทหารเป็นสิ่งสำคัญ²⁵ ดังนั้น การเลือกศึกษาเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. จะทำให้เห็นถึงทัศนคติทหารที่ใช้ในการกำหนดภัยคุกคามอันจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายทั้งในและต่างประเทศของไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีโอกาสได้รับตำแหน่งระดับสูงทางการเมือง โดยมีเอกสารของวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. รุ่นที่ 50 – 61 ดังนี้

ตาราง 1 เอกสารของวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. รุ่นที่ 50-61

รุ่นที่	เอกสารวิจัย	ผู้จัดทำ	ตำแหน่งขณะศึกษา	ตำแหน่งปัจจุบัน
50	บทบาทของกองทัพไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐอเมริกา จีนและออสเตรเลีย	พลโทวรพงษ์ สง่าเนตร	เจ้ากรมยุทธการทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย	ผู้บัญชาการทหาร สูงสุด
	ผลกระทบจากการถ่วงดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ที่มีต่อประเทศ	พลโท ศิริชัย ดิษฐกุล	ผู้ช่วยเสนาธิการ ทหารบก ฝ่ายข่าว	กรรมาธิการบริหาร ราชการแผ่นดินสภา นิติบัญญัติแห่งชาติ

²⁴ สุจิต บุญบงการ, ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย, 1 ed. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คบไฟ), 2019), 181.

<http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cacat05085a&AN=chu.b2260003&site=eds-live>.

²⁵ เรื่องเดียวกัน., หน้า 183 - 197.

รุ่นที่	เอกสารวิจัย	ผู้จัดทำ	ตำแหน่งขณะศึกษา	ตำแหน่งปัจจุบัน
	ไทยในห้วงปี 2550 – 2554			
51	ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย - จีน	พันเอก สุรสิทธิ์ ถนัด ทาง	รองผู้อำนวยการ ศูนย์ศึกษา ยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาป้องกัน ราชอาณาจักร	ผอ.ศูนย์วิจัยความ ร่วมมือทาง ยุทธศาสตร์ไทย-จีน แห่งสำนักงานวช.
52	การเสริมสร้างความมั่นคงใน ทะเลจีนใต้	พลเรือตรี บงสุข สิงห์ณ รงค์	เจ้ากรมการเงินทาง ทหารเรือ กองทัพเรือ	ปธ.อนุกรรมการปราบ ปรามการบังคับใช้แรง งานและการค้ามนุษย์ ในภาคประมง สปมผ.
	บทบาทของกองทัพเรือใน การส่งเสริมความมั่นคงทาง ทะเลของประชาคมอาเซียน	พลเรือตรี ประดิษฐ์ ศิริคุปต์	รองเจ้ากรมกำลัง พลทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย	หัวหน้าคณะ นายทหารฝ่ายเสนาธิการ การประจำผู้บังคับ บัญชา
	โครงสร้างความมั่นคง แห่งชาติที่เหมาะสมกับ ประเทศไทย	พลตรีสหัสส์ สูงใหญ่	หัวหน้านายทหาร ฝ่ายเสนาธิการ ประจำรองผู้ บัญชาการทหาร สูงสุด	ที่ปรึกษาพิเศษ กองบัญชาการกองทัพ ไทย
53	บทบาทของสาธารณรัฐจีน ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง กับผลกระทบต่อประเทศ ไทย	พันเอก กฤษฏา สุท ธานินทร์	ผอ.กองเอกสารวิจัย และห้องสมุด วปอ.	ผู้ช่วยเลขานุการ มูลนิธิการจัดการเพื่อ ความมั่นคงและ อาจารย์ประจำกลุ่ม สาระภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบ ต่อ สังคม
	บทบาทของกองทัพกับการ เมืองไทยระหว่าง 2554 –	พลเรือตรี दनัยศักดิ์	รองเจ้ากรมข่าว ทหาร	รองเสนาธิการ กองเรือยุทธการ

รุ่นที่	เอกสารวิจัย	ผู้จัดทำ	ตำแหน่งขณะศึกษา	ตำแหน่งปัจจุบัน
	2563	กาญจนะวสิต	กองบัญชาการ กองทัพไทย	
54	ยุทธศาสตร์จีนต่อ อาเซียน: ศึกษาความ ขัดแย้งในทะเลจีนใต้	นายสมเกียรติ ศรีประเสริฐ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านความมั่นคง ระหว่างประเทศ สำ นักงานสภาความ มั่นคงแห่งชาติ	รองเลขาธิการสภา ความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)
	แนวทางการกำหนดนโยบาย ของชาติต่อผล กระทบความ ขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรต ลีย์	พลเรือตรี ภาณุ บุญยะ วิโรจ	นายทหารฝ่าย เสนาธิการประจำ กองบัญชา การ กองทัพเรือกระ- ทรวงกลาโหม	เสนาธิการกองเรือ ยุทธการ
55	ไม่ปรากฏเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย			
56	ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของ ไทยทางทะเลต่อสาธารณรัฐ ประชาชนจีนในทศวรรษ หน้า (2558 - 2567)	นาวาเอก วิศาล ปิ่นพ่วงกูร	รองผู้บัญชาการ โรงเรียนเสนาธิการ ทหารเรือ กรมยุทธ ศึกษาทหารเรือ	ผู้บัญชาการกองเรือ ดำน้ำ กองเรือ ยุทธการ
	ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหม ทางทะเลของจีน ความ เกี่ยวข้องต่ออาเซียนและ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	พลโทปณต แสงเทียน	เจ้ากรมข่าว ทหารบก กรมข่าว ทหารบก	รองเสนาธิการ ทหารบก
57	การศึกษาแนวทางการส่ง กำลังและซ่อมบำรุง กรณีศึกษา การจัดหา ยุทโธปกรณ์ใหม่ในกลุ่ม ประเทศที่ไม่ใช่หลักนิยมของ กองทัพสหรัฐ ฯ	พันเอกศักดิ์ดา ศิริรัตน์	รองบัญชาการ โรง- เรียนทหาร สรรพาวุธ กรม สรรพาวุธทหารบก	ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองทัพบก (อัตรာ พลเอก)
58	ไม่ปรากฏเอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย			

รุ่นที่	เอกสารวิจัย	ผู้จัดทำ	ตำแหน่งขณะศึกษา	ตำแหน่งปัจจุบัน
59	ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยรองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย	พลเรือโท ช่อฉัตร กระเทศ	เจ้ากรมยุทธศึกษา ทหารเรือ กองทัพเรือ	รองผู้บัญชาการ ทหารเรือ
	ยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน	พลโทชัชชัย ภัทรนาวิก	ผู้บัญชาการศูนย์ ปฏิบัติการต่อต้าน การก่อร้ายการร้าย สากล	ที่ปรึกษาสถาบัน วิชาการป้องกัน ประเทศ (อัตรา พล เอก)
	ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน	พลตรี สิริพจน์ ไร่ไพ กุล	ผู้อำนวยการสำนัก วิเทศสัมพันธ์ กรม ข่าวทหารบก	รองเสนาธิการ ทหารบก
60	แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีน	พลตรีเจน สิทธิ์ คนศิลป์	ผู้อำนวยการสำนัก ปฏิบัติการกรม ยุทธการทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย	ผู้อำนวยการสำนัก ปฏิบัติการกรม ยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพ ไทย
	จีนกับความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคอาเซียน	พลตรีทง ศักดิ์ รองทิม	รองเจ้ากรมข่าว ทหาร กองบัญชาการ กองทัพไทย	เสนาธิการวปอ.
	แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีน	พลเรือตรี เทิดเกียรติ อ่อนเมือง	ผู้อำนวยการสำนัก พัฒนาระบบ ราชการ สำนักงาน ปลัดบัญชาทหารเรือ	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ การประจำ กองบัญชาการ กองทัพเรือ

รุ่นที่	เอกสารวิจัย	ผู้จัดทำ	ตำแหน่งขณะศึกษา	ตำแหน่งปัจจุบัน
61	แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบความขัดแย้งระหว่างสหรัฐ ฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยในบริบทของความมั่นคงทางทะเล	พลเรือตรี สุวิน แจ่มยอด สุข	ผู้บัญชาการกองเรือ ลำน้ำ กองเรือ ยุทธการ กองทัพเรือ	ผู้บัญชาการฐาน ทัพเรือกรุงเทพ

ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาที่สะท้อนภัยคุกคามจากจีนในมุมมองของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรซึ่งส่วนมากดำรงตำแหน่งนายทหารลำดับสูง ผ่านเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในห้วงเวลาหลังการรัฐประหาร 2006 ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550 – 2561 เท่านั้น เพราะเป็นระยะเวลาที่ทหารพยายามฝังรากลึกอำนาจในทางการเมือง เนื่องจากการรัฐประหาร 2014 ถูกนิยามว่าเป็นความต่อเนื่องของกองทัพไทยที่ทำการรัฐประหาร 2006 จนเปิดโอกาสให้กองทัพไทยเข้ามาแทรกแซงและหยั่งรากลึกบทบาททหารในทางการเมือง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยได้ เห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลคสช. นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และยังคงนำมาใช้เป็นพิมพ์เขียว (Road map) ของรัฐบาลต่อมาคือ รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปีค.ศ. 2014 - ปัจจุบัน) ในช่วงเวลานี้ ยังเป็นการเรืองอำนาจของจีนท่ามกลางการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าจีนเป็นภัยคุกคามหรือไม่ โดยเฉพาะรัฐเล็กในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้งเกิดขึ้นกับจีน

1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.7.1 ศึกษาภาพสะท้อนที่มีต่อจีนของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรหลังรัฐประหาร 2006

1.8 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยแบบตีความ (Interpretive Research) โดยใช้การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย 2 ประเภท

คือ ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) โดยใช้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 ลักษณะวิชาการเมือง การทหาร ยุทธศาสตร์ และสังคมจิตวิทยา จำนวน 21 เล่ม (ตั้งรายชื่อหนังสือที่กล่าวไว้แล้วในตารางที่ 1) และข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่สืบค้นได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลทุติยภูมิ (Second Research) โดยใช้ข้อมูลในรูปเอกสาร เช่น วิทยานิพนธ์ ปรินญา นิพนธ์ บทความวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อภัยคุกคามและความสัมพันธ์ไทย – จีนหลัง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางการทหารหลังรัฐประหาร 2006 เช่น ความร่วมมือทางทหารของไทยต่อ จีนยุคหลังสงครามเย็น (จากรัฐบาลทักษิณ ถึง รัฐบาลยิ่งลักษณ์ 1) (2554) และ ยุทธศาสตร์จีนบน เวทีโลก ของ ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (2558)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการที่เรียกว่า การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลในเอกสารนั้น ได้แก่ ถ้อยคำ ประโยค หรือใจความสำคัญที่ปรากฏโดยการตีความ สร้างความข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากเอกสารขั้นปฐมภูมิดังกล่าว สำหรับการวิจัยคุณภาพ อาจจะต้องตีความหากมีความสำคัญที่แอบซ่อนอยู่ในเนื้อหาของเอกสารประกอบสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ หรือบริบทในขณะนั้นอีกด้วย หลังจากเก็บข้อมูลก็จะนำหน่วยวิเคราะห์มาจัดลำดับและ เปรียบเทียบว่า มีทัศนคติเป็นอย่างไร และเป็นภัยคุกคามตามเกณฑ์ของกรอบแนวคิดที่ใช้ใน งานวิจัยนี้หรือไม่

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.9.1 ทำให้เห็นภาพสะท้อนของทหารไทยที่อาจเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ระหว่างประเทศได้

1.10 เค้าโครงการนำเสนอ

บทที่ 1 - ที่มาและความสำคัญ

บทที่ 2 - การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 - ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีน

บทที่ 4 - ภาพสะท้อนทางความมั่นคงของไทยที่มีต่อจีน

บทที่ 5 - ภาพสะท้อนของทหารจากเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ.

บทที่ 6 - บทสรุปผลการวิจัย ประเด็นอภิปรายและข้อเสนอแนะ

1.11 ข้อจำกัดทางการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดในด้านผู้รับสาร เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสาร ส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. และศึกษาเฉพาะลักษณะร่วมของเนื้อหาภายในเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย - จีนเท่านั้นว่า มีเนื้อหาที่แสดงทัศนคติต่อจีนของนักศึกษาวปอ. เท่านั้นโดยอาจกล่าวถึงในทางหนึ่งทางใด อย่างไร และมากน้อยเพียงใด ไม่ได้ศึกษาในประเด็นการรับสารของผู้ที่ได้อ่านเอกสารวิจัยส่วนบุคคลข้างต้นเหล่านี้ เพราะความสามารถในการรับสาร ดีความ และการนำไปประยุกต์ล้วนขึ้นอยู่กับมุมมอง ความสามารถ และวิจารณญาณของแต่ละบุคคล

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในบทนี้ต้องการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการดำเนินความสัมพันธ์ของไทยที่มีต่อจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการทบทวนวรรณกรรมและตีความนั้นสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ 3 แนวทางที่ไทยเลือกใช้ดำเนินความสัมพันธ์ต่อจีน ได้แก่ มุมมองที่หนึ่งคือ การดำเนินความสัมพันธ์แบบลู่ตามลม มุมมองที่สองคือ การดำเนินความสัมพันธ์ตามความมั่นคงภายในของไทย และมุมมองที่สามคือ การดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ภายในภูมิภาคของไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การดำเนินความสัมพันธ์แบบลู่ตามลม

การทูตแบบลู่ตามลมเป็นหลักการทางการทูตที่แปรผันตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศ ไม่มีหลักการตายตัวที่ต้องปฏิบัติ เน้นความยืดหยุ่น การปฏิบัติได้จริง และดูโลกความจริงเป็นหลัก ไทยมักดำเนินนโยบายแบบไม่ลู่ลมมาโดยตลอดในนโยบายต่างประเทศของไทย ลักษณะสำคัญของนโยบายนี้คือการเอนกลับมา หรือปรับตัวเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศเมื่อผลประโยชน์แห่งชาติของเราได้รับผลกระทบ²⁶ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีทั้งสถานการณ์ที่สร้างความสนิทสนมกันและบางสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันโดยเฉพาะระบอบการปกครองภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ของจีนที่สร้างความหวาดระแวงต่อสังคมไทย เมื่อเวียดนามถูกแบ่งแยกเป็นสองส่วน โดยส่วนเหนืออยู่ภายใต้การปกครองแบบคอมมิวนิสต์ซึ่งมีสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นผู้สนับสนุนรายสำคัญทำให้ชนชั้นนำไทยเชื่อว่า จีนอาจเป็นภัยคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อมของไทยได้ ในช่วงเวลานี้ ไทยจึงเลือกพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนคณะชาติ (ไต้หวัน) มากกว่าจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อรักษาความสงบของสังคมจีนในสังคมไทย สภาพแวดล้อมเช่นนี้ทำให้ไทยเลือกที่จะไม่เปิดความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน²⁷ แต่เมื่อเกิดความแตกแยกระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์สองประเทศคือ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตในปีค.ศ. 1957 ทำให้จีนต้องปรับท่าทีกับประเทศต่าง ๆ ใหม่ ในทางเดียวกัน ไทยเองก็มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์

²⁶ พงศ์พิสุทธิ บุขบารัตน์, “อ่านการต่างประเทศไทยหลังเลือกตั้ง 2566 ในวันที่ ‘ไม่ลู่ลม’ กำลังจะหายไปจากการทูตไทย?” The Momentum, 2566, <https://themomentum.co/closeup-thai-foreign-affairs-pongphisoot/>

²⁷ ขพณฯ อานันท์ ปันยารชุน, "บทที่ 6 ผูกมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน," ใน อานันท์ ปันยารชุน, นโยบายต่างประเทศบนทางแพร่ง, ed. ฉันทิมา อ่องสุริรักษ์ (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการ ดิเรก ชัยนาม เมโมเรียล เล็คเชอร์ ซีรีส์, 2533).

ระหว่างไทย-จีนโดยหันมาพบปะกับคณะผู้แทนจีนมากขึ้นและมีคณะผู้แทนไทยเดินทางไปเยือนจีนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเดินทางของนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในนามที่ปรึกษาของคณะทีมป้องกันไทยไปร่วมแข่งขันตามคำเชิญของสหภาพเทเบิลเทนนิสแห่งเอเชีย ณ กรุงปักกิ่งในปีค.ศ. 2515²⁸

นอกจากนั้น นโยบายไผ่ลู่ลมยังมีคุณสมบัติความยืดหยุ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สื่อถึงความพยายามสร้างสมดุลทางการทูต แนวทางนี้กลายเป็นมาส่วนหนึ่งของยุทธวิธีการปรับตัวในเข้าสถานการณ์หนึ่ง ๆ เพื่อความอยู่รอดของชาติ หลักปฏิบัตินิยมและความยืดหยุ่นนี้ได้ส่งทอดสู่ผู้นำไทยยุคต่อมา เพราะต้องการให้ไทยเป็นเหมือนต้นไผ่ที่พร้อมจะโอนอ่อนตามแรงลงที่มีกระสุนแรง อย่างไรก็ตาม ความอยู่รอดจากภัยอาณานิคมนำไปสู่ข้อจำกัดทางการทูตเช่นกัน เพราะไทยต้องคอยเอาใจมหาอำนาจเพื่อความอยู่รอด ไทยจึงมีแนวโน้มที่จะเล่นการเมืองแบบการสร้าง “พันธมิตร” ประเทศนอกภูมิภาค แทนที่จะยึดนโยบายเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นโยบายต่างประเทศของไทยจึงขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของมหาอำนาจเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการปกป้องผลประโยชน์ของไทย²⁹ เช่น สยามได้ตกอยู่ในสถานการณ์ยากลำบากที่ถูกบีบบังคับจากมหาอำนาจอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสในปีค.ศ. 1904 ความยืดหยุ่นและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของไทยได้รับการค้าจุนจากสองปัจจัยคือ ภูมิรัฐศาสตร์ของไทยและปรีชาญาณของมหากษัตริย์ ด้วยตำแหน่งที่ตั้งของสยามที่เป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สยามกลายเป็นรัฐกันชนระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในการขับเคี่ยวอาณานิคม^{30 31}

ในงานของผศ.ดร.พงศ์พิสุทธิ์ บุชบาร์ตันได้อธิบายเพิ่มว่านโยบายต่างประเทศของไทยคล้ายคลึงกับต้นไผ่ที่ถูกลมพัดจากหลาย ๆ ทิศทางโดยที่ต้นไผ่หมุนวนไปโดยไม่มีทิศทางที่ชัดเจนซึ่งมีทั้งแนวคิดไผ่ลู่ลม (bending with the wind) และแนวคิดการหมุนวนในสายลม (Swirling in the wind) แสดงถึงความยืดหยุ่นในการดำเนินความสัมพันธ์แต่ทั้งสองแนวคิดนั้นยังมีความแตกต่างกันเล็กน้อย โดยแนวคิดแรกนั้นเป็นความสามารถในการรักษานโยบายที่ดีที่สุดเพื่อจะรักษาผลประโยชน์

²⁸ อานันท์ ปันยารชุน, "บทที่ 6 ผูกมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีน " in นโยบายต่างประเทศไทยบนทางแพร่ง ed. ฉันทิมา อ่องสุรักษ์ (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: โครงการ ดิเรก ชัยนาม เมโมเรียล เล็คเชอร์ ซีรีส์, 2533).

²⁹ เรื่องเดียวกัน.

³⁰ ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์, การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ (กรุงเทพฯ: อ่าน, 2559), 78.

³¹ ปวิน, การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ (กรุงเทพฯ: อ่าน, 2559), 79.

ของไทย และแนวคิดที่สอง นโยบายต่างประเทศถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดกลยุทธ์ที่ชัดเจนการจัดการแข่งขันจีน-สหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้³²

ในงานนี้ยังอธิบายให้เห็นภาพของการดำเนินนโยบายต่างประเทศและท่าทีของไทยที่โอนเอนไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนโยบายที่กล่าวไปข้างต้น คือ สถานะที่ผันผวนของไทยใน 1. สงครามต่อต้านการก่อการร้าย(Global War on Terror: GWOT) 2. นโยบาย Thailand's pan-Asian 3. ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans - Pacific Partnership: TPP) ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้ล้วนอธิบายให้เห็นถึงการตอบสนองของกรุงเทพฯ ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สหรัฐอเมริกาและจีนเข้ามาเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อขอบเขตในการกำหนดนโยบายของไทย กรณีเช่นนี้ทำให้เกิดความเข้าใจว่าสหรัฐอเมริกาและจีนส่งผลกระทบต่อการทำงานของไทยในการรักษาจุดยืนระหว่างทั้งสามประเทศ³³

การเข้าร่วม GWOT กับสหรัฐอเมริกาของไทยหลังเหตุการณ์ 911 เพราะไทยมีจุดยืนด้านความมั่นคงของไทยในการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศซึ่งนำโดยสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาลบุช ในขณะนั้นและจะพึงพาความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา แต่ไทยยังคงมีความกังวลจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเกินไป อย่างไรก็ตาม การสนับสนุน GWOT ของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากความไม่เต็มใจในการให้การสนับสนุนเป็นการให้ความสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงจุดยืนในช่วงสองสามสัปดาห์แรกหลังเหตุการณ์ 911 สะท้อนให้เห็นถึงการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในนโยบายต่างประเทศของไทย ในช่วงกลางเหตุการณ์การก่อการร้าย รัฐบาลทักษิณประกาศอย่างเป็นทางการว่า ไทยจะมีจุดยืนอย่างเป็นกลาง³⁴

สถานการณ์ต่อมาคือ นโยบายเศรษฐกิจต่างประเทศของไทยในช่วงหลังสงครามเย็น หลังวิกฤตเศรษฐกิจ (Asian Finance Crisis: AFC) เริ่มฟื้นฟูกำลังรัฐบาลทักษิณ ทำให้เห็นว่าไทยเริ่มหันเข้ามาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นโดยเฉพาะจีนมากขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์การเกี่ยวพันเชิงรุก (Forward Engagement Strategy) ซึ่งตรงข้ามกับรัฐบาลชวน หลีกภัยที่ให้ความสำคัญกับชาติตะวันตกเพื่อพัฒนานโยบายต่างประเทศในมิติเศรษฐกิจ รัฐบาลทักษิณเชื่อว่ายุทธศาสตร์นี้จะสามารถเชื่อมโยงอนุภูมิภาคเอเชียเข้าด้วยกัน ยุทธศาสตร์ประกอบด้วยความริเริ่มอนุภูมิภาคที่สำคัญรวมทั้ง

³² Pongphisoot Busbarat, "Bamboo Swirling in the Wind: Thailand's Foreign Policy in the Regional Power Competition," *Contemporary Southeast Asia* 38 (2016).

³³ Ibid.

³⁴ ปวิน, การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ ชินวัตร, 243.

ความร่วมมือเอเชียกรอบความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล (BIMSTEC) ความร่วมมือริเริ่มกลุ่มแม่น้ำโขง (ACMECS) เป็นต้น³⁵

สำหรับจุดยืนของไทยในหุ้นส่วนข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก (TPP) ไทยและสหรัฐอเมริกาได้เริ่มหารือเพื่อเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีแต่กระบวนการเจรจาที่ดำเนินจากกลุ่มผลประโยชน์ก่อนที่จะชะงักลงเมื่อกองทัพทำการปฏิวัติและยึดอำนาจรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในปีค.ศ. 2006 ในช่วงแรก ไทยปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกลุ่ม TPP เพราะไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนว่าไทยจะได้ประโยชน์จากการเข้าร่วม TPP แต่ตามหลักการแล้ว ไทยและประเทศขนาดเล็กจะสามารถเข้าถึงตลาดที่ใหญ่ขึ้นได้มากขึ้น และถ้าไทยได้ลงนามในข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคีกับคู่ค้าหลายประเทศทำให้ค่าใช้จ่ายอาจมากกว่าผลประโยชน์มาก ซึ่งทำให้ไทยกังวลว่า TPP อาจกลายเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคมากกว่าอาเซียนตามนโยบายศูนย์กลางอาเซียน (ASEAN Centrality) ของภูมิภาคมากกว่า³⁶

จะเห็นว่า การที่ไทยพัฒนาความสัมพันธ์กับเอเชียที่มุ่งมองในเชิงการค้าหรือการค้าต่อว่าประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ให้การช่วยเหลือแก่ไทยล่าช้าในช่วงวิกฤตซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการล้มเหลวในการเสนอความช่วยเหลือแก่ไทยแต่ยังให้การสนับสนุนมาตรการรัดเข็มขัดของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่ทำให้เศรษฐกิจแย่ลงอีกด้วย ไทยรู้สึกผิดหวังกับสหรัฐอเมริกาอย่างมากในฐานะพันธมิตรเก่าแก่ที่สุดของไทย ยิ่งไปกว่านั้น ยังเกิดการตั้งคำถามถึงความต้องการที่แท้จริงในการเป็นพันธมิตรกับไทยของสหรัฐอเมริกาอีกด้วย บรรยา กาศการค้าต่อด้านสหรัฐอเมริกาจึงทำให้รัฐบาลทักษิณซึ่งเป็นรัฐบาลในขณะนั้นได้รับความนิยมมากขึ้น ในทางตรงข้ามความช่วยเหลือที่ล่าช้าของสหรัฐอเมริกาก็กลายเป็นโอกาสให้ประเทศเอเชียอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือแทนโดยเฉพาะประเทศจีนที่ได้รับความนิยมขึ้นจากไทยอย่างมากจากการให้ความช่วยเหลือแก่ไทยโดยการบริจาคเงินจำนวน 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐให้กับกองทุน IMF พร้อมทั้งไม่ลดค่าเงินหยวนของเงินเอง และเกิดความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้หรือ อาเซียน +3 ซึ่งก่อตั้งโครงการริเริ่มเชียงใหม่ขึ้นในปีค.ศ. 2000 อันเป็นกลไกในการแลกเปลี่ยนค่าเงิน ความช่วยเหลือจากจีนเช่นนี้ทำให้บทบาทของจีนถูกมองว่าเป็น “มิตรแท้” ที่ช่วยเหลือไทยในยามที่ไทยมีปัญหา³⁷

นโยบายต่างประเทศของไทยยังมักเกิดขึ้นตามสถานการณ์ที่สำคัญต่าง ๆ อีกด้วย เช่น ไทยยังมีมุมมองต่อสหรัฐอเมริกาในฐานะพันธมิตรด้านความมั่นคงอยู่และเชื่อว่าการมีอยู่ของทหาร

³⁵ Pongphisoot Busbarat, *Bamboo Swirling in the Wind*: Thailand's Foreign Policy in the Regional Power Competition.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

สหรัฐอเมริกา นั้นสำคัญต่อเสถียรภาพในภูมิภาค ฉะนั้น ไทยยังคงพึงพอใจในการพึ่งพาสหรัฐอเมริกา ในมิติด้านความมั่นคงอย่างที่เคยทำมาในอดีต ขณะเดียวกัน ไทยยังคงดำเนินความสัมพันธ์ในมิติที่ต่างออกไปกับประเทศอื่น ๆ เพราะหากการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อไทยโดยเฉพาะ ทำให้ที่เป็นภัยคุกคามต่อการเมืองภายในไทย หรืออาจเป็นภัยคุกคามระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมหาอำนาจอื่น ๆ เช่น ปัจจัยเงินที่อาจส่งอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของชนชั้นนำไทยได้ ไทยมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกับจีนมากกว่าสหรัฐอเมริกาได้เช่นกัน³⁸

2.2 การดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ความมั่นคงภายในไทย

ไทยเริ่มมีทัศนคติที่ดีและดำเนินความสัมพันธ์ต่อจีนในช่วงปัญหาแกมพูชาปีค.ศ. 1978-1991 เมื่อเวียดนามรุกรานเข้าแกมพูชาในเดือนธันวาคมปีค.ศ. 1978 ไทยเริ่มได้รับผลกระทบจากสงครามแกมพูชาจากการรับผู้ลี้ภัยแกมพูชาเข้ามาจำนวนมากและรู้สึกถูกคุกคามจากกองทัพเวียดนามที่อยู่ใกล้พรมแดนไทย เมื่อทั้ง 2 ประเทศเกิดความร่วมมือกันในด้านระบอบการปกครองที่ก่อตั้งในกรุงฮานอย จีนได้รับผลกระทบจากเป็นเส้นทางการส่งอาวุธให้กับกลุ่มต่อต้านเขมรแดง ความกังวลของไทยที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นภัยคุกคามของจีนจึงน้อยลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับความกังวลของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนจากการที่จีนหยุดการให้ความสนับสนุนแก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทย (พคท.)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนเกิดจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจากการเป็นพันธมิตรแบบหลวม ๆ เพื่อต่อสู้กับคอมมิวนิสต์เวียดนามในอินโดจีนเนื่องจากส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย หลังสงครามเย็นจบลง ทั้งสองประเทศยังดำเนินความสัมพันธ์ต่อกันเพราะไม่มีข้อพิพาททางดินแดนต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำไทยกับผู้นำจีน และการที่ชุมชนจีนสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ เมื่อการเป็นพันธมิตรกับจีนไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในไทย รัฐบาลทักษิณจึงพยายามกำหนดการนโยบายที่เอื้อต่อจีนมากขึ้นเพื่อตอบสนองความกระตือรือร้นของชาวไทยในการเชื่อมสัมพันธ์กับจีนให้แน่นแฟ้นขึ้น เช่นการสำรวจในปีค.ศ. 2006 พบว่า คนไทยมากกว่าร้อยละ 70 เห็นว่าจีนเป็นประเทศที่ทรงอิทธิพลและสำคัญไทยมากที่สุด³⁹

ขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยเริ่มอำนวยความสะดวกให้กับรัฐบาลจีนด้วยการยอมให้เงินเส้นทางการผ่านพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยในการขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ไปยังประเทศแกมพูชาเพื่อสนับสนุนกองโจรที่ต่อต้านรัฐบาลพล พต กระทั่งเกิดความร่วมมือระหว่างกัน สงครามแกมพูชา

³⁸ Ibid.

³⁹ ปวิน, บทที่ 4 ความสัมพันธ์ในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ ชินวัตร, 193.

กลายเป็นโอกาสให้ไทยกับจีนพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคขึ้นเป็นครั้งแรกเพราะทั้ง 2 ประเทศต้องการให้กัมพูชาเป็นเอกราชจากการยึดครองของเวียดนาม ผลพวงจากความร่วมมือไทย-จีนทำให้เวียดนามยอมถอนทหารออกจากกัมพูชา และลาวด้วย ทำให้อุดมการณ์ของเวียดนามที่ต้องการก่อตั้ง “สหพันธรัฐอินโดจีน” ต้องสิ้นสุดลง⁴⁰ ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อความมั่นคงของไทยอย่างมาก

เมื่อไทยเห็นว่าจีนไม่อาจเป็นภัยต่อความมั่นคงภายในของประเทศตนเอง ไทย-จีนจึงเริ่มกระชับความสัมพันธ์ทางความมั่นคงมากขึ้นโดยเริ่มผ่านในช่วงต้นคริสต์ทศวรรษ 1980 เมื่อไทยซื้อยุทธโศปกรณ์ทางทหารใน “ราคามิตรภาพ” จากจีน แม้ว่าจะเป็นอาวุธยุทธโศปกรณ์บางชิ้นจะไม่มีประสิทธิภาพมากนักแต่กลายเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้งสองประเทศก่อนจะยกระดับความสัมพันธ์เป็นการแลกเปลี่ยนการฝึกทางทหารที่มีแนวทางคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า การฝึกทหารคอบราโกลด์ระหว่างไทย-สหรัฐฯ (U.S.-Thai Cobra Gold)

จีนยังหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ความมั่นคงของไทยด้วย เช่น นโยบายความรุนแรงต่อชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ของรัฐบาลทักษิณ ในทางเดียวกัน นโยบายต่างประเทศของไทยภายใต้รัฐบาลทักษิณยังอยู่บนแนวทางที่ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์แม้จะขาดความชอบธรรมในเวทีการเมืองระหว่างต่างประเทศ เห็นได้จากการที่ไทยประกาศใช้นโยบายจีนเดียว (One-China Policy) โดยปฏิเสธอธิปไตยของไต้หวันและขับไล่สมาชิกนิการฝ่าหลุนกงที่อยู่นอกกฎหมายของจีน⁴¹ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนภายใต้รัฐบาลทักษิณทำให้เห็นว่ารัฐบาลไทยที่มาจากการเลือกตั้งสามารถทำงานร่วมกับจีนคอมมิวนิสต์ที่เคยเป็นภัยความมั่นคงในอดีตของไทย

สถานการณ์ความมั่นคงภายในโดยเฉพาะสถานการณ์การก่อการร้ายในภาคใต้อีกทำให้ไทยกังวลในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกา เมื่อรัฐบาลประธานาธิบดีจอร์จ บุช ต้องการการสนับสนุนทางทหารและความร่วมมือในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายเพื่อสร้างความชอบธรรมในกับนโยบายของสหรัฐฯ เอง รัฐบาลทักษิณจึงอยู่ในทางสองแพร่ง เพราะหากให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อสู้กับผู้ก่อการร้าย การรุกรานอิรักและอัฟกานิสถานอาจทำให้สถานการณ์ความมั่นคงภายในภาคใต้ของประเทศตนเองตึงเครียดมากขึ้น รัฐบาลทักษิณจึงประกาศดำเนิน “นโยบายความเป็นกลาง” หลังเหตุการณ์ 9/11 แทน ด้วยการส่งกองกำลังทหารวิศวกรรมไป

⁴⁰ เขียน ฉีระวิทย์, "จีนใหม่ในศตวรรษที่ 21 : สรรนิพนธ์เรื่องจีนช่วงปี ค.ศ. 1999-2005," (พิมพ์ครั้งที่ 1: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2006). หน้า 209

⁴¹ ปวิณ, บทที่ 4 ความสัมพันธ์ในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ ชินวัตร, 194.

ยังอัฟกานิสถาน และส่งทหาร 450 นายไปที่คาร์บาลา ประเทศอิรัก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟูในประเทศดังกล่าว

การขนส่งอาวุธจากจีนมาไทยยังก่อให้เกิดอิทธิพลจีนขึ้น ไทยมองว่าการได้รับการสนับสนุนอาวุธจากจีนยังเป็นการพัฒนาทางทหารของไทยอีกด้วย หากเป็นแบบนี้ต่อไปจะทำให้ไทยไปถึงข้อเรียกร้องของพลเอก ชวลิต ที่ต้องการพัฒนากองทัพของเราด้วยงบที่มีอยู่อย่างจำกัด การพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนยังทำให้ไทยมีความเชื่อมั่นในการต่อสู้กับเวียดนามในช่วงปัญหาแกมพูชา การพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนจึงเป็นเหมือนการได้ “ตั๋วช้าง (Big Ticket)” เช่น การได้เรือดำน้ำฟริเกต และรถถัง⁴² ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ รัฐบาลที่มาจากรัฐประหารได้แก่ รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และรัฐบาลของพลเอกสุจินดา ยงใจยุทธได้พัฒนาความสัมพันธ์อย่างรวดเร็วกับจีนหลังการรัฐประหาร 1991 ความช่วยเหลือจากจีนได้สร้างความมั่นใจและกลายเป็นหลักประกันให้กับชนชั้นนำไทยในการรับรองทางการเมืองจากต่างประเทศ (Political Endorsement) ได้เป็นอย่างดี เช่น ในปีค.ศ. 1992 นายกรัฐมนตรีเปรม ติณสูลานนท์ในขณะนั้นได้กล่าวกับอดีตนายกรัฐมนตรีหลี เป็งของจีนว่า “ความสัมพันธ์ทวิภาคีมีความเข้มแข็งขึ้นโดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของการเมืองภายในของเรา” ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับจีนจะคงยังดำเนินต่อไป ไม่ว่าจะระบอบการเมืองของทั้ง 2 ประเทศจะเป็นอย่างไรก็ตาม สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เห็นว่า หากสถานการณ์ความมั่นคงภายในและของไทยไม่ได้รับผลกระทบ ไทยสามารถที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ได้

ในช่วงก่อนการรัฐประหารภายใต้รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร เป็นอีกช่วงเวลาที่ทำให้เห็นว่าไทยมีมุมมองและการดำเนินนโยบายตามสถานการณ์ความมั่นคงของประเทศได้โดยเปลี่ยนมุมมองจากประเทศรับเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือได้โดยเฉพาะสำหรับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เห็นว่ นโยบายต่างประเทศของไทยในอดีตมักกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองสถานการณ์ระหว่างประเทศ แต่รัฐบาลทักษิณนั้นกลับเลือกการกำหนดนโยบายต่างประเทศตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทยมากกว่าซึ่งจะคำนึงถึงกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่มีอยู่ แม้นโยบายของรัฐบาลทักษิณจะมีความเป็นสากล เช่น การสนับสนุนภูมิภาคนิยมในเอเชีย แต่เนื้อหาที่แท้จริงของนโยบายกลับมีความเป็นชาตินิยมสูงและถูกมองว่าเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของตนเองอีกด้วย⁴³

นโยบายต่างประเทศภายใต้รัฐบาลทักษิณยังไม่ได้ปรับตามสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ของประเทศไทยในหลาย ๆ ด้าน เห็นได้มากขึ้นในช่วงหลังรัฐประหาร 2006 ผ่านนโยบายในรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช หลังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลสมัครมองว่าประเทศมุสลิมอาจมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

⁴³ ปวิน, การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ ชินวัตร, หน้า 195

ประเทศอินโดนีเซียว่าอาจมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของสมาชิกโอไอซีหรือองค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Cooperation: OIC) นอกจากนั้น สมัครเดินทางไปเยือนมาเลเซียอย่างเป็นทางการ และได้พยายามสร้างความเข้าใจร่วมกันมากในประเด็นเรื่องชาวมุสลิมของไทย รวมทั้งร้องขอให้มาเลเซียส่งตัวผู้สงสัยว่าสนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนจำนวนห้าคนกลับไทย ทำให้มีการเตือนว่าคำร้องขอดังกล่าวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะเพราะเป็นประเด็นที่อ่อนไหวในบริบททางการเมืองของมาเลเซียเช่นกัน รัฐบาลสมัครเชื่อว่า “เราต้องรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้ ขอให้ผมได้เดินทางไปเยือนประเทศเหล่านั้นก่อนแล้วกัน” แต่จากนั้น รัฐบาลสมัครเปลี่ยนจุดยืนด้วยการปฏิเสธการเจรจาอย่างสันติระหว่างรัฐกับกบฏภาคใต้ การส่งสัญญาณที่เปลี่ยนไปมาเช่นนี้ทำให้เกิดความกังวลในกลุ่มชาวมุสลิมรวมไปถึงนโยบายที่ขาดความสมดุลของไทยในการสร้างสันติในภาคใต้อีกด้วย⁴⁴

จากข้างต้น ทำให้เห็นว่าสถานการณ์การเมืองภายในของไทยกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดทัศนะเชิงบวกและลบต่อประเทศต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะจีนอันส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว⁴⁵ เมื่อจีนเลือกดำเนินนโยบายที่ไม่แทรกแซงกิจการการเมืองภายในของไทยทำให้ทัศนะของคนไทยนั้นเป็นเชิงบวกกับจีนโดยเฉพาะในกลุ่มทหาร เห็นได้จากการสำรวจทัศนะของทหารของไทยจำนวน 1800 นายที่เชื่อว่าอิทธิพลของจีนจะเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และสามารถแข่งขันอิทธิพลสหรัฐอเมริกาที่มีต่อกองทัพไทยได้ และมองว่าสหรัฐอเมริกาอาจเป็นภัยคุกคามได้มากกว่าจีนเพราะสหรัฐอเมริกามีวิพากษ์วิจารณ์หลังเกิดการรัฐประหาร และอาจแทรกแซงการเมืองภายในของไทยได้ เห็นได้จากการสำรวจความคิดเห็นของนายทหารจำนวน 1800 นายในประเด็นเรื่องประเทศมหาอำนาจกับการเมืองภายใน โดยประเทศมหาอำนาจที่มีโอกาสในการเป็นภัยคุกคามของไทยได้มากที่สุดของไทยคือ สหรัฐอเมริกา จากการตอบสนองต่อการรัฐประหาร 2014 ที่รุนแรงมากกว่าการรัฐประหาร 2006 ที่ผ่านมา ทั้งยังระงับความช่วยเหลือด้านความมั่นคง ด้านการศึกษาและฝึกอบรมทางทหารระหว่างประเทศ (IMET) รวมถึงโครงการการเงินการทหารต่างประเทศ (FMF) ตามกฎหมายของรัฐสภาพสหรัฐฯ⁴⁶

จะเห็นว่า ไทยเลือกดำเนินความสัมพันธ์ต่อจีนตามสถานการณ์การเมืองภายใน เมื่อจีนไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อสถานการณ์ความมั่นคงภายในไทยเช่นในอดีต เช่น การไม่มีความขัดแย้งเรื่อง

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁵ Kornphanat Tungkeunkunt, "Blood Is Thicker Than Water: A History of the Diplomatic Discourse "China and Thailand Are Brothers", " *Asian Perspective* 42, no. 4, October-December (2018), <https://doi.org/10.1353/apr.2018.0027>, <https://muse.jhu.edu/pub/1/article/713837/pdf>.

⁴⁶ Greg Raymond John Blaxland, "Tipping the Balance in Southeast Asia? Thailand, the United States and China " *The Centre of Gravity Series* (2017).

ดินแดนระหว่างกัน การที่จีนให้ความสำคัญสนับสนุนทางการเงินแก่ไทย และความเข้มแข็งระหว่างชาวไทย-จีนในสังคมได้กลายเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนเข้าด้วยกัน ไทยจึงเลือกดำเนินนโยบายแผ่ลุ่มด้วยการเอียงเข้าหาจีนแต่ในทางหนึ่งไทยก็ยังรักษาความสัมพันธ์กับอาเซียนเช่นกัน ไทยจะไม่แสดงท่าทีถึงการทำลายความเป็นหนึ่งเดียว (Solidarity) ของอาเซียน⁴⁷ เพราะสถานการณ์ในภูมิภาคยังคงมีความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายของไทยเช่นเดียวกันกับสถานการณ์ภายในของไทย ฉะนั้น ทักษะภัยคุกคามของไทยที่มีต่อจีนหรืออาจเลือกดำเนินนโยบายที่ออกห่างจากจีนยังหลงเหลืออยู่ เพราะไทยไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนโดยเพิกเฉยหรือมองข้ามความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนได้เช่นกัน

2.3 การดำเนินตามสถานการณ์ในภูมิภาคของไทย

ในช่วงทศวรรษ 1980 เมื่อความสัมพันธ์กับมหาอำนาจลดลงไปจากการถอนทหารออกไปจากเวียดนาม มีการเดินขบวนต่อต้านให้สหรัฐฯ ถอนฐานทัพจากไทยในรัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่พอใจอย่างมากกระทั่งถอนฐานทัพออกจากแผ่นดินใหญ่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วย้ายไปตั้งฐานทัพที่อ่าวซูปิค ประเทศฟิลิปปินส์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เริ่มเสื่อมโทรมลง เมื่อไทยไม่ได้มีประโยชน์ต่อสหรัฐฯ และสหรัฐฯ ได้ปรับยุทธศาสตร์ใหม่โดยถอนแนวตั้งรับทางด้านทหารไปอยู่ในแนวเกาะ ตั้งแต่ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ จนถึงญี่ปุ่น ในทศวรรษนี้ ความสัมพันธ์ในทางความมั่นคงระหว่างไทยกับสหรัฐฯ จึงไม่มีอะไรมากแต่มีผลประโยชน์ร่วมกันคือ ความพยายามที่จะต่อต้านการขยายอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนามจนทำให้จีนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

ในช่วงทศวรรษ 1990 ตั้งแต่ปีค.ศ. 1988-1997 ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ไทยจึงเน้นความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น นโยบายต่างประเทศในช่วงนี้จึงชื่อว่า “อนุภูมิภาคนิยม (Sub-regionalism)” ไทยเห็นโอกาสจากการที่เรามีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สูงมากเมื่อเศรษฐกิจไทยเริ่มโตจนสูงที่สุดในประวัติศาสตร์เป็นผลทำให้ไทยคิดว่า ไทยมีศักยภาพที่จะเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจในภูมิภาคได้พร้อมกับไม่ได้มีภัยคุกคามความมั่นคงที่กระทบต่อไทยอย่างเช่นในสมัยสงครามเย็นที่มีคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคาม เป้าหมายของไทยและประเทศเพื่อนบ้านในช่วงเวลานี้คือ การเพิ่มประเทศอินโดจีนที่ยังไม่เป็นสมาชิกอาเซียนเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ภูมิภาคอาเซียน ไทยจึงไม่ได้ให้ความสำคัญแก่สหรัฐอเมริกาหากเทียบเท่ากับอดีต แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะ

⁴⁷ Ibid.

ออกมาวิจารณ์ในการการรับประเทศเมียนมาร์เข้าเป็นสมาชิกในตอนนั้น และการเข้าใกล้ขีดเงินมากเกินไป⁴⁸

ต่อมา ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจทำให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศอภิมหาอำนาจอย่างแท้จริง ทั้งทางด้านทหาร การเมือง และเศรษฐกิจ ทำให้ไทยต้องปรับลำดับความสำคัญของประเทศเป้าหมายในเรื่องการต่างประเทศ (Reprioritize target countries) อีกครั้ง จากการให้ความสำคัญในการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียนกลับมาพึ่งพาประเทศมหาอำนาจที่จะสามารถช่วยเหลือไทยได้ในขณะนั้นแทนเช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป⁴⁹

มุมมองเช่นนี้ยังเห็นได้ในช่วงสงครามเย็น เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้ามาช่วยเหลือไทยไว้เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และยังสนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติของไทยด้วย จุดประสงค์ของสหรัฐอเมริกาค่อนข้างชัดเจนว่า ระเบียบโลกใหม่หลังสงครามตั้งอยู่บนความขัดแย้งทางอุดมการณ์ สหรัฐอเมริกาต้องการพันธมิตรในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ไทย รัฐบาลจอมพลป. ที่กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่สองใน ค.ศ. 1948 มองว่าสหรัฐเป็นเพื่อนใหม่ของไทยทำให้จอมพลป. ไม่ลังเลที่จะพัฒนาความสัมพันธ์เพราะการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกามีส่วนช่วยสร้างความชอบธรรมให้รัฐบาลจอมพลป. อย่างมาก ทั้งยังได้ผลประโยชน์จากการสัญญาจะให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและอาวุธยุทโธปกรณ์แก่กองทัพไทย เงินส่วนนี้เพิ่มขึ้นจาก 6.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐในช่วง ค.ศ. 1952-1953 ไปจนถึง 8.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐในช่วงค.ศ. 1953-1954 และสูงขึ้นถึง 36.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐในงบประมาณปีต่อมา

ผลที่ตามมาคือ จอมพลป. เสนอภาพของประเทศไทยในฐานะรัฐในอุปถัมภ์ของสหรัฐฯ โดยเฉพาะภูมิหลังทางทหารของเขาทำให้นโยบายต่างประเทศที่ผูกมิตรกับสหรัฐอเมริกาได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากกองทัพไทย เชื่อว่ามิตรภาพนี้จะยิ่งทำให้กองทัพมีความเป็นสถาบันสำหรับการเมืองในประเทศ และเป็นการมอบอำนาจให้กองทัพภารกิจการต่างประเทศไปด้วยโดยปริยาย ใน ค.ศ. 1954 ไทยเข้าร่วมเพื่อสนธิสัญญาเพื่อการป้องกันร่วมกันของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือหลักการของกติกามะนิลา (Manila Pact) ที่มีสมาชิกประกอบด้วย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน และฟิลิปปินส์ รวมถึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือองค์การซีโต้ (Southeast Asia Treaty Organization: SEATO) เพื่อสกัดกั้นคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์การซีโต้จึงกลายเป็นแหล่งความชอบธรรมในการการรักษาอำนาจทางการเมืองโดยอ้างความมั่นคงของชาติและ

⁴⁸ ประภัศร์ เทพชาตรี, นโยบายต่างประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมารธรรม, 2562), หน้า 14-21.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39-42.

กลายเป็นว่าไทยต้องสนับสนุนการต่อสู้เพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนและป้องกันไม่ให้ไทยกลายเป็นโดมิโนตัวสุดท้ายในภูมิภาค

รัฐบาลทหารจึงถูกวิจารณ์จากสาธารณชนว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกามากเกินไปและมีนโยบายต่อต้านชาวจีน (ซึ่งส่วนหนึ่งของภัยคอมมิวนิสต์) ในช่วงค.ศ. 1952-1953 เพื่อเอาใจสหรัฐอเมริกา แต่ทัศนคติเชิงลบที่มีต่อจีนค่อย ๆ จางไปเพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาค ในปีค.ศ. 1975 เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามได้รับชัยชนะเหนือสหรัฐฯ นำไปสู่การถอนกำลังอเมริกันออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยต้องการเงินในการสู้กับคอมมิวนิสต์เวียดนามเพราะไม่สามารถพึ่งพาสหรัฐอเมริกาได้ ในขณะเดียวกัน จีนขัดแย้งกับสหภาพโซเวียตเรื่องความแตกต่างทางอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ เวียดนามที่ให้การสนับสนุนสหภาพโซเวียตจึงเป็นภัยคุกคามของจีนด้วย

ต่อมา รัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในค.ศ. 1988 ไทยพยายามดำเนินนโยบายการต่างประเทศแบบเท่าเทียม ในช่วงเวลานี้ อิทธิพลของสหรัฐฯของอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ลดลงขณะที่อิทธิพลของจีนเริ่มเติบโตขึ้นจากความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ นโยบายช่วงนี้จึงเป็นการเน้นการสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดในหมู่พันธมิตรเช่น สหรัฐฯ จีน และประเทศอาเซียน ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลชาติชายยังสนับสนุนการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ทางการทูตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในภูมิภาคและมุมมองของประเทศในอาเซียนมากขึ้น เช่น การดึงเวียดนามเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน ในทศวรรษ 1987 นโยบายของไทยในช่วงนี้จึงเปลี่ยนชั่วคราวจากที่เป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ สู่การกระชับมิตรจีนและประเทศในอินโดจีนแทนเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาในอดีตที่บอกว่าไทยเป็นกระบอกเสียงให้สหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยสำคัญในนโยบายต่างประเทศของไทย

ไทยยังดำเนินนโยบายตามสถานการณ์และเหตุการณ์ภายในภูมิภาคผ่านการจัดตั้งความร่วมมือใหม่ ๆ เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มในสมัยอานันท์ ปันยารชุน เมื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถึงสองครั้งในค.ศ. 1991-1992 ความร่วมมือในกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Cooperation: GMC) ซึ่งร่วมมือกับพม่า ลาว จีน เพื่อกระตุ้นให้มีการไหลเวียนสินค้าและแรงงานอย่างอิสระในภูมิภาคซึ่งไทยอยู่เบื้องหลังในการริเริ่ม ต่อมา การจัดตั้งกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Regional Forum: ARF) หรือ ความริเริ่มเบงกอล (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectional Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) จัดตั้งขึ้นในเดือนมิถุนายนในปี ค.ศ. 1997 ที่กรุงเทพฯ มีประเทศสมาชิก ได้แก่ บังกลาเทศ ภูฏาน อินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา และไทย

ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของไทยข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ไทยให้ความสำคัญกับเรื่องภูมิภาคนิยมในระดับทวิภาคีโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติและท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และยังคงรักษา

ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและจีนไว้เช่นกัน ไทยยังไม่ทิ้งนโยบายไผ่ลุ่มเพราะยังเชื่อในการปรับตัวอย่างต่อเนื่องให้สอดรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลก ไทยจึงต้องพึ่งพิงอำนาจจากภายนอกอยู่เรื่อยมา รวมถึงหาการสนับสนุนจากอาเซียนและให้ความสำคัญความร่วมมือในภูมิภาค ในมุมมองเช่นนี้ทำให้เห็นว่า นโยบายต่างประเทศของไทยคือ การรักษาอธิปไตยของชาติและบูรณภาพแห่งดินแดน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว ผู้นำไทยได้เอายุทธวิธีหลายอย่างมาใช้ทางการทูต นับตั้งแต่การวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ไปจนถึงการเสาะหาพันธมิตร ช่วงเวลาเดียวกัน พยายามปรับตัวเข้าประเทศมหาอำนาจเพื่อไม่ให้สูญเสียเอกราชไปทั้งหมดหรือที่เรียกว่าแนวทางไผ่ลุ่ม โดยมีปัจจัยทางยุทธศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ เช่น การเป็นรัฐก้นขนในยุคอาณานิคม และเป็นรัฐด่านหน้าในยุคสงครามเย็น อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงเชื่อว่านโยบายไผ่ลุ่มยังคงเป็นเอกลักษณ์ของไทยในการแสวงหาโอกาสและการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติไว้ แม้นานาประเทศจะมองว่า นโยบายไผ่ลุ่มของไทยเป็นการเอาตัวรอดและละเลยหลักการในนโยบายการต่างประเทศ

ไทยยังคงดำเนินนโยบายตามสถานการณ์ภายในภูมิภาค เห็นได้จากความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น ความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) เกิดจากความคิดว่าเอเชียเป็นทวีปสำคัญและจำเป็นต้องมีการประชุมของตนเองเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับความร่วมมือทั่วไปในระดับภูมิภาค ก่อนจะประกาศอย่างเป็นทางการถึงการจัดการประชุม ACD ระดับรัฐมนตรีครั้งที่ 1 เพื่อให้ประชาคมแห่งเอเชียตั้งอยู่บนความเข้มแข็งที่มาจากความแตกต่างและความหลากหลายในเอเชียอันจะเอื้อประโยชน์ให้กับประเทศสมาชิก โดยเน้นความคิดเชิงบวก ความเป็นกันเอง ความเสียสละ การเปิดใจกว้าง และเคารพความหลากหลายระหว่างประเทศสมาชิกเอเชียซึ่งประกอบด้วย ข้อตกลงการค้าเสรี ไทยได้ริเริ่มข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศหลายประเทศ⁵⁰

การดำเนินตามสถานการณ์อาเซียนภายในภูมิภาค เมื่ออาเซียนเป็นรากฐานนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น ทำให้ไทยพึ่งพิงอาเซียนมากพอ ๆ กับมหาอำนาจภายนอก เช่น จีนและสหรัฐอเมริกา ภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดจีนทำให้ไทยกลายเป็นรัฐหน้าด่านและมีอิทธิพลต่อความเห็นของอาเซียนในการกำหนดนโยบายการจำกัดการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค นโยบายความมั่นคงของไทยจึงกลายเป็นนโยบายความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียนด้วย⁵¹

สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลต่อไทยในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ทั้งไทยยังต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการลงทุนจากสหรัฐฯ โดยตรง ในเดือนมีนาคมค.ศ. 1998 รัฐบาลชวน หลีกภัยพร้อมคณะทำงานเดินทางเยือนสหรัฐฯ เป็นครั้งแรก ผลจากการเยือนครั้งนี้ส่งผลให้สหรัฐฯ ตกลงที่จะช่วยเหลือไทย

⁵⁰ ปวิณ, การทูตทักษิณ : บทวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของไทยยุคทักษิณ ชินวัตร, หน้า 99.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 187.

โดยตรงเป็นเงิน 1700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ประกอบด้วยวงเงินค้ำเงินประกันสินเชื่อของธนาคาร Exim Bank ให้กับธนาคารพาณิชย์เพื่อประโยชน์ในการเปิด Letter of Credit ในการสั่งซื้อวัตถุดิบ ชิ้นส่วน และสินค้าชิ้นกลาง และความช่วยเหลืออีก 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นรูปของโครงการการลงทุนของเอกชนในต่างประเทศในด้านโครงการพลังงานไฟฟ้าของไทย⁵² หลักการนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงนี้จึงเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่อง “ความเกี่ยวพันอย่างยืดหยุ่น (Flexible Engagement)” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสร้างสรรค์ เปิดกว้างและเป็นกันเองในประเด็นต่าง ๆ ที่เห็นว่าอาจเป็นประโยชน์ร่วมกันหรือประเด็นที่จะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์และความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของอาเซียน โดยเสนอจัดตั้งคณะมนตรีระดับสูง (high Council) ที่ประกอบด้วยรัฐมนตรีของประเทศต่าง ๆ แต่ประเทศอาเซียนยังไม่ยอมรับหลักการที่ว่าด้วยเรื่อง “ความเกี่ยวพันอย่างยืดหยุ่น” โดยเฉพาะประเทศที่มีปัญหาภายใน เช่น ลาว เพราะกลัวว่าอาจเกิดการแทรกแซงกิจการภายในประเทศตนเองได้⁵³

อาจเห็นว่าไทย-จีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแต่สำหรับปัจจัยเรื่องทัศนคติ (Perception) ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จากกรเรื่องอำนาจของจีนในฐานะประเทศที่มีอิทธิพลในทางยุทธศาสตร์และทางเศรษฐกิจ แม้ว่าจีนจะไม่ได้เป็นตัวละครที่โดดเด่นในเอเชีย แต่ในงานนี้กล่าวว่า ชนชั้นนำของไทยเห็นว่าจีนจะเป็นตัวละครที่สำคัญในทางเศรษฐกิจของไทย ทัศนคติที่มีต่อจีนเช่นนี้จึงทำให้จีนสามารถที่จะข่มขู่และเกลี้ยกล่อมผู้ที่กำหนดนโยบาย (Decision Maker) ของไทยได้⁵⁴

ในปัจจุบันนี้ ภูมิภาคอาเซียนกลายเป็นพื้นที่แข่งขันทางอำนาจของประเทศมหาอำนาจ รัฐเล็กเช่น ประเทศไทย จึงต้องเผชิญหน้ากับความแข่งขันทางอำนาจระหว่างประเทศพันธมิตรเช่น สหรัฐอเมริกาหรือต้องการเข้าร่วมขบวน (Band - wagoning) กับจีน ความกดดันจากภายนอกเช่นนี้เป็นผลให้เกิดนโยบายต่างประเทศต่อความมั่นคงภูมิภาคในช่วงทศวรรษ 1980 ไทยจึงตอบสนอง

⁵² สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, นโยบายต่างประเทศของไทย ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), หน้า 195-199.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 202-203.

⁵⁴ John Lee, "China's Economic Influence in Thailand: Perception or Reality?," ISEAS Perspective 2013, no. no. 44 (2013). Pp. 2-10

ต่อความกดดันภายนอกด้วยการลู่เข้าหาซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับนโยบายของไทยคือนโยบายไม่ลู่ลม (bending with the wind) ประเทศไทยจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับแรงกดดันนั้น ๆ⁵⁵

ไทยจึงเลือกรักษาความสัมพันธ์กับทั้ง 2 ประเทศ รัฐไทยควรพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้ง 2 ประเทศ คืออังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพราะความเชื่อนี้เกิดจากความเชื่อในอดีตจากกลุ่มนักการทูตไทยว่า มิตรในวินนี้อาจเป็นศัตรูในวันหน้า แต่ยังมีคำแนะนำอื่น ๆ ที่อธิบายว่า ในปัจจุบันท่ามกลางการแข่งขันทางอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกา-จีน ไทยควรเลือกข้างจีนเพราะเห็นได้ชัดว่าจีนอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยอย่างชัดเจน การเลือกข้างจีนยังเป็นการป้องกันการที่สหรัฐอเมริกาลดบทบาทในตะวันออกกลางลงทีละเล็กทีละน้อย โดยยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาคงจะให้ความสนใจในภูมิภาคเอเชียกลาง (Asia-centric) เห็นได้จากยุทธศาสตร์ในเอเชียแปซิฟิก ในช่วงประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ เพื่อให้ไทยสามารถดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อไปได้

ทัศนะเป็นกลางต่อจีนในมิติทางความมั่นคงคือ การซ้อมรบทางทหารร่วมกัน (Joint Military Exercise) เพราะการฝึกซ้อมทางทหารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์กับกองทัพอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาใช้การซ้อมรบทางทหารร่วมกันกับประเทศสมาชิกนาโต้ (NATO) โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์หรือรัฐที่มีความใกล้ชิดกับรัสเซีย การซ้อมรบทางทหารยังทำให้ความสัมพันธ์แบบพหุภาคีแบบแน่นขึ้นจากการทำให้เกิดพันธมิตรจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ การฝึกซ้อมรบร่วมกันเกิดขึ้นจากความกังวลด้านความมั่นคงที่เผชิญหน้ากับประเทศมหาอำนาจที่ไม่มี ความแน่นอนมากขึ้น การป้องกันความเสี่ยงจึงเป็นวิธีการที่ดีที่สุดแต่มีนักวิชาการเช่น Wofley⁵⁶ แย้งว่าเป็นแนวคิดความไม่แน่นอน (uncertainty) เพื่ออธิบายให้ประเทศมหาอำนาจต้องการความ สะดวกสบายในด้านการใช้ทรัพยากร (Supply) มากขึ้น

2.4 สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถตีความออกมาได้เป็น 3 มุมมองที่มีต่อการ ดำเนินความสัมพันธ์กับจีน คือ มุมมองที่หนึ่ง การดำเนินความสัมพันธ์แบบลู่ตามลม มุมมองที่สอง การดำเนินความสัมพันธ์ตามความมั่นคงภายในของไทย และมุมมองที่สาม การดำเนินความสัมพันธ์

⁵⁵ Katsamaporn Rakson, "Investigating Thailand's self-perception in the regional context towards ASEAN," *Veridian E-Journal* 11, International (Humanities, Social Sciences and Arts), no. 5 (2018).

⁵⁶ Kyle J. Wolfley, "Military Statecraft and the Use of Multinational Exercises in World Politics," *Foreign Policy Issues*, Volume 17, Issue 2. April 2021, 19.

ตามสถานการณ์ภายในภูมิภาคของไทย โดยมุมมองการดำเนินความสัมพันธ์แบบคู่ตามลุ่มมักเกิดขึ้นตามสถานการณ์ที่สำคัญต่าง ๆ และไทยอาจเปลี่ยนมุมมองต่อสหรัฐอเมริกาและจีนได้เสมอหากการกระทำของทั้งสองประเทศนั้นเป็นภัยคุกคามความมั่นคงต่อไทย

มุมมองการดำเนินความสัมพันธ์ตามความมั่นคงภายในของไทย เกิดจากสถานการณ์การเมืองภายในของไทยที่ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยและประเทศมหาอำนาจนั้น ๆ โดยที่ประเทศนั้นต้องไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อสถานการณ์ความมั่นคงภายในไทยด้วย และมุมมองการดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ในภูมิภาคของไทย เกิดจากการที่อาเซียนนั้นเป็นเป็นรากฐานนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็นที่ไทยต้องพึ่งพิงอาเซียนอย่างมากพอ ๆ กับมหาอำนาจภายนอก นโยบายความมั่นคงของไทยจึงลื้อไปตามนโยบายความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียนด้วย ทั้งในปัจจุบัน อาเซียนกลายเป็นพื้นที่แข่งขันทางอำนาจระหว่างสหรัฐฯ-จีนยิ่งทำให้เล็งเห็นความสำคัญกับเรื่องภูมิภาคนิยมในระดับทวิภาคีโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติและท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และพยายามรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและจีนไว้อีกด้วย

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีน

บทนี้ต้องการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนซึ่งแบ่งเนื้อหาและช่วงเวลาออกเป็น 4 ช่วง คือ (1) ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ปีค.ศ. 1945 - 1974 : ก่อนการสถาปนาทางการทูต (2) ช่วงการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1975 - 2520 : เรียนรู้กันและกันใหม่ (3) ช่วงหลังการสถาปนาทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1978 - 2532: หุ่นส่วนความมั่นคง (4) ช่วงความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีน ตั้งแต่ปีค.ศ. 2533 - 2543: หุ่นส่วนยุทธศาสตร์ เพื่อสะท้อนให้พัฒนาการด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศก่อนการรัฐประหาร 2006 ดังนี้

3.1 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1945-1974: ก่อนการสถาปนาทางการทูต

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยประสบปัญหาในหลายด้านเนื่องจากเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่นที่เป็นฝ่ายแพ้สงคราม เช่น ความสั่นคลอนของรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม รัฐไทยมองเห็นฝ่ายอักษะน่าจะแพ้สงคราม จึงทำสัญญาและให้ความร่วมมือลับ ๆ ผ่านเสรีไทยที่ร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร ไทยจึงเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ⁵⁷ เพื่อดำเนินนโยบายต่างประเทศให้คล้ายตามประเทศมหาอำนาจที่ชนะในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส และจีน

หลังสิ้นสุดสงคราม รัฐบาลจีนพยายามแสดงท่าทีว่าต้องการมีพันธมิตร สัญญาทางการทูตกับประเทศไทยเพราะรัฐบาลจีนเห็นว่า “จีนเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากเหตุที่ประเทศไทยเข้าร่วมสงครามที่ผ่านมา...” จนกระทั่งเกิดการลงนามในสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีนโดยนโยบายหลังการลงนามในสนธิสัญญาทางการทูตกับประเทศจีนยึดหลักการว่า “ถ้าไม่มีดีสกริเมเนชั่น (Discrimination) แล้วเป็นอันใช้ได้” นอกจากนั้น ยังมีนโยบายแก้ไขปัญหาการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชาวจีน นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนจีน นโยบายการกำหนดโควตาเข้าเมืองของคนจีน และการควบคุมการค้าของชาวจีน⁵⁸

เมื่อไทยอยู่ภายใต้การรัฐบาลแปลก พิบูลสงคราม (ค.ศ. 2481 - 2487 และ ค.ศ. 2491 - 1957) รัฐบาลพยายามปรับใช้นโยบายกับทางชาติตะวันตกมากขึ้นโดยนโยบายต่างประเทศของไทย

⁵⁷ ภูวดล ทรงประเสริฐ, "นโยบายรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500)", (อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519). หน้า 150-160.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน.

ในช่วงนี้คือ “การรักษาความสัมพันธ์แบบเท่ากัน (Keeping Equidistant Relations)” กับหลายประเทศที่มีอิทธิพลทางทหาร ไทยจึงเข้าหาฝ่ายตรงข้ามเพื่อแสวงหาความช่วยเหลือและป้องกันภัยคุกคาม เช่น การสนับสนุนรัฐบาลของประเทศที่จัดตั้งจากการขยายอาณานิคม เป็นต้น นโยบายต่างประเทศในช่วงนี้จึงอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและการต่อต้านคอมมิวนิสต์อันเนื่องมาจากการชนะของพรรคคอมมิวนิสต์ในจีนทำให้ไทยต้องปรับปรุงการวางตัวเป็นกลาง และมองหาพันธมิตรระหว่างประเทศมากขึ้นในการต่อต้านอิทธิพลคอมมิวนิสต์⁵⁹

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของสาธารณรัฐประชาชนจีนเองก็มีความสำคัญ เมื่อจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปีค.ศ. 1949 ความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศตึงเครียดมากขึ้นเพราะไทยไม่รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีนจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ เพราะเกรงว่าจีนจะเป็นภัยคุกคามต่อไทยได้เช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนหลังค.ศ. 1960 ตึงเครียดมากขึ้นเพราะไทยให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามในเวียดนาม ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนสนับสนุนเวียดนามเหนือ พรรคคอมมิวนิสต์จีนยังให้การสนับสนุนแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในด้านการฝึกอบรม การโฆษณาชวนเชื่อ และการอบรมทางการเมือง การปะทะกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายรัฐบาลไทยหลังค.ศ. 1965 ทำให้ไทยมองว่าจีนเป็นศัตรูมากขึ้น

นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตที่เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์และผลประโยชน์ในปีค.ศ. 2503 ทำให้จีนหวาดระแวงและมองว่าสหภาพโซเวียตเป็นภัยคุกคามและน่ากลัวมากกว่าสหรัฐอเมริกาที่อ่อนล้าจากสงครามเวียดนาม ทั้งยังเกรงว่าจีนจะถูกปิดล้อมตามแผนสร้าง “ความมั่นคงร่วมกันในเอเชีย” (Asian Collective Security) จีนจึงมองหาประเทศมหาอำนาจที่จะสามารถคานอำนาจสหภาพโซเวียตได้ ประกอบกับการที่สหรัฐอเมริกาเห็นประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ในระดับโลกและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเพื่อปรับความสัมพันธ์กับจีน ทั้งสองประเทศมหาอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนจึงเริ่มปรับความสัมพันธ์และกลับสู่สภาพปกติ (Normalization) กลายเป็น “คู่หูทางยุทธศาสตร์” (Strategic Partnership) ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยด้วย⁶⁰

⁵⁹ Pasawat Yathip, "Thailand's foreign policy in the post-Cold War period: uncovering new actors in the foreign policy-making process towards neighbouring countries" (Doctor of Philosophy James Cook University, 2015). Pp. 26-27.

⁶⁰ จุลชีพ ชินวรรณ, สัมพันธ์มิตรไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 (โครงการเงินศึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1985). หน้า 18 – 20.

ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ ท่าทีแข็งกร้าวของจีนที่มีต่อไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเพราะเกิดการปะทะทางทหารระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตในเดือนมีนาคมปีค.ศ. 1969 จีนจึงมีการแสวงหาแนวร่วมเพื่อต่อต้านอำนาจของสหภาพโซเวียตและยังเป็นผลมาจากประกาศหลักการนิคสัน (Nixon Doctrine) หรือหลักการกวม (Guam Doctrine) ในปีเดียวกันนี้ ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ได้ประกาศถอนกำลังออกจากภูมิภาคและหันความสนใจไปที่ตะวันออกกลาง ยุโรป และละตินอเมริกา แทนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁶¹ จีนจึงได้เจรจาปรับความเข้าใจกับสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ. 1972 จีนจึงลดการวิจารณ์ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลงเพื่อหาแนวร่วมในการต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียต⁶² เมื่อไทยเห็นว่าจีนเริ่มลดการวิพากษ์วิจารณ์ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งท่าทีผ่อนปรนของจีนส่งผลให้ไทยลดความหวาดระแวงต่อจีนลง⁶³

ปัจจัยทางการเมืองภายในของไทยเองมีความสำคัญเช่นเดียวกัน จะเห็นว่าในปีค.ศ. 1958 การเมืองภายในของไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการที่คณะรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามถูกยึดอำนาจโดยคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในปีเดียวกัน การรัฐประหารครั้งนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนตึงเครียดมากขึ้นจากนโยบายต่อต้านและปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ในทางกลับกัน ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาก็พัฒนาอย่างแนบแน่นมากขึ้น ในปีค.ศ. 1959

ต่อมา รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ออกนโยบายห้ามค้าขายกับชาวจีนและห้ามเดินทางไปยังสาธารณรัฐจีนอีกด้วย ต่อมา เกิดสงครามเวียดนามขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนตึงเครียดเพราะมีจุดยืนทางการเมืองตรงข้ามกันโดยที่รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกา และรัฐบาลจีนให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือ ยิ่งไปกว่านั้น จีนยังให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย และก่อตั้งแนวร่วมขบวนการไทยอิสระขึ้นที่ปักกิ่ง ทำให้ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ประเทศแย่ง ชนชั้นนำไทยยิ่งมองว่าจีนเป็นภัยคุกคามมากขึ้น เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ไทยด้วยการฝึกอบรม โฆษณาชวนเชื่อ และอบรมทางการเมือง ทั้งยังเกิดการปะทะกันระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายรัฐบาลไทยในช่วงหลังปีค.ศ. 1965⁶⁴

⁶¹ Pasawat Yathip, "Thailand's foreign policy in the post-Cold War period: uncovering new actors in the foreign policy-making process towards neighbouring countries." Pp. 27-28.

⁶² จุลชีพ ชินวรรณ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 , หน้า 14-15.

⁶³ จุลชีพ ชินวรรณ, "35 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน พ.ศ. 2518-2553 : อดีต ปัจจุบัน อนาคต." (พิมพ์ครั้งที่ 1.: โอเพ่นบุ๊กส์, 2010). หน้า 29.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-30

ในทางกลับกัน ในช่วงทศวรรษที่ 1970 นโยบายต่างประเทศของไทยเริ่มเปลี่ยนแนวทางเพื่อลดความเป็นศัตรูกับประเทศคอมมิวนิสต์ลง เมื่อปีค.ศ. 1973 จากเหตุการณ์ที่นักศึกษาปัญญาชนและประชาชนมีบทบาทในการเรียกร้องการปกครองแบบประชาธิปไตยส่งผลให้ผู้นำทางการเมืองไทยที่เป็นทหารและครองอำนาจมาช้านานต้องหมดอำนาจและลี้ภัยออกนอกประเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อ การปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยเพื่อให้ไทยมีนโยบายต่างประเทศมีความคล่องตัวและสอดคล้องกับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป⁶⁵

ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพไทย-สหรัฐอเมริกาถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการที่วิตกกังวลเกี่ยวกับการมีอยู่ของกองทัพทหารอเมริกันในไทยในช่วงเวลานี้ เห็นได้จากการลดความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากลาง เช่น การถอนกองกำลังสหรัฐอเมริกาออกจากไทย⁶⁶ ทั้งความกังวลที่มีร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการกระทำอันโหดร้ายของกองทัพอเมริกันในรัฐอินโดจีน รัฐบาลพลเรือนใหม่จึงถูกกดดันให้สหรัฐฯ ถอนกองกำลังออกจากประเทศไทย เมื่อรัฐสภาของเกรสของสหรัฐอเมริกาห้ามกองทัพสหรัฐฯทำกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อมา ในปีค.ศ. 1973 รัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ แถลงว่า สหรัฐอเมริกาไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฐานทัพในไทยเพื่อทำสงครามอินโดจีน และปีค.ศ. 1976 สหรัฐอเมริกาจึงตัดสินใจถอนกองกำลังออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไทยด้วย แต่การถอนกำลังของสหรัฐฯออกไปทำให้หลายคนกังวลว่า ประเทศไทยอาจเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์และกลายเป็นโดมิโนตัวต่อไปในภูมิภาคอินโดจีน

อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังมีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศของไทย เพราะกองทัพไทยยังคงติดต่อกับสหรัฐอเมริกาโดยเชื่อว่าการติดต่อกับสหรัฐอเมริกาอาจช่วยป้องปรามการขยายอิทธิพลคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคได้ ความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพไทย – สหรัฐอเมริกายังเห็นได้จากเหตุการณ์มายาเกซ (Mayaguez) ในปีค.ศ. 1975 เขมรแดงคอมมิวนิสต์กัมพูชายึดเรือบรรทุกสินค้าสหรัฐลำหนึ่งและตั้งข้อหาบุกรุกน่านน้ำของตน สหรัฐฯ ส่งกำลังทหารโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทย นาวิกโยธินสหรัฐฯสามารถลงจอดที่ฐานทัพอากาศอู่ตะเภาโดยใช้การติดต่อลับในกองทัพไทย และทำการโจมตีทำเรือกัมพูชาที่กัมปงโสมและเกาะดง เรือได้รับการปล่อยตัวในอีกไม่กี่วันต่อมา

ในมิติด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างที่เกิดขึ้นในช่วงนี้เกิดขึ้นภายใต้การนำรัฐบาลพลเรือนปรีดี พนมยงค์ แต่ถูกระงับความสัมพันธ์หลังจากการก่อตั้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) ความสัมพันธ์ทางการค้าทางตรงระหว่างทั้ง 2 ประเทศในช่วงเวลานี้จึงถูกระงับด้วยเช่นกัน แต่มีการติดต่อทางการค้าทางอ้อมระหว่างกันโดยผ่านสิงคโปร์

⁶⁵ จุลชีพ ชินวรโรณ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 , หน้า 21-22.

⁶⁶ Pasawat Yathip, "Thailand's foreign policy in the post-Cold War period: uncovering new actors in the foreign policy-making process towards neighbouring countries." Pp. 27-28.

และฮ่องกงเป็นหลัก สาเหตุของการระงับความสัมพันธ์ทางการค้าโดยตรงระหว่างไทย-จีนเกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงการปกครองภายในของไทยหลังจากรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามขึ้นเป็นรัฐบาลในปี ค.ศ. 1948 โดยออกนโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์และหันไปเป็นพันธมิตรกับประเทศตะวันตกมากขึ้น

ปัจจัยภายนอกจากจีนเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์การค้าระหว่างไทย-จีนหยุดไปหลังจากเหมา เจ๋อตุง ผู้นำของจีนที่เลือกเข้าหาสหภาพโซเวียตและให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน การเข้าร่วมสงครามเกาหลีของจีนยังทำให้รัฐบาลไทยมีความหวาดระแวงต่อคอมมิวนิสต์จีนอีกด้วย รัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงครามจึงเลือกเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศมหาอำนาจมากที่สุดในขณะนั้น และรับประกันความมั่นคงของไทยจากคอมมิวนิสต์จีนได้อีกด้วย ทั้งนี้การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ไทยจะได้รับความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจอีกด้วย ก่อนที่จะเข้าร่วมสนธิสัญญามะนิลาในปีค.ศ. 1954 อันเป็นจุดเริ่มต้นของข้อตกลงไทย-สหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการ

หลังจากไทยเข้าร่วมการค้าบาตรจีนกับสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1950 แต่สินค้าจากจีนยังสามารถเห็นได้ในท้องตลาดของไทยหลังจากกองค้ายวัน ไวทยากร ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในขณะนั้นมีการเข้าพบโจว เอินไหล ระหว่างการประชุมบันดุงปี ค.ศ. 1955 รัฐบาลพิบูลจึงตัดสินใจผ่อนคลายการควบคุมสินค้านำเข้าจากจีนลงในระดับหนึ่ง ต่อมาเกิดการรัฐประหารโดยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ และส่งต่อให้รัฐบาลถนอม กิตติขจร ภายใต้รัฐบาลนี้ยังคงดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในสมัยรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม แม้ว่าจะเกิดการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลถนอมโดยรัฐบาลสฤษดิ์ขึ้นอีกครั้งแต่นโยบายการต่อต้านจีนยังดำเนินไปอย่างเข้มงวด เช่น การจับกุมหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายทั้งไทยและจีน กระทั่งในปีค.ศ. 1959 ออกพระราชกฤษฎีกาคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ว่าด้วยการห้ามค้าขายกับคนจีน เป็นต้น

เมื่อบริบทภายนอกประเทศเปลี่ยนแปลง นโยบายการต่อต้านจีน ถูกโต้แย้งจากหลายภาคส่วนเช่น ญาติ คอมนันต์ และประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ หอการค้าของไทยและสมาคมค้าข้าว โดยแย้งว่าการค้าขายกับจีนจะทำให้ไทยได้ประโยชน์เพราะสินค้าจากจีนมีราคาถูกกว่าจากแหล่งอื่น ๆ การเปิดการค้ากับจีนอย่างเป็นทางการ (Normalization) ยังทำให้การลักลอบขนสินค้าลดลงและสามารถเก็บเงินภาษีได้เพิ่มขึ้น⁶⁷

ไทยเริ่มดำเนินนโยบายต่างประเทศตั้งแต่สาธารณรัฐประชาชนจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติในปีค.ศ. 2514 เมื่อสหรัฐอเมริกาได้ปรับความสัมพันธ์กับจีนในปีค.ศ. 1972 ไทยจึงต้องดำเนินความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนเพราะไม่ต้องการอยู่โดดเดี่ยว ซึ่งเริ่มจากการ

⁶⁷ จุลชีพ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 , หน้า 15.

ดำเนินการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในระดับประชาชนจีนในระดับประชาชน ในช่วงวันที่ 30 สิงหาคมถึง 7 กันยายน ค.ศ. 1972 รัฐบาลไทยส่งคณะนักปึงปองไทยไปแข่งขันชิงชนะเลิศแห่งเอเชีย ตามคำเชิญของสหภาพปึงปองแห่งเอเชีย ซึ่งมีพล.ท.ชุมพล โลหะชาละ เป็นหัวหน้าคณะ และนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นที่ปรึกษา⁶⁸

ต่อมา ในช่วงวันที่ 12-26 ตุลาคม ค.ศ. 1972 คณะผู้แทนการค้าของไทยได้เดินทางไปชมการแสดงสินค้า ครั้งที่ 12 ตามคำเชิญของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่รัฐบาลทหารในขณะนั้นยังหวาดระแวงต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนว่าจะมีความจริงใจเพียงใด ทั้งยังดูท่าทีของจีนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาคนจีนสองสัญชาติ ปัญหาที่จีนให้ความสนับสนุนแก่ผู้ก่อการร้ายในไทย ปัญหาไต้หวัน จึงยังไม่ได้สถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีน โดยจีนเองแสดงท่าทีต้องการอยู่ร่วมกันกับไทยและประเทศอาเซียนอย่างสันติเพื่อต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ จีนมีเงื่อนไขว่าไทยต้องตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันก่อนจึงจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน⁶⁹

3.2 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1975-1978: การสถาปนาอย่างเป็นทางการ

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 รัฐบาลพลเรือนและประชาชนเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น นโยบายต่างประเทศของไทยจึงมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ไทยเริ่มมีการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น เช่นในเดือนธันวาคม ปีเดียวกัน พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วงว่าการกระทรวงต่างประเทศ เดินทางไปเจรจาซื้อน้ำมันจากจีนเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำมันที่กลุ่มประเทศเอเปค (APEC) มีการขึ้นราคา ในปี สถานิติบัญญัติแห่งชาติยังผ่านร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติที่ 53 ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์เพื่อให้ทั้งประเทศไทยและจีนสามารถดำเนินการค้าไปได้

ต่อมา ในปีค.ศ. 1975 รัฐบาลพลเรือนของไทยภายใต้การนำของฯ พณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายนอกที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจในเวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชาในเดือนเมษายน โดยส่งคณะทำงานของนายอานันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูตของไทยประจำองค์การสหประชาชาติ เดินทางไปเจรจากับรัฐบาลจีนในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ก่อนที่ พณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จะเดินทางไปเยือนปักกิ่งและลงนามในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน.

ทางการในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 และแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศไทยจึงนับเป็นประเทศที่ 101 ในโลกและเป็นประเทศที่ 3 ในกลุ่มอาเซียนที่รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในปีค.ศ. 1975 รัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช ประกาศพัฒนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนโดยไทยได้ส่งสัญญาณผ่านการสนับสนุนจีนในการเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และต่อต้านนโยบาย “two-China policy” การพ่ายแพ้ของเวียดนามใต้ต่อเวียดนามเหนือในปีค.ศ. 1975 กลายเป็นชัยชนะสำหรับการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ประเทศไทยจึงเผชิญหน้ากับรัฐคอมมิวนิสต์ที่ได้รับความช่วยเหลือ การเปลี่ยนเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านพร้อมกับการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยมากขึ้นทำให้การรับรู้ภัยคุกคามทางความมั่นคงของไทยเพิ่มขึ้น⁷⁰

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศคอมมิวนิสต์ เช่น จีน ลาว เกาหลีเหนือ และเวียดนาม เห็นได้ชัดในปีค.ศ. 1978 เมื่อนายกรัฐมนตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พยายามที่จะพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยการขยายการค้ากับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ผ่านการเสนอให้ลดความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ไทย โดยจีนตอบรับข้อเสนอดังกล่าวว่าจะให้ความช่วยเหลือไทยด้วยการสัญญาว่าความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนและความต้องการของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยจะไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน นโยบายของไทยในช่วงนี้จึงเป็นมิตรกับประเทศคอมมิวนิสต์มากขึ้น โดยมีแก่นของนโยบายต่างประเทศเป็นมิติด้านความมั่นคง และจุดประสงค์ของไทยคือการป้องกันประเทศจากการขยายอิทธิพลระบอบคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและการถูกรอกล้อมจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งปกครองด้วยระบอบพรรคคอมมิวนิสต์⁷¹

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศไทย-จีนเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อทั้ง 2 ประเทศเพราะเป็นการยุติความเป็นศัตรูระหว่างกันที่มีมาเป็นเวลา 30 ปีค.ศ. 2492 โดยการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายนอกทางด้านระหว่างทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและภูมิภาค และปัจจัยภายในทางด้านของประเทศไทยและจีน เมื่อรัฐบาลไทยเห็นว่าการเป็นพันธมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอาจส่งผลดีมากกว่าผลเสียต่อไทย เพราะไทยอาจได้รับผลประโยชน์หลายประการในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ในมิติด้านการเมืองระหว่างประเทศไทยหวังว่าจีนที่เป็นประเทศมหาอำนาจและเป็นพันธมิตรกับเวียดนามในขณะนั้น อาจยับยั้งอิทธิพล

⁷⁰ Pasawat Yathip, "Thailand's foreign policy in the post-Cold War period: uncovering new actors in the foreign policy-making process towards neighbouring countries."

⁷¹ Ibid.

ของเวียดนามได้ หากเวียดนามคิดคุกคามความมั่นคงของไทย และในมิติด้านการเมืองภายใน จีนอาจลดความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งจะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์อ่อนแอลง⁷²

นอกจากนั้น การสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการยังส่งผลต่อภาพรวมด้านเศรษฐกิจระหว่างทั้ง 2 ประเทศอีกด้วยทำให้เกิดข้อตกลงเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างทั้ง 2 ประเทศตามมา โดยในเดือนสิงหาคม คณะผู้แทนทางการค้าของไทยภายใต้การนำโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน ก่อนที่สภาการส่งเสริมการค้านานาชาติแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนจะเดินทางเยือนประเทศไทยในปีค.ศ. 2519 เพื่อดูแลเรื่องการค้าระหว่างทั้งสองประเทศ

ต่อมาในปีค.ศ. 1978 พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้น ได้เดินทางเยือนจีนและลงนามในความตกลงทางการค้าระหว่างไทยกับจีน โดยมีการระบุสินค้าที่ทั้ง 2 ประเทศสามารถซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ ทั้งมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าของ ไทย-จีน เพื่อกำหนดสินค้าที่จะซื้อขายในแต่ละปีและดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศ⁷³ ไทยเริ่มมีนโยบายและความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนกับจีน ไทยเริ่มจากการริเริ่มความตกลงด้านการค้ากับจีนก่อนในปีค.ศ. 1978 (The Thailand-China Joint Trade Committee: JTC)⁷⁴ โดยต้องการจัดการประชุมขึ้นทุกปี และตั้งปริมาณ setting up of trade volume targets and promotion trade expansion ระหว่างไทย-จีน จึงขยายความร่วมมือไปถึงด้านการลงทุนในปีค.ศ. 1985 ในระยะนี้มีบางช่วงที่หยุดชะงักไปเนื่องจากความหวาดระแวงต่อภัยคอมมิวนิสต์ของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น

3.3 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1978-1992: หุ้นส่วนทางความมั่นคง

หลังความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนเปลี่ยนจากศัตรูเป็นพันธมิตรกันในปีค.ศ. 1975 ไทย-จีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นกระทั่งมีการสังเกตการณ์ว่า ไทยกลายเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ (Unofficial Strategic Partner) ของจีน ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเช่นนี้เกิดจากการที่เวียดนามเข้าโจมตีประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยและยึดพนมเปญได้ในวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1979 โดยเป็นรัฐบาลที่จีนให้การสนับสนุนต้องถูกโค่นล้มลงและเริ่มไม่พอใจที่เวียดนามมีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต จีนยังมองว่า การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามเป็นความพยายามที่จะแผ่อิทธิพลในอิน

⁷² จุลชีพ ชินวรรณ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 , หน้า 25.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 42-43.

⁷⁴ Sompop Manarungsan, "Thailand-China Cooperation in Trade, Investment and Official Development Assistance," Scientific Research (2009).

โตจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนจึงทำสงครามสังคมนิยมเวียดนามในเดือนกุมภาพันธ์ในปีเดียวกันนี้ ในบริเวณพรมแดนเวียดนามที่ติดกับจีน⁷⁵

การทำสงครามกัมพูชาระหว่างฝ่ายต่อต้านเวียดนาม (กัมพูชาประชาธิปไตย) และฝ่ายพนมเปญที่มีเฮง สัมรินเป็นผู้นำทั้งได้รับความสนับสนุนจากเวียดนาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยเพราะเกิดการปะทะกันระหว่างกองทัพไทยกับทหารเวียดนามบริเวณพรมแดนของไทยที่หมู่บ้านโนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี ไทยจึงพยายามต่อต้านการขยายอิทธิพลของเวียดนามและร่วมกับประเทศสหรัฐอเมริกา จีน และกลุ่มประเทศอาเซียนในการเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชาในเดือนกุมภาพันธ์ ปีค.ศ. 2522

แม้ว่าจะมีความกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศให้เวียดนามหยุดทำสงคราม แต่ไทยเห็นว่าความกดดันนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้สงครามจบลงได้ ไทยจึงมองเห็นคุณค่าของจีนที่สามารถทำให้เวียดนามอ่อนแอลงจากการทำสงครามสังคมนิยมเวียดนามของจีนได้⁷⁶ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ 2 ประเทศมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นจากได้ประโยชน์ในการต่อต้านกัมพูชาด้วยกัน (Convergence of interests) เช่น ไทยไม่ต้องการให้เวียดนามทุ่มเทกำลังทหารทั้งหมดเข้ามาประชิดพรมแดนไทย และเห็นว่าจีนที่มีพรมแดนติดกับเวียดนามเช่นเดียวกันอาจสามารถกดดันเวียดนามได้หากมีการคุกคามพรมแดนไทยเกิดขึ้น ขณะที่จีนเห็นว่าไทยมียุทธศาสตร์สกัดกั้นการขยายอิทธิพลของเวียดนามได้ ทั้งเห็นว่ากลุ่มประเทศอาเซียนและไทยจะสามารถกดดันเวียดนามในเวทีทางการทูตและช่วยเหลือกลุ่มเขมรในการต่อต้านเวียดนามอีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้าหากความมั่นคงของไทยถูกคุกคาม จีนจะยืนหยัดเคียงข้างฝ่ายไทย” ของนางเติ่งอิงเซา รองประธานคณะกรรมการประจำของสภาประชาชนแห่งชาติของจีนขณะเยือนไทยในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1980⁷⁷

การล่มสลายของของกัมพูชาประชาธิปไตยของเขมรแดงทำให้ชาวจีนหันมาหาไทยเพื่อเจรจาในประเด็นความร่วมมือทางเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Cooperation) โดย Geng Biao สมาชิก CCP Politburo, Han Nianlong รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และสมาชิกอาวุโสของจีนได้เดินทางเยือนไทยเพื่อเข้าพบนายเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้นเมื่อวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 1979 ซึ่งทางไทยได้อนุญาตให้จีนใช้ไทยเป็นทางผ่านเพื่อส่งเสบียงให้กับเขมรแดง

⁷⁵ จุลชีพ ชินวรโรณ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528 , หน้า 36-40.

⁷⁶ Chulacheep Chinwanno, *Thai-Chinese Relations: Security and Strategic Partnership* (Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies, 2008). p.11.

⁷⁷ จุลชีพ จุลชีพ ชินวรโรณ, สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528. หน้า 36-40.

ทั้งอำนวยความสะดวกในเป็นเส้นทางขนส่งผ่านแดนสำหรับบุคลากรและสิ่งของต่างๆ ให้แก่กัมพูชา และช่วยผู้นำเขมรแดงเดินทางต่างประเทศผ่านประเทศไทยอีกด้วย⁷⁸

พลเอกเกรียงศักดิ์จึงขอให้ชาวจีนยุติการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและปิดวิทยุโฆษณาชวนเชื่อของตนซึ่งถูกกล่าวหาว่าออกอากาศจากมณฑลยูนนาน ชาวจีนปฏิบัติตามโดยปิดสถานีวิทยุเสียงคนไทยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1979 และลดการสนับสนุนสื่อสำหรับพคท. รัฐบาลไทยใช้โอกาสนี้ริโภชกรรมให้กับคอมมิวนิสต์ไทยที่วางอาวุธ ภายในปี ค.ศ. 1985 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งลดจำนวนสมาชิกชาวไทยเชื้อสายจีนเพียงไม่กี่ร้อยคนและเลิกเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงภายในของไทย

ยิ่งไปกว่านั้น ความใกล้ชิดระหว่างทั้ง 2 ประเทศยังเกิดจากการลดระดับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและจีนที่เกิดขึ้นในภายหลัง ปีค.ศ. 1978 อีกด้วย จีนพยายามพิสูจน์ความจริงใจต่อไทยด้วยการลดการให้ความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทย ตลอดจนเกิดความขัดแย้งในพรรคคอมมิวนิสต์ไทยเองทำให้เข้ามอตัวแก่ฝ่ายรัฐบาลเป็นจำนวนมาก⁷⁹ ความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศยังพัฒนาขึ้นมากจากการตัดสินใจลดการให้ความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลเปรมจึงประกาศคำสั่งที่ 66/2523 และ 66/2525 ในปี ค.ศ. 1980-1982 เป็นยุทธศาสตร์ในการต่อต้านกลุ่มที่ก่อความไม่สงบในไทย คำสั่งนี้ทำให้สมาชิกคอมมิวนิสต์บางคนยอมจำนน ก่อนที่จะใช้มาตรการรุนแรงมากขึ้น คำสั่งนี้ทำให้พคท. ลดลงจำนวนมากและถือว่าเป็นความสำเร็จของรัฐบาลในการลดภัยคุกคามด้านความมั่นคงของประเทศลง

การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะมิติด้านความมั่นคง ในช่วงเวลานี้ ไทยอยู่ภายใต้รัฐบาลเปรม ติณสูลานนท์ ไทยเริ่มมองหาประเทศพันธมิตรที่เห็นว่าเวียดนามเป็นรัฐก้าวร้าวเช่นเดียวกันกับไทย นโยบายในช่วงเวลานี้เรียกว่านโยบายรอบทิศทาง (Omni-directions Policy) เป็นนโยบายที่ใช้ทุกมิติในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ ประกอบด้วย 4 หลักการคือ นโยบายต่างประเทศที่เน้นด้านความมั่นคงอันถือเป็นหลักการที่สำคัญที่สุด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาเซียน การพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และนโยบายรอบทิศทางเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของไทย

ภายใต้แนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศใหม่เพื่อป้องกันความก้าวร้าวของเวียดนามทำให้ประเทศไทยตัดสินใจที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับขบวนการต่อต้านในท้องถิ่น แม้ว่าบางกลุ่มทางการไทยเคยมองว่าเป็นศัตรูมาก่อน แม้ว่าการก่อนหน้านี้ไทยจะมีความขัดแย้งกับเขมรแดง (Khmer

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน.

Rouge) แต่หลังจากที่เวียดนามรุกรานกัมพูชา ได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (The People's Republic of Khmer Rouge: PRK) ซึ่งนำโดยเฮง สัมริน ๆ ไทยได้เปลี่ยนแนวทางการทูตที่มีต่อเขมรแดง ต่อมา ในปีค.ศ. 1979 รัฐบาลไทยภายใต้รัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียรได้เปลี่ยนประกาศรับรองรัฐบาลเขมรแดงที่นำโดยพอล พต (Pol Pot) ว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมายเพียงรัฐบาลเดียว ในปีค.ศ. 1982 กองทัพไทยภายใต้รัฐบาลเปรม ติณสูลานนท์ ริเริ่มจัดตั้งรัฐบาลผสมในกัมพูชาซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลเวียดนาม

กองทัพจัดตั้งหน่วยรบพิเศษของไทยภายใต้รหัสชื่อ 838 เพื่อต่อต้านฝ่ายกัมพูชา นโยบายเกี่ยวกับความขัดแย้งกัมพูชาของไทยได้รับความช่วยเหลือจากหลายหน่วยงานและพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย โดยที่พคท.ตัดสินใจตั้งฐานทัพที่อยู่ใกล้พรมแดนไทย-กัมพูชาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกองทัพและกลุ่มเขมรแดง การรุกรานของเวียดนามถูกมองว่ากลายเป็นต้นเหตุของความขัดแย้ง โดยเฉพาะการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวกัมพูชาของกลุ่มเขมรแดง ไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้กลุ่มเขมรแดงเป็นรัฐกันชนกับกองทัพเวียดนาม ทั้งนี้ นายพลระดับสูงยังถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนานาชาติว่าการเป็นพันธมิตรกับกลุ่มเขมรแดงของไทยเพื่อขูดรีดทรัพยากรธรรมชาติของกัมพูชาอีกด้วย กองทัพไทยยังเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน การจัดตั้งบริษัท การเก็บภาษีอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น

รัฐบาลยังมองหาความช่วยเหลือจากองค์กรและเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ ในการต่อต้านและตอบโต้การก้าวร้าวของเวียดนามและปัญหาที่กัมพูชาที่เกิดขึ้น ในปีค.ศ. 1981 เกิดการนำเสนอประเด็นปัญหาที่กัมพูชาในการประชุมของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เรียกร้องให้กลุ่มกัมพูชาที่ติดอาวุธต่าง ๆ หยุดยิง ให้กองทัพต่างชาติที่อยู่ภายใต้การสังเกตการณ์ของ UN ถอนกำลังออกจากพื้นที่ และคืนเอกราชในให้กับกัมพูชา รวมทั้งจัดตั้งรัฐบาลกัมพูชาที่เป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ได้ใช้โอกาสนี้โน้มน้าวประเทศโลกที่ 3 ในการต่อต้านเวียดนาม นอกจากนี้ยังมีองค์กรต่างประเทศอื่น ๆ เช่น สมาคมอาเซียนเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สำคัญในการมองหาความสนับสนุนต่อต้านเวียดนามของไทย แม้ในตอนแรกอาเซียนจะเกิดการเสียงแตก แต่หลังจากที่กองทัพเวียดนามเข้าประชิดและข้ามเข้าพรมแดนไทยที่บ้านโนนหมากมุ่นในปีค.ศ. 1980 ซึ่งถือเป็นการละเมิดความมั่นคงแห่งชาติของไทยอย่างรุนแรงและทำให้ไทยมองว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคาม เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้อาเซียนออกแถลงการณ์ร่วมและรวมกลุ่มประณามการกระทำของเวียดนาม ทั้งยังเรียกร้องการเพิ่มกองกำลังทางทหารเพื่อช่วยเหลือกัมพูชาอีกด้วย⁸⁰

นโยบายรอบทิศทางข้างต้นยังทำพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมหาอำนาจให้แน่นแฟ้นมากขึ้น โดยเฉพาะจีนกับสหรัฐอเมริกาซึ่งทั้ง 2 ประเทศเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลเวียดนามใน

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน.

กัมพูชา ในปีค.ศ. 1984 รัฐบาลไทยพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนผ่านการเยือนของชนชั้นนำทางทหาร พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ก่อนหน้านั้น ในปีค.ศ. 1979 จะเห็นว่าจีนเริ่มทำ สงครามสั่งสอนกับเวียดนาม ไทยจึงเห็นว่าจีนเป็นทางเลือกอีกหนี่งทางที่สำคัญในการสกัดกั้นกองทัพ เวียดนาม ทั้งไทยและจีนเห็นว่ากลุ่มต่อต้านรัฐบาลในกัมพูชาเป็นกองกำลังในต่อสู้กับเวียดนาม จีนจึง เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือผ่านทางทหารไทยที่อนุญาตให้จีนเข้าใช้พื้นที่เพื่อติดต่อกับกลุ่มต่อต้านกัมพูชา

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันยังเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างชนชั้นนำของจีนและสภ ถาบันพระมหากษัตริย์ของไทย เช่น ปีค.ศ. 1981 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฯ เสด็จเยือนจีนและนิพนธ์หนังสือย่าแดนมังกร และการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำทางทหาร เช่น ในปี ค.ศ. 1984 พล.อ. เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้เดินทางเยือนจีนในเดือนพฤษภาคม และ ในปีค.ศ. 1983 นายพล หยางเต๋ฉือ เสนาธิการทางทหารของจีนได้เดินทางมาเยือนไทย⁸¹ ยังมีการ พัฒนาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างนายทหารไทยและนายทหารจีนคือ พลเอก เชาวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งดำรงตำแหน่งในด้านการขนส่งและดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ความสัมพันธ์นี้ไม่เพียงสร้าง ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่แน่นแฟ้นแต่ยังรวมถึงความไว้วางใจและความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันระหว่าง กองทัพทั้งสอง นอกจากการประสานงานและสนับสนุนด้านโลจิสติกส์แล้ว ความร่วมมือเชิง ยุทธศาสตร์ไทย-จีนยังครอบคลุมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การให้คำปรึกษาเชิงกลยุทธ์ การโอนอาวุธ และการขายอาวุธ การแลกเปลี่ยนเชิงกลยุทธ์และการรักษาหารือในระดับสูงสุดก็เพิ่มขึ้นเช่นกันใน ทศวรรษที่ 1980 นายกรัฐมนตรีไทยมักจะเยือนจีนทุกครั้งหลังเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ นายกรัฐมนตรี เปรม ติณสูลานนท์ เยือนจีน 2 ครั้ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1980 และอีกครั้งในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 1982⁸² นายกรัฐมนตรีคนต่อมา พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก็เดินทางไปจีน 2 ครั้ง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 และอีกครั้งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1989 ทางด้านจีน หลังจากการ เยือนไทยครั้งประวัติศาสตร์ของเติ้ง เสี่ยวผิง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1978 นายกรัฐมนตรีจีน Zhao Ziyang เยือนกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1981 ประธานาธิบดีหลี่ เสียนเหนียน ใน เดือนมีนาคม ค.ศ. 1985 และนายกรัฐมนตรีหลี่ เฝิง ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นการ เดินทางไปต่างประเทศครั้งแรกในฐานะนายกรัฐมนตรีจีน ในช่วงระยะเวลานี้ ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-จีนมีการพัฒนาในระดับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์ไทย-จีน และเพิ่มความสัมพันธ์ ระหว่างกองทัพไทย-จีน

⁸¹ เรื่องเดียวกัน.

⁸² เรื่องเดียวกัน.

3.4 ภาพรวมความเป็นมาระหว่างไทย-จีนในปีค.ศ. 1993-2007: Һุ่นส่วนยุทธศาสตร์

การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก ในปีค.ศ. 1989 เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายส่งต่อความมั่นคงในระดับภูมิภาค ทั้งการสิ้นสุดสงครามเย็น เวียดนามไม่เป็นภัยคุกคามต่อไทยได้อีกเนื่องจากความอ่อนแอจากการทำสงคราม เวียดนามเริ่มให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและฟ้งพานโยบายต่างประเทศมากขึ้น หลังสิ้นสุดสงครามเย็น เกิดระเบียบโลกใหม่ขึ้นซึ่งเป็นโอกาสให้เกิดแนวทางด้านความมั่นคงใหม่ในภูมิภาคขึ้น ภัยคุกคามจากภายนอกลดลง ประเทศสมาชิกอาเซียนและไทยจัดตั้งความร่วมมือทางด้านความมั่นคง

ในช่วงเวลาเดียวกัน ทางด้านเศรษฐกิจของจีนเริ่มขยายตัวมากขึ้นในช่วงทศวรรษ 1990 ซึ่งขยายตัวมากถึง 8-9 เปอร์เซ็นต์ กลายเป็นโอกาสให้ไทยพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีน ความสัมพันธ์ในช่วงนี้ให้ความสนใจจากความร่วมมือทางความมั่นคงไปสู่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ต่อมา ในช่วงปีค.ศ. 1997 ไทยเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน จีนได้ให้ความช่วยเหลือ 1 พันล้านบาทต่อลลาห์สหรัฐในการ IMF-led rescue plan ไทยซาบซึ่งอย่างมาก ในช่วงเวลาเดียวกัน ทศวรรษ 1990 จีนได้เพิ่มงบประมาณทางด้านความมั่นคงหลังจากที่สหรัฐอเมริกา witnessing US military superiority in the Gulf War ปีค.ศ. 1991 การขยายทางเศรษฐกิจของจีนและการปฏิรูปทางความมั่นคงสร้างภาพลักษณ์การเรืองอำนาจให้จีนอย่างมาก ในทางเดียวกันเกิดภาพลักษณ์การเป็นภัยคุกคามของจีนเช่นกัน

ทางความมั่นคง ชนชั้นนำของไทยมองว่า จีนอาจเป็นมหาอำนาจทางด้านทหารและอาจขึ้นเป็นรัฐที่สามารถถ่วงดุลอำนาจและมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและนานาชาติได้ ไทยจึงไม่ได้มองว่าการเรืองอำนาจของจีนจะทำให้เกิดความขัดแย้งในระบบการเมืองระหว่างประเทศได้ ชนชั้นนำไทยจึงเลือกเลือกดำเนินความสัมพันธ์กับจีนเพื่อดึงเงินเข้ามาให้มีความใกล้ชิดไทยและอาเซียนมากขึ้น และเพื่อรวมเงินเข้ามาในระดับการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในช่วงเวลานี้ขยายความร่วมมือถึงผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงร่วมกัน เห็นได้จากการลงนามใน the Joint Communique on a Plan Cooperation ของสุรินทร์ พิษสุวรรณ กับรมต.กระทรวงต่างประเทศของจีน นาย Tang Jiasuan ในปีค.ศ. 1991 ซึ่งร่วมมือกันหลาย ๆ ด้าน เช่น การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูงระหว่างไทย-จีน เป็นต้น

ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ประเทศในช่วงนี้มีการนำภาพลักษณ์ของความเป็นครอบครัวมาใช้ในการอธิบายให้เห็นภาพของความสัมพันธ์อันดีระหว่างทั้ง 2 ประเทศมากขึ้น เห็นได้ชัดจากการเยือนจีนของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในฐานะนายกรัฐมนตรีและนายกสมาคมมิตรภาพไทย-จีน เมื่อปีค.ศ. 1989 โดยพลเอกชาติชายได้กล่าวปราศรัยและมีถ้อยคำหนึ่งว่า "จีนไทยมิใช่อื่น

ไกลพี่น้องกัน" อีกด้วย⁸³ รัฐบาลจีนเองก็เริ่มอนุญาตให้ประชาชนชาวจีนเดินทางออกไปเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยประเทศแรกที่จีนอนุญาต คือ ไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย นอกจากนี้ ยังเห็นได้จากเหตุการณ์ดังนี้

ในปีค.ศ. 1994 เพื่อเป็นการฉลองความสัมพันธ์ไทย-จีนครบ 20 ปี รัฐบาลจีนได้อนุญาตให้ไทยอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ หรือขี้ผึ้งพระหัตถ์ จากวัดฝ่าเหมินซื่อมณฑลส่านซีของจีนมาประดิษฐานเป็นการชั่วคราวในไทย ณ พุทธมณฑล เพื่อให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้นมัสการ

ปีค.ศ. 1995 ได้มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขี้ผึ้งพระหัตถ์ไปประดิษฐานเป็นการชั่วคราวในประเทศไทย โดยจัดทำเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีน ในการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขี้ผึ้งพระหัตถ์จากวัดฝ่าเหมินซื่อมณฑลส่านซี มาประดิษฐานในไทย ระหว่างวันที่ 23 พฤศจิกายนค.ศ. 1994 ถึงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 รวมระยะเวลา 85 วัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเฉลิมถวัลยราชสมบัติครบรอบ 50 ปี และเพื่อร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ 20 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 24-29 มีนาคม ปีค.ศ. 1996 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีไทยเยือนจีนอย่างเป็นทางการ ต่อมาในเดือนเมษายน ปีค.ศ. 1997 พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีไทยเยือนจีนอย่างเป็นทางการ

ต่อมา ในช่วงปีค.ศ. 1997 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย การลงทุนจากไทยไปยังจีนลดลง ขณะที่การลงทุนจากจีนมาไทยเพิ่มมากขึ้น เพราะไทยต้องการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้น จึงต้องการเงินทุนจากต่างประเทศด้วยการพึ่งพาเงินกู้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และธนาคารโลก ทั้งมีนโยบายดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ระหว่างวันที่ 13-17 เมษายนค.ศ. 1999 นายหลี่ เฝิงประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติจีนเยือนไทยอย่างเป็นทางการเป็นเวลา 4 วัน

หลังสงครามเย็นและปัญหากัมพูชาสิ้นสุดลง ขั้วอำนาจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงจาก 2 ขั้วอำนาจเป็นหลายขั้วอำนาจ บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศเริ่มดีขึ้น ไทยจึงเปลี่ยนแปลงเป้าหมายและนโยบายต่างประเทศจากการให้ความสำคัญด้านความมั่นคงเปลี่ยนเป็นด้านเศรษฐกิจ เน้นการทูตเชิงการค้า (Trade Diplomacy) หรือการทูตเชิงพาณิชย์ (Commercial Diplomacy) รวมถึงนโยบายเปิดประเทศ (Open Door Policy) ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายเดินทางลงใต้ของจีน (Southern Tour) และนโยบายพัฒนาจีนตะวันตก (Go West Policy) ในสมัยประธานาธิบดีเต็งเสี่ยวผิง ปีค.ศ. 1992 เป็นมาตรการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศรวมถึงไทยด้วย นักลงทุนต่างชาติต้องการเข้าไปลงทุนในจีนมากขึ้น กลุ่มทุนธุรกิจไทยเชื้อสายจีนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการสร้าง

⁸³ "เรื่องเล่าสำคัญ ๆ ที่ต้องจดจำในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน," CRI Online, 2012.

นโยบายมากขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้มีสถาบันใหม่ ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง แม้ว่าในช่วงนี้จะเกิดความผันผวนของความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-จีน แต่กลับมีการเติบโตสูงถึง 61.5 เปอร์เซ็นต์ในปีค.ศ. 1995 และเริ่มลดลงในปีค.ศ. 1996 เนื่องจากค่า GDP ของไทยลดลง

3.5 สรุป

ความสัมพันธ์ทางความมั่นคงระหว่างจีน-ไทยตั้งก่อนสิ้นสุดสงครามเย็นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเพื่อสะท้อนให้พัฒนาการด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศก่อนการรัฐประหาร 2006 คือ (1) ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ปีค.ศ. 1945 - 1974 : ก่อนการสถาปนาทางการทูต โดยช่วงแรกเป็นช่วงที่ไทย-จีนเริ่มดำเนินความสัมพันธ์อย่างหลวม ๆ โดยมีปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และทางความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง (2) ช่วงการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1975 - 1977 : เรียนรู้กันและกันใหม่ เป็นช่วงการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายนอกที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจในประเทศเพื่อนบ้านของไทยไว้ได้ ส่งผลต่อทั้งด้านเศรษฐกิจระหว่างทั้ง 2 ประเทศอีกด้วย (3) ช่วงหลังการสถาปนาทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1978 - 1989: หุ่นส่วนความมั่นคง ไทย-จีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นจนนำไปสู่การแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างประเทศไทย-จีน (4) ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนตั้งแต่ปีค.ศ. 2533 - 2000: หุ่นส่วนยุทธศาสตร์ ช่วงที่ไทยไม่ได้มองว่าจีนจะทำให้เป็นศัตรู และต้องการดึงเงินเข้ามาให้มีความใกล้ชิดไทยและอาเซียนมากขึ้น และเพื่อรวมเงินเข้ามาในระดับการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจนเกิดความร่วมมือต่าง ๆ ขึ้น

บทที่ 4

ภาพสะท้อนทางความมั่นคงของไทยที่มีต่อจีน

ในบทนี้ต้องการนำเสนอมุมมองซึ่งถูกจัดออกมาจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนทางความมั่นคงของทหารว่ามีต่อจีนอย่างไรได้บ้างซึ่งในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้จัดออกมาเป็น 4 มุมมองหลังเกิดการหลังการรัฐประหาร 2006 คือ 1) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทยหลังการรัฐประหาร 2006 2) มุมมองที่ว่าจีนเป็นภัยคุกคาม (China Threat) 3) มุมมองของอาเซียนที่มีต่อจีน และ 4) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน ดังนี้

4.1 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย

ในมุมมองนี้เชื่อว่าสหรัฐอเมริกาอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงไทยไม่เพียงแต่ในมิติทางความมั่นคงแต่ยังรวมถึงมิติอื่น ๆ อีกด้วยโดยเฉพาะหลังการรัฐประหาร 2006 ที่ความสัมพันธ์ไทย-จีนสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว⁸⁴ และทำให้เกิดมุมมองที่ตึงเครียดมากขึ้นซึ่งตรงข้ามกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาที่ถดถอยลงอย่างมาก เมื่อพลเรือนไทยเห็นว่าการตอบสนองต่อการรัฐประหารไทยของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการแทรกแซงการเมืองภายในของไทยมากเกินไปกระทั่งนำไปสู่ความเชื่อที่ว่าความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอาจทำให้ สหรัฐมีอิทธิพลจนสามารถตั้งกองทัพในไทยได้ แม้ว่าการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันไม่ได้ระบอบแบบสองขั้วมหาอำนาจดังเช่นยุคสงครามเย็นแต่กลับมีความเชื่อในสังคมไทยว่า หากปล่อยให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในไทย รัฐบาลสหรัฐฯ พยายามที่จะตั้งฐานทัพในไทย หรือการมีนายทุนต่างชาติที่อยู่เบื้องหลังในการทำลายความสงบสุขของไทย⁸⁵

สถานการณ์ดังกล่าวเห็นได้จากการกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยมซึ่งนำโดยนายอานนท์ กลิ่นแก้ว จัดชุมนุมเพื่อยื่นหนังสือต่อเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ เรียกร้องในการสหรัฐฯ ยุติการแทรกแซงกิจการภายในของไทย นอกจากนี้ ยังมีกรยื่นหนังสือถึงประธานาธิบดีสหรัฐฯ ในการเรียกร้องให้ยกเลิกแถลงการณ์ร่วมไทย-สหรัฐฯ ว่าด้วยการยกระดับความเป็นพันธมิตรและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันประเทศเพื่อร่วมต่อต้านศัตรู เพราะกลัวว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐฯ จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับประเทศอื่น ๆ ด้วย⁸⁶

⁸⁴ Kornphanat Tungkeunkunt, *Blood is Thicker Than Water: A History of the Diplomatic Discourse "China and Thailand Are Brothers"*, Pp.

⁸⁵ บุรพา เล็กล้วนงาม, "ข่าวลวงด้านอเมริกาโยงก้าวไกล สร้างความกลัวโดยไม่ยึดหลักอะไร," Thairath, 2566, <https://plus.thairath.co.th/topic/spark/103239>.

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน.

ประกอบกับการออกมาวิพากษ์วิจารณ์ของนายสก๊อต มาร์เซียล (Scot Marciel) รองผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (Principal Deputy Assistant Secretary of State) สำนักกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกต่อการรัฐประหารของไทยว่า “การรัฐประหารและการปราบปรามหลังการรัฐประหารนั้นเป็นไปได้ที่สหรัฐอเมริกาจะดำเนินความสัมพันธ์ตามปกติได้”⁸⁷ ทำให้มุมมองฝ่ายอนุรักษนิยมไทยได้พาประเทศไทยออกจากมุมมองการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ อย่างสิ้นเชิง

ในทางตรงข้าม ฝ่ายอนุรักษนิยมได้พาไทยเข้าใกล้จีนมากขึ้นในยุคหลังสงครามเย็นโดยฝ่ายอนุรักษนิยมหรือฝ่ายขวาไทยกลับถูกสร้างขึ้นใหม่ให้กลายเป็นฝ่ายต่อต้านตะวันตกโดยมีจุดเยื้องทาง การเมืองที่ขึ้นชอบในระบอบเผด็จการหรือการสนับสนุนระบอบทหารในช่วงการรัฐประหาร 2006 และ 2014 และฝ่ายขวาไทยยังมีท่าทีต่อต้านสหรัฐอเมริกาในเวทีการเมืองระหว่างประเทศจากการที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาวิจารณ์และมีบทบาทต่อการรัฐประหารในไทยได้⁸⁸

4.2 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย

มุมมองที่เชื่อว่าจีนเป็นภัยคุกคามมาพร้อมการเรื่องอำนาจจากจีนภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มาพร้อมกับนโยบาย “ความฝันของจีน (Chinese Dream)” คือการทำให้ประเทศมั่งคั่ง แข็งแรง ทำให้ชาติกลับสู่ความเจริญรุ่งเรือง และทำให้ประชาชนมีความสุขภายในปีค.ศ. 2020 ตามปาฐกถาของประธานาธิบดี สี จิ้นผิงที่ได้ให้ สัมภาษณ์แก่สื่อตะวันตกอเมริกา

การดำเนินยุทธศาสตร์ของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เพื่อบรรลุแนวคิดความฝันของจีนจะ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หนึ่งแถบเศรษฐกิจ หนึ่งเส้นทาง (One Belt, One Road) ซึ่งเป็นหนึ่ง ยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีนในปัจจุบันที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม 2 เส้นทาง ได้แก่ แถบเศรษฐกิจแพรไหม (Silk Road Economic Belt) และ 2 เส้นทางแพรไหมทางทะเล (21st Century Maritime Silk Road) นอกจากนี้ จีนได้เสนอให้มีการตั้งธนาคารการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ซึ่งจะมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เพื่อใช้ในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะส่งผลให้เกิดความ

⁸⁷ Kornphanat Tungkeunkunt, *Blood is Thicker Than Water: A History of the Diplomatic Discourse “China and Thailand Are Brothers*, Pp.

⁸⁸ สุรชาติ บำรุงสุข, "มุมมองกลับหัวกลับหาง โลกทัศน์ ‘ขวาจัดไทย’ ในวันที่เปลี่ยนแปลง," *The Standard*, 2023, . <https://thestandard.co/thailand-change-worldview/>.

เชื่อมโยงที่เป็นระบบของประเทศต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดความผันผวนยังผลักดันให้สี่ จีนผิง เสนอยุทธศาสตร์ 1) หนึ่งแถบเศรษฐกิจ หนึ่งเส้นทาง () 2) ธนาคารการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน แห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Bank: AIIB) และ 3) การมีบทบาทในความตกลงหุ้นส่วนทาง เศรษฐกิจในระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership : RCEP) เพื่อทำ ให้แนวคิดความผันผวนของจีนสมบูรณ์และเป็นจริงมากขึ้นเพราะยุทธศาสตร์ดังกล่าวนับเป็นประโยชน์ ต่อประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นประเทศพัฒนาใน

แม้ว่าความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นในมิติทางเศรษฐกิจโดยเกิดก่อให้เกิดความร่วมมือกัน ระหว่างจีนและประเทศในเอเชีย แต่กลับแฝงยุทธศาสตร์ทางทหารของจีนต่อเอเชียในลักษณะที่ แข็งกร้าวมากขึ้น หลังประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เข้ารับตำแหน่ง ได้ขยายแสนยานุภาพและขีด ความสามารถทางทหารให้เข้มแข็งและทันสมัยและดำเนินการปฏิรูปกองทัพปลดปล่อย ประชาชนจีนครั้งใหญ่เพื่อสร้างการควบคุมกองทัพจีนให้มีประสิทธิภาพและแข็งแกร่งพร้อมรักษา ผลประโยชน์แห่งชาติของจีนมากขึ้น โดยในปี ค.ศ. 2016 จีนเริ่มจัดสรรงบประมาณทางกลาโหม เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าโดยคิดเป็นจำนวนร้อยละ 7.6 และในปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลจีนได้เพิ่ม งบประมาณทางกลาโหมประจำปี ค.ศ. 2017 จำนวนร้อยละ 7 ซึ่งคิดเป็นมูลค่า 152 พันล้านเห รับัญดอลลาร์สหรัฐในกาประชุมสมัชชาผู้แทนประชาชนจีนชุดที่ 12 ครั้งที่ 5 โดยคิดเป็นจำนวน ร้อยละ 7 กระทั่งจีนได้กลายเป็นผู้จัดสรรงบประมาณทางด้านกลาโหมสูงที่สุดเป็นอันดับที่สองของ โลกโดยเป็นรองเพียงสหรัฐอเมริกาเท่านั้น

จะเห็นว่า การการดำเนินนโยบายทางทหารที่แข็งแกร่งของจีนผ่านปัญหาข้อพิพาทกับ ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งในวิทยานิพนธ์เรื่องยุทธศาสตร์ของจีนต่อเอเชียสมัยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง: ค.ศ. 2013-2016 ได้แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ ระหว่างประเทศของจีนในมิติทางการทหารและต่อกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ เมื่อการดำเนิน นโยบายทางทหารที่แข็งแกร่งของจีนได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างระบบระหว่างประเทศที่ไม่มี อำนาจที่ได้รับการยอมรับ เกิดการแข่งขันขยายอิทธิพลของมหาอำนาจย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะของ จีนในระดับภูมิภาคและระดับโลกเมื่อสหรัฐฯดำเนินนโยบายหันหน้าเอเชีย ที่ให้ความสำคัญต่อ ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งมิติทางความมั่นคงและทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายัง พยายามเข้ามามีบทบาทในกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้และดำเนินนโยบายอย่างแข็งแกร่งและทำ ทายจีน แม้ว่าสหรัฐฯจะเน้นย้ำว่า จีนควรหันมาเจรจากับประเทศคู่พิพาท เพราะสหรัฐฯอเมริกาได้

ฝึกซ้อมรบกับฟิลิปปินส์และเวียดนามเพื่อรับประกันความปลอดภัยและเสรีภาพในการเดินเรือเหนือน่านน้ำทะเลจีนใต้ จะเห็นว่าจีนเริ่มมีความกังวลต่อนโยบายหันหาเอเชียมากขึ้นในเอกสาร⁸⁹

2) ปัจจัยการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีนสมัยประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในมิติทางการทหาร หลังประธานาธิบดีเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ในปีค.ศ. 2012 ได้ขยายแสนยานุภาพและขีดความสามารถทางการทหารให้ทันสมัยและเข้มแข็ง ทั้งประกาศการปฏิรูปกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA) ครั้งใหญ่สุดตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 ประกอบด้วยการปฏิรูปโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน ที่อยู่ภายใต้อำนาจของคณะกรรมการกลางทหาร (Central Military Commission: CMC) ทั้ง 5 กองทัพได้แก่ กองทัพบกแห่งกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (PLA Army: PLAA) กองทัพบกมีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ต่อมาในปีค.ศ. 2015 กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนเน้นการฝึกคล่องตัว สร้างทหารราบที่มีความคล่องตัวสูงและปฏิบัติการร่วมกับเหล่าเพื่อน ๆ พัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาและสั่งการ (C41) จีนยังได้ปฏิรูปการบริหารจัดการบุคลากรทางความมั่นคงและการป้องกันประเทศอย่างทั่วถึงทั้งระบบ ในค.ศ. 2015 ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ได้ประกาศว่า กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนจะลดบุคลากรในกองทัพทั้งสิ้นจำนวน 300,000 นาย และเหลือเพียงกำลังพลเพียง 2,000,000 นาย จากเดิมที่มีอยู่จำนวน 2,300,000 นาย ภายในค.ศ. 2017 ซึ่งปฏิรูปจะรวมถึงการยุติการใช้ยุทธโปกรณ์อันล้ำสมัย การพัฒนาระบบอาวุธใหม่และการลดขนาดของทหารบ้าน (Militia)⁹⁰

3) ปัจจัยการดำเนินยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศของจีนสมัยประธานาธิบดีสี จิ้น ผิง ต่อประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ การกำหนดยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศในมิติทางการทหารถูกมองว่าแข็งแกร่งมาก เพราะได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างระบบระหว่างประเทศเมื่อสถานการณ์ระหว่างประเทศและการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจเช่น สหรัฐอเมริกาพยายามเข้ามามีบทบาทในกรณีข้อพิพาทหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ โดยได้ซ้อมรบกับทั้งฟิลิปปินส์และเวียดนามเพื่อเป็นการรับประกันความปลอดภัยและเสรีภาพในการเดินเรือเหนือน่านน้ำในทะเลจีนใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยรองจากการส่งเสริมให้การดำเนินยุทธศาสตร์ของจีนหนักแน่น

⁸⁹ ปัญญาพร มกรพงษ์, "ยุทธศาสตร์ของจีนต่อเอเชียสมัยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง : ค.ศ. 2013-2016" (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559).

⁹⁰ เรื่องเดียวกัน.

ยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้นายกรัฐมนตรีชินโซ อาเบะ ได้เรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญภายในประเทศตามมาตราที่ 9 เพื่อให้ญี่ปุ่นแสดงบทบาททางทหารนอกประเทศและสามารถส่งกองทัพตนเองไปยังดินแดนต่าง ๆ เพื่อที่จะสอดแนม ดูแล หรือลาดตระเวนได้ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ทำให้จีนกังวลว่า ญี่ปุ่นอาจจะพัฒนาบทบาททางทหารให้กว้างขวางมากขึ้นได้ จีนจึงเผชิญหน้ากับสถานการณ์ระหว่างประเทศที่ไม่มั่นคงหลายประการก่อนที่จะเผยแพร่เอกสารว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร (China's Military Strategy) ว่า เป็นความท้าทายที่จีนกำลังเผชิญทำให้จีนต้องแสวงหาแนวทางเพื่อความอยู่รอด พร้อมดำเนินยุทธศาสตร์ต่อกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้อันแข็งแกร่งยิ่งขึ้นเพื่อต่อต้านการทำลายจากภายนอกและรักษาอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนไว้ ดังนั้นเมื่อจีนเริ่มแสดงออกถึงผลประโยชน์ในทะเลจีนใต้ทางทหารด้วยการแสดงแสนยานุภาพในทะเลจีนใต้มากขึ้น สิ่งที่เคยให้ความเหลือกลัวถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามได้ในทันที⁹¹ จีนจึงถูกมองว่าเป็นคู่แข่งของอาเซียนอีกด้วย หลังจากที่จีนเปิดประเทศและดำเนินนโยบาย 4 ทันสมัยโดยเฉพาะภาคเศรษฐกิจที่จีนมีความสามารถในการแข่งขันจากตลาดภายในประเทศที่มีขนาดใหญ่ ทำให้สามารถดึงดูดนักลงทุนได้มากกว่าตลาดของอาเซียนที่มีการกระจายมากกว่า⁹²

ทัศนคติที่มองว่าจีนเป็นภัยคุกคามที่ขณะนี้จึงเกิดจากการมองว่าจีนอาจใช้กองกำลังในการแก้ไขความขัดแย้งเนื่องจากการตั้งกองทัพบนพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้ง ความตึงเครียดยังเพิ่มขึ้นมากเมื่อเกิดจากการอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่เกาะสแปรตลีย์⁹³ แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ไม่มีข้อพิพาทกับจีนในประเด็นดังกล่าว แต่ยังมีบางส่วนที่เชื่อว่า หากจีนกลายเป็นประเทศที่มีอิทธิพลในทะเลจีนใต้อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยได้เช่นกัน โดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเลของไทยที่เชื่อมต่อกับทะเลจีนใต้และบริเวณอ่าวไทย⁹⁴

⁹¹ Rodolfo C. Severino, "The rise of Chinese power and the impact on Southeast Asia," *ISEAS Perspective* 32 (2013), https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/ISEAS_Perspective_2013_32.pdf.

⁹² ปัญญาพร มกรพงษ์, *ยุทธศาสตร์ของจีนต่อเอเชียสมัยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง : ค.ศ. 2013-2016*, หน้า

⁹³ Wendy Prajuli, *China Threat Perceptions in Southeast Asia: Problems of Bilateral Interactions*, vol. 15 (2013). pp. 4-5.

⁹⁴ Lam Peng Er, "Thailand's Kra Canal Proposal and China's Maritime Silk Road: Between Fantasy and Reality?," *Asian Affairs: An American Review* 45 (01/02 2018), <https://doi.org/10.1080/00927678.2017.1410403>. pp. 5-7.

นอกจากนั้น แนวความคิดที่เชื่อว่าจีนจะสามารถขึ้นเป็นมหาอำนาจแทนสหรัฐฯ เกิดจากการถดถอยทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา หลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่โดยเริ่มต้นในปีค.ศ. 2007 จากการจัดการสินเชื่อสังหาริมทรัพย์ (Subprime mortgage) และการกำกับดูแลของกลุ่มวณิชธนกิจ (Investment Banking) นั้นไม่รัดกุมจนนำไปสู่การล่มสลายของสถาบันการเงินหลายแห่งรวมไปถึงสถาบันการเงิน Lehman Brothers ที่เป็นสถาบันการเงินเก่าแก่และขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 4 ของสหรัฐอเมริกาในปีค.ศ. 2008 วิกฤติเศรษฐกิจครั้งนี้ส่งผลกระทบไปยังยุโรปและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทำให้ความน่าเชื่อถือของสหรัฐอเมริกาสิ้นคลอนลง

โลกตะวันตกเริ่มเสื่อมอำนาจลงจากการเผชิญหน้ากับวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่และปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างยาวนาน เหตุการณ์ข้างต้นทำให้เห็นว่าอำนาจทางเศรษฐกิจเปลี่ยนจากโลกตะวันตกมายังโลกตะวันออก ช่วงเวลานี้ถือได้ว่าเป็น “ศตวรรษแห่งเอเชีย” สถานการณ์ที่กำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงทำให้ประธานาธิบดีบารัค โอบามา ผู้นำสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นหันมาให้ความสนใจภูมิภาคเอเชียที่มีความสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น พร้อมหันมาให้ความสนใจต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกผ่านยุทธศาสตร์หันหาเอเชีย (Pivot to Asia ในมิติทางเศรษฐกิจและทางความมั่นคงในปีค.ศ. 2011 โดยในมิติทางความมั่นคง สหรัฐอเมริกาเริ่มกระชับความสัมพันธ์กับเอเชียผ่านการเข้าร่วมประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit : EAS) อย่างเป็นทางการในปีเดียวกัน⁹⁵ การถดถอยของระบบทุนนิยมและสถานะประเทศมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดมุมมองที่เชื่อว่าอาจเกิดช่องว่างที่จะเอื้อให้จีนขึ้นเป็นประเทศมหาอำนาจแทนได้

4.3 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย

ภูมิภาคอาเซียนกลายเป็นพื้นที่แข่งขันทางอำนาจของประเทศมหาอำนาจ รัฐเล็ก ๆ ในภูมิภาคนี้จึงต้องเผชิญหน้ากับความแข่งขันทางอำนาจระหว่างประเทศพันธมิตรเช่นสหรัฐอเมริกา หรือต้องการเข้าร่วมขบวน (Band - wagoning) กับจีน ความกดดันจากภายนอกเช่นนี้ เป็นผลให้เกิด

นโยบายต่างประเทศต่อความมั่นคงภูมิภาคในปีช่วงทศวรรษ 1980⁹⁶ อาเซียนยังมีความกังวลต่อจีน แต่ไม่ได้ตื่นตระหนก อาเซียนมองว่าจีนไม่ได้จะหาทางแผ่ขยายอิทธิพลในอาเซียนด้วยการโจมตี (Attack) การโค่นล้ม (Subversion) หรือการครอบงำทางเศรษฐกิจ (Economic Domination) แต่สิ่งที่น่ากังวลสำหรับอาเซียน คือ ข้อพิพาทดินแดนที่อาจเป็นสาเหตุให้รัฐบาลปักกิ่งแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวและคุกคามจากการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนของแต่ละประเทศได้ แม้ว่าจีนจะมีท่าทีที่แข็งกร้าว แต่หลายประเทศในอาเซียนเชื่อว่าจะสามารถเจรจากับจีนได้มากกว่า ในช่วงปีค.ศ. 1995 – 1996 จึงเกิดฉันทามติของอาเซียนระหว่างปักกิ่งและวอชิงตันในประเด็นสำคัญได้แก่ ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยและอาเซียนจะอยู่เคียงข้างจีนตราบเท่าที่จีนจะไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศ และหากเกิดการใช้กำลังจากจีน อาเซียนจะหันเข้าหาสหรัฐอเมริกาและดำเนินตามนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำด้านสันติภาพและเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากกข้างต้น

จะเห็นว่า แนวทางการรับมือของประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีต่อจีนนั้นถูกแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับทวิภาคีโดยอาเซียนอาจเกิดการเลือกข้างจีนหรือการเลือกข้างสหรัฐอเมริกาได้ และระดับพหุภาคี คือการที่ประเทศมหาอำนาจยังสามารถเจรจากันได้จนเกิดความร่วมมือแบบพหุภาคีในภูมิภาคอันเป็นแนวทางที่อาเซียนคาดหวังให้เกิดขึ้น เพราะอาเซียนเองยังต้องการเป็นศูนย์กลางหรือเป็นแกนกลางของระบบความมั่นคงของภูมิภาค (ASEAN Centrality) ซึ่งจะเห็นได้จากความร่วมมือในระดับพหุภาคีระหว่างอาเซียนและประเทศนอกภูมิภาครวมทั้งประเทศมหาอำนาจ จะเห็นได้จากกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาค เช่น กรอบอาเซียน+1 เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ หรือกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 หรือกรอบความร่วมมือ East Asia Summit (EAS) กรอบความร่วมมือ ADMM+8 การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับ 8 ประเทศคู่เจรจา รวมถึงกรอบการประชุม ASEAN Regional Forum (ARF)⁹⁷ เป็นต้น

⁹⁶ Katsamaporn Rakson, Investigating Thailand's self-perception in the regional context towards ASEAN, Pp. .

⁹⁷ ประภัสสร เทพชาตรี, นโยบายต่างประเทศไทย, หน้า 117.

อาเซียนพยายามสร้างความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับจีนผ่านกลไกความร่วมมือประเภทต่าง ๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางความมั่นคง เช่น การทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Area) ในทางเดียวกัน อาเซียนเองก็มีความสำคัญต่อจีนในทางยุทธศาสตร์อย่างยิ่ง เมื่อภูมิศาสตร์ของอาเซียนกลายเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญของจีน คือ เส้นทางตะวันออก-ตะวันตกจากอ่าวเปอร์เซียผ่านมหาสมุทรอินเดียไปจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิกเพื่อขนส่งพลังงานและแร่ธาตุไปสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจจีน⁹⁸ ดังนั้น มุมมองของอาเซียนที่มีต่อจีนนั้นยังเชื่อว่าการร่วมมือกับจีน

4.4 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน

มุมมองนี้ให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกิดขึ้นจากการได้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่างไทย-จีนเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เห็นว่าหากพิจารณาจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นไทยมีมุมมองต่อจีนไปในทิศทางใด เห็นได้จากวิกฤตการณ์กัมพูชาที่ผู้นำของประเทศทั้งสองต่างเห็นประโยชน์และความสำคัญของตนในการต่อต้านการยึดครองกัมพูชาของเวียดนามและการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต แม้ไทยจะตระหนักว่าสหรัฐอเมริกาเป็นพันธมิตรของประเทศไทยแต่กลับมีข้อจำกัดหลายประการซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาอาจช่วยเหลือทางด้านอาวุธยุทโธปกรณ์เท่านั้นในการช่วยเหลือประเทศไทยจากการถูกรุกรานจากเวียดนาม ผู้นำไทยเห็นว่าจีนมีพรมแดนติดต่อกับเวียดนามสามารถตอบโต้หรือกดดันเวียดนามหากเกิดการคุกคามไทย ไทยต้องการให้จีนช่วยเหลือในการป้องปรามหากเกิดการคุกคามไทยจากเวียดนาม ในทางเดียวกัน สาธารณรัฐประชาชนจีนเองเห็นความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของไทยในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของเวียดนามและสหภาพโซเวียตที่เข้ามาใช้ฐานทัพเรือที่อ่าวคัมรานท์ของเวียดนาม ทั้งจีนก็ยังหวังว่าจะได้ประโยชน์จากไทยและกลุ่มเขมรที่ต่อต้านเวียดนาม และให้ไทยช่วยเหลือลดความหวาดระแวงของประเทศอาเซียนอื่น ๆ เพื่อปรับความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดกัน จีนชี้ให้เห็นว่า จีนมีผลประโยชน์ร่วมกันกับไทย (Convergence of interests) ที่จีนจะให้ความช่วยเหลือไทยในทุกทางหากไทยถูกรุกรานจากเวียดนาม

⁹⁸ เอนก เหล่าธรรมทัศน์, จีนมุ่งลงใต้ อินเดียมุ่งตะวันออก อาเซียนตอนบนในยุคบูรพาภิวัตน์ (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 2556).

ต่อมา ไทยและจีนได้ขยายขอบเขตความร่วมมือไปทุกในมิติในค.ศ. 1999 รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ และรัฐมนตรีต่างประเทศจีน ถัง เจียชวน ได้ลงนามใน “แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยแผนการความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 ระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน” เพื่อเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับจีนในด้านต่าง ๆ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1999 นอกจากนั้น ไทยยังพยายามเป็นคนกลางในการช่วยให้จีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจะพัฒนาในหลาย ๆ ด้านแต่บางครั้งกลับเกิดความไม่เข้าใจระหว่างทั้งสองประเทศ เช่น กรณีทะเลลามาเซ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ปฏิเสธการมาเยือนของไทยขององค์ทะเลลามาเซเพราะเกรงว่าจีนจะเข้าใจผิด ทั้งจีนได้ประท้วงรัฐบาลไทยแต่รัฐบาลไทยแจ้งว่า ไทยไม่ได้แทรกแซงกิจการภายในของจีนเพราะไม่ได้ให้องค์ทะเลลามาเซเดินทางเข้ามาในไทยด้วยเรื่องทิเบต แต่เป็นการเยือนเพื่อเข้าร่วมประชุมกับผู้ที่ได้รับรางวัลแมกไซไซของมูลนิธิแมกไซไซ และเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศที่สามซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับจีน

หากพิจารณาตามมุมมองเรื่องผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศจากข้างต้น ไทยมีมุมมองต่อจีนในทางที่ดีและยังต้องการรักษาความสัมพันธ์กับจีน แม้ว่าในบางเหตุการณ์จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการรักษาความสัมพันธ์นี้ จะเห็นว่าไทย-จีนยังคงดำเนินความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนยังใกล้ชิดสนิทสนมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพราะมีรากฐานความสัมพันธ์และผลประโยชน์ที่ร่วมกันได้มาอย่างยาวนาน นอกจากนั้น มุมมองที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศนั้นดำเนินไปในทางที่ดีเพราะความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค เคารพซึ่งกันและกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในกันและกัน และอยู่ภายใต้หลักของผลประโยชน์ร่วมกัน ไทย-จีนยังช่วยเหลือกันในยามยากลำบาก เช่น จีนได้ให้ความช่วยเหลือแก่ไทยในการเผชิญหน้ากับการคุกคามทางทหาร ไทยยังพยายามทำให้ประเทศยอมรับจีนมากขึ้น

หลังเกิดการรัฐประหารในปีค.ศ. 2006 ทั้งสองประเทศยังคงดำเนินความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพราะจีนให้ความสนับสนุนแก่รัฐบาลทหารในการสร้างความชอบธรรม ขณะเดียวกัน ไทยยังมองว่าจีนเป็นพันธมิตรแท้ที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่ไทยในยามยากลำบากแทนประเทศมหาอำนาจตะวันตกอื่น ๆ ที่ไม่ตอบรับกับการยึดอำนาจของรัฐบาลทหารไทยในขณะนั้น ทำให้ไทยต้องหันไปหาความสนับสนุนจากรัฐบาลจีนและรัสเซีย เห็นได้ชัดจากการที่รัฐบาลทหารไทย

ดำเนินการทูตผ่านการจัดหาอาวุธเพื่อต่อรองกับชาติมหาอำนาจผู้ผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ซึ่งจีนเป็นอีกหนึ่งประเทศที่รัฐบาลทหารไทยเล็งค่าความสัมพันธเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลตนเอง

แม้ว่าอาวุธยุทโธปกรณ์จากจีนจะไม่ได้เป็นอาวุธที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่รัฐบาลทหารไทยจำเป็นต้องยอมจำนนหรือเป็น “ผู้ซื้อที่ไร้อำนาจต่อรอง” ยอมรับข้อเสนอของจีนไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงสัญญาใด ๆ ก็ตาม ทำให้เกิดคำถามตามมาว่า ไทยได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างไรบ้างจากกักซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากจีน เช่น กรณีเรือดำน้ำที่กองทัพเรือของไทยติดต่อกู้ซื้อจากจีนโดยปราศจากการพิจารณาว่า เครื่องยนต์จีนจะมีประสิทธิภาพเท่ากับเครื่องยนต์เยอรมันหรือไม่ เครื่องยนต์จีนจะใช้ได้กับเรือดำน้ำจริงเพียงใด⁹⁹ เพราะว่าเรือดำน้ำ “Yuan Class S26T” ลำที่ 1 ที่จีนจะผลิตให้ไทยจะถูกชะลอการจัดส่งออกไปจากการที่เยอรมนีไม่อาจขายเครื่องยนต์ MTU 396 ให้จีนเพื่อนำมาติดตั้งภายในเรือดำน้ำ S26T ที่ผลิตให้ไทยดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามมาตรการของสหภาพยุโรปที่ห้ามส่งออกสินค้ายุทโธปกรณ์ให้จีนจากการปราบปรามผู้ชุมนุมที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ความหวังที่เรือดำน้ำรุ่นดังกล่าวจะถูกส่งมอบให้ไทยภายในปีค.ศ. 2024 ยังดูเลือนราง¹⁰⁰

ไทยยังมีแผนการซื้อเรือดำน้ำจากจีนเพิ่มอีกจำนวน 2 ลำ หากทั้งสองประเทศสามารถสร้างข้อตกลงกันได้จะทำให้ความสัมพันธ์แน่นขึ้น แต่การพึ่งพาอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารจากจีนเพียงประเทศเดียว ทำให้มีนักวิชาการเชื่อว่าการเข้าไปใกล้จีนมากเกินไป จะทำให้ไทยเกิดความเสี่ยงมากเกินไปเพราะการซื้อเรือดำเป็นการดำเนินการระยะยาวและมีความซับซ้อนจากการขึ้นส่วนต่างและระบบปฏิบัติการต่าง ๆ อีกด้วย การพึ่งพาจีนประเทศเดียวอาจทำให้ไทยอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงมากเกินไปเพราะไม่ทราบว่าจะเรือดำน้ำนั้น ๆ จีนได้ติดตั้งอุปกรณ์ข่าวกรอง ๆ ต่างหรือไม่ได้ด้วย¹⁰¹ ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีนักวิชาการที่เชื่อว่าการหันหน้าเข้าหาจีนมากเกินไปอาจมีนัยยะในทางลบเพราะว่าจีนอาจกลายเป็นประเทศมหาอำนาจแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Super Power) จะเห็นว่า รัฐบาล

⁹⁹ สุรชาติ บำรุงสุข, “ผู้ซื้อ(อาวุธ)ที่ฉลาด!” มติชนสุดสัปดาห์, 2566,

https://www.matichonweekly.com/column/article_669796

¹⁰⁰ “เรือดำน้ำจีน : เส้นตาย 9 ส.ค. จีนหาเครื่องยนต์จากไชนามาใส่ S26T ให้ไทย,” ปีซีไทย, 2022,

<https://www.bbc.com/thai/thailand-62092623>.

¹⁰¹ Thitinan Pongthip, “Subs put too many eggs in China basket,” Bangkokpost, 2015,

<https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/620800/subs-put-too-many-eggs-in-china-basket>.

ทหารไทยต้องดำเนินนโยบายกับประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ โดยปราศจากทัศนยะและการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในภาพใหญ่ แต่เป็นการดำเนินและรักษาความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ที่ได้จากประเทศต่าง ๆ ในระดับทวิภาคีเท่านั้น

4.5 สรุป

เนื้อหาในบทนี้สรุปภาพสะท้อนทางความมั่นคงของทหารไทยที่มีต่อจีนหลังเกิดการหลังการรัฐประหาร 2006 ออกได้เป็น 4 มุมมอง คือ 1) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษนิยมไทยหลังการรัฐประหาร 2006 เชื่อว่าจีนกลายเป็นพันธมิตรของไทยแทนสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาแทรกแซงการเมืองไทยมากเกินไป 2) มุมมองที่ว่าจีนเป็นภัยคุกคาม (China Threat) 3) มุมมองของอาเซียนที่มีต่อจีน และ 4) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน โดยในแต่ละมุมมองนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นว่าไทยยังคงเลือกดำเนินความสัมพันธ์กับจีนภายใต้มุมมองที่แตกต่างกันออกไปเท่านั้น เมื่อนำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลลวปอ.มาวิเคราะห์ตามมุมมองทั้ง 4 ข้างต้นจะเห็นว่ามุมมองของทหารไทยนั้นมีแนวโน้มต่อจีนไปในแนวทางใดมากที่สุด

บทที่ 5

ภาพสะท้อนของทหารจากเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ.

ในบทนี้ต้องการวิเคราะห์ทัศนคติของชนชั้นนำที่จะสามารถส่งผลกระทบต่อทัศนคติของชาวไทยที่มีต่อจีนในทางด้านความมั่นคงเพื่อตอบคำถามที่ว่า หลังการรัฐประหาร 2006 และ 2014 ไทยมีทัศนคติต่อจีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงหรือไม่ด้วยการนำเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ทั้ง 14 เล่มมาจัดกลุ่มตามภาพสะท้อนทางความมั่นคงของไทยที่มีต่อจีนทั้ง 4 มุมมองที่ได้อธิบายไปในบทที่ 4 เพื่อทำให้เห็นภาพชัดมากขึ้นว่าจากเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 ในลักษณะรายวิชาการเมือง การทหาร ยุทธศาสตร์ และสังคมจิตวิทยา จำนวน 18 เล่มนี้มีภาพสะท้อนต่อจีนไปในแนวทางใดมากที่สุดอันเป็นการศึกษาในบริบทเวลาหลังเกิดการรัฐประหาร 2006 ในสังคมไทยเพราะตามคุณสมบัติการเข้าศึกษาแล้ว จะพบว่านักศึกษาในกลุ่มนี้จะต้องดำรงตำแหน่งนายทหาร ข้าราชการ และผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับความไว้วางใจจนถึงขั้นความลับทางราชการได้¹⁰² และอาจเป็นเครือข่ายในการทำงานของผู้นำทางทหารได้และส่งผลกระทบต่อทัศนคติในด้านความมั่นคงได้ บุคคลเหล่านี้จึงอาจได้รับโอกาสเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยได้ในอนาคต และอาจทำให้เห็นถึงทัศนคติของชนชั้นนำไทยที่มองว่าจีนนั้นเป็นภัยคุกคามทางความมั่นคงของไทยหรือไม่ โดยแบ่งกลุ่มเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 ออกเป็น 4 กลุ่มตามการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 4 คือ 1) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย 2) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย 3) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย และ 4) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน เมื่อนำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. มาวิเคราะห์ตามเนื้อหาในแต่ละมุมมองแล้วสามารถจัดกลุ่มออกมาให้เห็นภาพชัดเจนขึ้นว่าภาพสะท้อนของทหารไทยที่มีต่อจีนนั้นมีแนวโน้มไปในมุมมองใดมากที่สุด ได้ดังนี้

5.1 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 กับมุมมองที่มีต่อจีนของไทย

5.1.1 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ในกลุ่มนี้จะมีมุมมองในเชิงบวกต่อกับจีนเพราะเชื่อว่าความร่วมมือกับจีนจะกลายเป็นโอกาสให้ไทยในการสร้างข้อได้เปรียบต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงของไทยเอง โดยเฉพาะความมั่นคงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ไทยและจีนต่างไม่มีปัญหาความ

¹⁰² "คุณสมบัติผู้สมัครรับเข้าการศึกษา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ประจำปีการศึกษา๒๕๖๐-๒๕๖๑ หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร(วปอ.) รุ่นที่ ๖๐," 2560, accessed 26 มีนาคม, 2563, http://www.thaindc.org/images/introc_1485617248/90.pdf.

ขัดแย้งระหว่างกัน มุมมองนี้ประกอบด้วยเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาชาวโป. จำนวน 1 เล่ม ได้แก่เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2558 - 2567) ของนาวาเอกวิศาล ป้อมท้วงกูร¹⁰³ ศึกษายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนมาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการกำหนดยุทธศาสตร์และทฤษฎีสมูททานุภาพ พบว่า ยุทธศาสตร์ของจีนนั้นมีการกำหนดตามแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ซึ่งมีความน่าเชื่อถือที่จะเกิดขึ้นได้ เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์แล้วพบว่า จะก่อให้เกิดผลกระทบแตกต่างกันตามภูมิภาคและประเด็นปัญหาที่แต่ละประเทศมีอยู่กับจีนโดยที่เอเชีย แปซิฟิก จะได้รับผลกระทบมากที่สุด ประเทศมหาอำนาจภายนอกยังมีผลต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงของจีน จึงจำเป็นต้องรักษาสถานการณ์ความมั่นคงตลอดเส้นทางเรือ

ผู้วิจัยเห็นว่าผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนอาจไม่มีผลกระทบต่อประเทศไทยมากนักและอาจเป็นโอกาสของไทยในการสร้างข้อได้เปรียบต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยเอง เนื่องจากไทยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันและภูมิศาสตร์ของไทยที่มีความสำคัญต่อจีนในการลำเลียงพลังงานและสินค้าระหว่างมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ รวมถึง พัฒนาท่าเรือพาณิชย์ฝั่งทะเลอันดามันและเสริมเป็นเส้นทางสำรองในการเชื่อมต่อกับภาค ตะวันตกเฉียงใต้ของจีน การขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน China – ASEAN Maritime Cooperation Fund เพื่อนำมาศึกษาความเป็นไปได้ในการขุดคลองกระไดอีกด้วย

เล่มที่ 2 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องบทบาทของกองทัพกับการเมืองไทยระหว่างพ.ศ. 2554 – 2563 ของพลเรือตรีดนัยศักดิ์ กาญจนะวสิต¹⁰⁴ ศึกษาลักษณะและผลกระทบการมีส่วนร่วม การเมืองภาคประชาชน บทบาทของกองทัพต่อสถานการณ์การเมือง แนวทางการกำหนดนโยบาย และบทบาทของกองทัพให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมืองโดยผู้เขียนนิยามคำว่า ความมั่นคง หมายถึงการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศ ไม่ได้เป็นเรื่องทหารหรือการป้องกันประเทศเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงเรื่องการเมืองภายใน การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม

กองทัพในฐานะที่เป็นปัจจัยหนึ่งของพลังอำนาจของชาติและเป็นเครื่องมือของรัฐที่ใช้เพื่อการรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งผลประโยชน์ของชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และการปกครอง กองทัพจึงเป็นองค์หลักในการรักษาความมั่นคง ฉะนั้นแล้วในภาวะการณ์ปกติ ประเทศยังคงต้องการ

¹⁰³ วิศาล ป้อมท้วงกูร, "ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของไทยทางทะเลต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษหน้า (2558 - 2567)" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556).

¹⁰⁴ ดนัยศักดิ์ กาญจนะวสิต, "บทบาทของกองทัพกับการเมืองไทยระหว่าง 2554 – 2563" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2553).

กองทัพที่เข้มแข็งเพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่า ในงานวิจัยชิ้นนี้จะมีการอ้างอิงวิชาการและผลสำรวจที่สะท้อนว่า กองทัพควรพัฒนาเป็นทหารอาชีพ ไม่แทรกแซงทางการเมือง แต่ผู้เขียนอธิบายถึงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี 2551 ที่กำหนดให้ทหารรักษาอาชีพโดยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย การคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติ ความสงบสุขของคนในชาติ และหากพิจารณาถึงการพัฒนาทางการเมืองยังขาดองค์การที่ทำหน้าที่สร้างสมดุลและควบคุมการเคลื่อนไหวของประชาชนหากเกิดความแตกแยกและเผชิญหน้ากัน จึงทำให้กองทัพไม่สามารถลดบทบาททางการเมืองได้ กองทัพจึงจำเป็นต้องสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของประชาชน บทบาททางการเมืองของกองทัพในอนาคตจึงควรเป็นดังนี้

กองทัพเป็นองค์กรปฏิรูปทางสังคม มีนโยบายสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความไว้วางใจในหมู่ประชาชนจากการเป็นผู้นำทางสังคม และนโยบายการณรงค์ชาตินิยม และต้องมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองด้วยการสนใจ ติดตาม และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกรอบรัฐธรรมนูญและข้อบังคับของกระทรวงกลาโหม ทั้งยังปลอดจากการแทรกแซงทางการเมือง และบทบาทของกองทัพในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมือง ผลกระทบจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกองทัพ ทำให้ภาพลักษณ์ของกองทัพเริ่มถูกต่อต้านจากประชาชนเมื่อทำการรัฐประหาร 19 กันยายน ปีค.ศ. 2006 เนื่องจากไม่มีความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในทางการเมือง ผู้เขียนชี้แจงเพิ่มเติมว่ากองทัพเป็นสถาบันที่มีอำนาจสูงแต่กำลังพลที่สนใจทางการเมืองนั้นมีจำนวนน้อย แรงผลักดันที่ทำให้ทหารเข้ามีส่วนร่วมยังมาจากประชาชนบางส่วนในสังคม หากไม่มีแรงผลักดันจากภายในองค์กรทหารและสังคม การยึดอำนาจก็จะไม่สำเร็จ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.2 มุมมองที่มีต่อเงินผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย

เอกสารวิจัยส่วนเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ในกลุ่มนี้จะมีมุมมองที่เป็นลบต่อเงิน เพราะเชื่อว่าเงินนั้นอาจดำเนินยุทธศาสตร์ที่แข็งกร้าวหากผลประโยชน์แห่งชาติของเงินถูกคุกคาม โดยเฉพาะปัญหาทะเลจีนใต้ที่มีส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน และเงินอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงไทยได้อีกด้วย มุมมองนี้ประกอบด้วยเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. จำนวน 1 เล่ม ได้แก่ เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องยุทธศาสตร์จีนต่ออาเซียน: ศึกษากรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ของนายสมเกียรติ ศรีประเสริฐ¹⁰⁵ ศึกษาบทบาทของเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดย เฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของเงินต่อปัญหาข้อพิพาททะเลจีนใต้และผลกระทบทางด้านความมั่นคงต่อภูมิภาค

¹⁰⁵ สมเกียรติ ศรีประเสริฐ, "ยุทธศาสตร์จีนต่ออาเซียน: ศึกษาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554).

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์สำหรับประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมด้านความมั่นคงจากการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน และได้สรุปไว้ว่าจีนจะดำเนินนโยบายในลักษณะเชิงก้าวร้าวต่อกรณีข้อพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซล โดยที่ทางการจีนจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงเพราะความชอบธรรมในการปกครองแบบระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นั้นจะสัมพันธ์กับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของจีนเป็นสำคัญ หากจีนไม่สามารถรักษาการพัฒนาทางเศรษฐกิจไว้ได้จะทำให้จีนนั้นประสบปัญหาภายในและภายนอกที่มักพึ่งพาปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และจีนอาจจะประสบกับปัญหาบูรณภาพแห่งดินแดนและปัญหาอื่น ๆ ในประเทศตามมาอีกมากมาย ดังนั้น การดำเนินนโยบายที่เชิงก้าวร้าวต่อกรณีข้อพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซล จึงเป็นผลสืบเนื่องจากปัจจัยการเมืองภายในเป็นสำคัญและการดำเนินนโยบายที่เชิงก้าวร้าวดังกล่าวจะนำไปสู่ความไม่มีเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็ตาม

5.1.3 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย

เอกสารวิจัยส่วนเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ในกลุ่มนี้จะมีมุมมองที่เชื่อว่าประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งไทยนั้นจะดำเนินความสัมพันธ์กับจีนผ่านกรอบความร่วมมืออาเซียนหรือกรอบความร่วมมือในระดับพหุภาคี มุมมองนี้ประกอบด้วยเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. จำนวน 6 เล่ม ได้แก่ เล่มที่ 1 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องการเสริมสร้างความมั่นคงในทะเลจีนใต้ ของพลเรือตรีบงสุข สิงห์ณรงค์¹⁰⁶ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อม ปัญหาความมั่นคงในทะเลจีนใต้และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากความสำคัญและประโยชน์ของทะเลจีนใต้ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งอาหารทางทะเลอันเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และเป็นพื้นที่ทางการเมืองในการสร้างความร่วมมือแบบทวิภาคีและพหุภาคีในการเมืองระหว่างประเทศทั้งยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในทางทหาร

จากความสำคัญของทะเลจีนใต้สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งทางผลประโยชน์จากปัญหาการเหลื่อมล้ำอาณาเขตทางทะเล การอ้างกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละประเทศที่มีพื้นที่ทางทะเลในทะเลจีนใต้ และเกิดการใช้กำลังทางทหารต่อกันในอนาคต ท่าทีของจีนที่เลือกจะสร้างความร่วมมือแบบทวิภาคีกับประเทศที่มีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้และเร่งพัฒนากำลังรบทางเรือและทางอากาศเพื่อครอบ ครองหมู่เกาะสแปรตลีย์และขยายอิทธิพลในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย ทำให้แต่ละประเทศในภูมิภาคจึงเร่งพัฒนาความสามารถทางทหารโดยเฉพาะกองทัพเรือ แต่ด้วยประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณทางทหาร

¹⁰⁶ บงสุข สิงห์ณรงค์, "การเสริมสร้างความมั่นคงในทะเลจีนใต้" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2552).

ผู้เขียนจึงเห็นว่าความร่วมมือแบบพหุภาคีจะเป็นการแก้ปัญหาและลดความขัดแย้งได้มากที่สุดจากการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันในภูมิภาค และเห็นทะเลจีนใต้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญจากที่ตั้งของเกาะสแปรตลีย์เพราะสามารถควบคุมเส้นทางเดินเรือในทะเลจีนใต้ได้ทั้งหมดซึ่งกลายเป็นข้อพิพาทอย่างชัดเจนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ เนื่องจากจีนมีการอ้างอธิปไตยเหนือเกาะทั้งหมด ทั้งต้องการแก้ปัญหาแบบทวิภาคี สำหรับบทบาททางทหารประเทศอาเซียนต่างตระหนักได้ว่าบทบาททางทหารไม่มีอิทธิพลและไม่มากพอที่จะต่อต้านอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่ต้องการขยายอิทธิพลในทะเลจีนใต้ จึงควรเกิดความร่วมมือแบบพหุภาคีทั้งทางการเมืองและทางการทูตของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนในการต่อต้านอิทธิพล โดยที่นโยบาย บทบาทของการดำเนินการของไทยต่อความมั่นคงทะเลจีนใต้

เล่มที่ 2 เอกสารวิจัยเรื่องบทบาทของกองทัพเรือไทยในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนของพลเรือตรีประดิษฐ์ ศิริคุปต์¹⁰⁷ เพื่อศึกษาภัยคุกคามและปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนและภารกิจของกองทัพเรือในการปฏิบัติการทางเรือตลอดจนกับความร่วมมือกับกองทัพเรือมิตรประเทศ และเพื่อศึกษาบทบาทกองทัพเรือไทยในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลในกรอบประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

อาเซียนยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลซึ่งเป็นภัยคุกคามรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบใหม่ การแก้ปัญหาและภัยคุกคามต่าง ๆ ที่ผ่านมา อาเซียนมีกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ดำเนินการโดยใช้หลักฉันทามติและการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกันซึ่งทำให้การแก้ปัญหาไม่ได้ผลและไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ได้ อาเซียนได้จัดตั้งเป็นประชาคมอาเซียนในปี.ศ. 2015 โดยประกอบด้วยประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทัพเรือ ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือทางทะเลในภูมิภาค และการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลแบบองค์รวม รวมทั้งการสร้างควมไว้วางใจเชื่อใจกองทัพเรือไทยสามารถใช้กำลังทางทหารเรือปฏิบัติการ ในบทบาทการปฏิบัติการทางทหาร บทบาทในการรักษาความกฎหมายและความช่วยเหลือ และบทบาทในทางการทูตตามกรอบของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนได้ และมีข้อเสนอแนะให้กองทัพเรือควรจัดทำข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการภัยคุกคามต่าง ๆ ร่วมกับกองทัพเรือชาติสมาชิกอาเซียนอีกด้วย

¹⁰⁷ ประดิษฐ์ ศิริคุปต์, "บทบาทของกองทัพเรือในการส่งเสริมความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2552).

เล่มที่ 3 เอกสารวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน: ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของพลโทปณต แสงเทียน¹⁰⁸ ศึกษายุทธศาสตร์และทำความเข้าใจยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมของจีนที่กำลังเติบโตเป็นประเทศมหาอำนาจโลกซึ่งยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมนี้จะส่งผลต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในทางบวกและลบ ในทางด้านบวก การดำเนินยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนมีบทบาทช่วยผลักดันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากช่วงทศวรรษที่แห่งยุคทองไปสู่ช่วงทศวรรษแห่งยุคเพชร และสามารถลดความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งในภูมิภาคฯ จากกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้พร้อมทั้งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจีน ทั้งในด้านการพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจและการถ่วงดุลอิทธิพลกับสหรัฐอเมริกา

รัฐบาลไทยกับรัฐบาลจีนได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ (MoU) ว่าด้วยความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางรถไฟจำนวน 2 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางหนองคาย-นครราชสีมา-แก่งค้อย ท่าเรือมาบตาพุด ระยะทาง 734 กิโลเมตร และเส้นทางแก่งค้อยภาคีบางซื่อ ระยะทาง 133 กิโลเมตร นับเป็นความร่วมมือที่สำคัญของทั้งสองประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงาน การค้าขาย ธุรกิจและนโยบายต่าง ๆ ภายในประเทศ ทั้งเป็นส่วนช่วยขยายความเจริญไปยังพื้นที่ชนบทในทางภาคเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือ ลดความแออัดของเมือง ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ที่เชื่อมต่อกับเส้นทางดังกล่าว ในทางด้านลบโดยเฉพาะในมิติด้านความมั่นคง การมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกอาจเอื้อประโยชน์ต่อการกระทำผิดกฎหมายทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ การลักลอบนำเข้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่หน่วยงานด้านความมั่นคงให้ความใส่ใจและติดตามเฝ้าระวังไม่ให้เกิดเป็นปัญหาที่ยากเกินการแก้ไขในอนาคต สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อาจเป็นจุดภูมิภาคที่สำคัญอย่างมากในยุทธศาสตร์ของจีน เพราะเส้นทางทางทะเลสามารถเชื่อมระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย ประเทศในภูมิภาคยังสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนในด้านตลาดการค้า การลงทุน แหล่งวัตถุดิบ ทุน เทคโนโลยี และพลังงาน รวมทั้งความมั่นคงของภูมิภาคจะส่งผลต่อเสถียรภาพความมั่นคงของจีนโดยตรง ทำให้จีนสามารถมีบทบาทในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและสามารถลดอิทธิพลของมหาอำนาจอื่นได้ด้วย

¹⁰⁸ ปณต แสงเทียน, "ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน: ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556).

เล่มที่ 4 เอกสารวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียนของพลโทชัชชัย ภัทรนาวิก¹⁰⁹ ผู้บัญชาการศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายสากล กองบัญชาการกองทัพไทย ศึกษาวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนเหนือทะเลจีนใต้อาเซียน และเพื่อศึกษายุทธศาสตร์ของไทยเกี่ยวกับการดำเนินการของผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน ผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากปัญหาทะเลจีนใต้ที่มีต่อประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศในช่วงเวลาดังตั้งปีค.ศ. 2014-2560 โดยมี 4 ประเทศสมาชิกที่ได้รับผลกระทบคือ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน จีนได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ในทะเลจีนใต้อย่างมาก และต้องการสร้างความมั่นคงและพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางบกและทางทะเล จีนมีความพยายามแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยแนวทางทวิภาคีเท่านั้นเพื่อให้จีนได้รับประโยชน์สูงสุดโดยการเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความไว้วางใจต่อประเทศสมาชิกอาเซียนจากการปรับนโยบายที่แข็งกร้าวเป็นการสร้างความร่วมมือและหุ้นส่วนในมิติต่าง ๆ เช่น ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การลงทุน และการช่วยแก้ปัญหาวิกฤตของแต่ละประเทศจนทำให้อาเซียนไม่สามารถรวมกลุ่มออกแถลงการณ์ต่อปัญหาความขัดแย้งได้

สำหรับยุทธศาสตร์ของไทยเกี่ยวกับการดำเนินการผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียนนั้น ไทยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและวางตัวเป็นกลางต่อปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ไทยได้รับประโยชน์สูงสุดต่อปัญหาดังกล่าว ไทยควรมีส่วนร่วมและศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลเพราะในปัจจุบันมีการผลักดันให้ปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ อย่างไรก็ตาม การทำงานของไทยควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานที่มีความบูรณาการมากขึ้นเนื่องจากความสัมพันธ์ทางหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ระหว่างไทย-จีนนั้นมีความลึกซึ้งอย่างมาก

เล่มที่ 5 เอกสารวิจัยเรื่องแนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบความขัดแย้งระหว่างสหรัฐ ฯ และสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทย ในบริบทของความมั่นคงทางทะเลของพลเรือตรีสุวิน แจ้งยอดสุข¹¹⁰ เมื่อผลกระทบต่อไทยทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดจากความขัดแย้งของสหรัฐ ฯ และจีนในบริบทความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทยคือ ด้านการเมืองระหว่างประเทศจาก

¹⁰⁹ ชัชชัย ภัทรนาวิก, "ยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559).

¹¹⁰ สุวิน แจ้งยอดสุข, "แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบความขัดแย้งระหว่างสหรัฐ ฯ และสาธารณรัฐประชาฯ จีนต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยในบริบทของความมั่นคงทางทะเล" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2561).

ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องในความขัดแย้งจากการสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียนคานอำนาจกับจีนเพื่อที่สหรัฐฯสามารถใช้ประโยชน์ในการเดินเรือผ่านทะเลจีนใต้ได้ ขณะเดียวกัน อาเซียนบางส่วนกลับให้ความสนับสนุนจีนผ่านวิธีการต่าง ๆ ทำให้ไทยวางตัวเป็นกลางและรักษาความสมดุลกับระหว่างสหรัฐฯ จีน และประเทศสมาชิกอาเซียนยากขึ้นอีกด้วย

โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหาผลกระทบของความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกา กับ สาธารณรัฐประชาชนจีนต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ของไทยในบริบทความมั่นคงทางทะเลที่เหมาะสมควรมีการดำเนินการในกรอบความร่วมมือแบบพหุภาคีโดยมีไทยเป็นแกนนำหรือเวทีในการเจรจา เช่น ไทยควรดำเนินการนโยบายที่เป็นกลางพร้อมเสนอให้ประเทศไทยเป็นเวทีในการเจรจายุติหรือลดความขัดแย้งเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทะเลจีนใต้ ไทยควรเป็นแกนนำในกลุ่มประเทศอาเซียนเน้นการเจรจาในรูปแบบพหุภาคีเพื่อลดโอกาสที่ชาติมหาอำนาจทั้งสหรัฐฯและจีนใช้อิทธิพลในการแทรกแซงแต่ละประเทศ ไทยควรพยายามรวมกลุ่มประเทศอาเซียนเข้ากับประเทศมหาอำนาจรองในภูมิภาค เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย รวมถึงกลุ่มอื่น ๆ เพื่อสร้างขั้วที่สามในการคานอำนาจกับสหรัฐฯ กับจีน และไทยควรรวมกลุ่มอาเซียนในโครงการเส้นทางสายของจีนและโครงการอินโด-แปซิฟิกที่มีสหรัฐฯเป็นแกนกลางเพื่อให้เกิดการสมดุลและถ่วงดุลกันซึ่งจะทำให้อาเซียนและไทยเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่ทั้ง 2 ฝ่ายขาดไม่ได้และได้เปรียบจากการค้าขายกับประเทศทั้ง 2 กลุ่มอันจะเป็นการเพิ่มปริมาณการขนส่งสินค้าทางทะเลไปในคราวเดียวกันด้วย

เล่มที่ 6 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและผลต่อประเทศไทยของพันเอกกฤษฎา สุทธานินทร์¹¹¹ ศึกษาการมีบทบาทของจีนและผลกระทบต่อไทยเนื่องจากจีนมีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจอย่างมากในภูมิภาคทำให้สามารถลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ แต่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วย่อมต้องการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมาใช้ในการผลิตอย่างมากเช่นกัน เมื่อจีนยังเป็นประเทศต้นน้ำของแม่น้ำโขงและมีศักยภาพอย่างมากในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งจะเป็นประโยชน์หรือส่งผลกระทบต่อประเทศปลายน้ำดังกล่าวต่อไป หากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจะอยู่ร่วมกันอย่างไร โดยเฉพาะผลประโยชน์ของไทยเป็นสำคัญ นอกจากจีนที่เป็นประเทศมหาอำนาจและแผ่อิทธิพลเข้ามาในกลุ่มแม่น้ำโขงแล้ว ยังมีอิทธิพลของสหรัฐฯที่เข้ามาในภูมิภาคนี้ด้วยการประกาศกรอบความร่วมมือพัฒนาการดูแลจัดการน้ำระหว่างคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงและคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปี

¹¹¹ กฤษฎา สุทธานินทร์, "บทบาทของสาธารณรัฐจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงกับผลกระทบต่อประเทศไทย" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2553).

ในสหรัฐฯ ทั้งเสนอแนวคิดเรื่องความริเริ่มลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Initiative) เพื่อช่วยให้ประเทศปลายน้ำสามารถร่วมกลุ่มต่อรองอิทธิพลของจีนในลุ่มแม่น้ำโขง

บทบาทของจีนคือการร่วมมือกับประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงภายใต้ชื่อโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong River: GMS) แต่จีนไม่ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) ที่ดูแลการจัดการแม่น้ำโขงโดยตรง ด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถของจีนที่มีอำนาจมากที่สุดทำให้จีนสามารถขยายตัวเข้ามาในลุ่มแม่น้ำโขงได้มากขึ้นรวมทั้งในด้านการเมืองและการทหาร แต่การพัฒนาของจีนเองกลับสร้างปัญหาต่อระบบนิเวศและความเป็นอยู่ของประเทศปลายน้ำจากการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำและการระเบิดเกาะแก่งต่าง ๆ ในแม่น้ำโขง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญระบุว่า จะเกิดผลกระทบต่อประมงและการเกษตรจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่กั้นแม่น้ำโขงทำให้เกิดกระแสน้ำฝืดจากธรรมชาติเดิม เกิดการกัดเซาะพังทลายของชายฝั่งแม่น้ำโขงที่รวดเร็วและรุนแรงจากการขยายเส้นทางเดินเรือในเขตรอยต่อพม่า-ลาวกับจีนและการมีอิทธิพลทางการเมืองของจีนเหนือประเทศอาเซียน

การที่จีนไม่ใช่สมาชิก MRC แต่อยู่ในสถานะผู้สังเกตการณ์ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากน้ำได้ จีนมียุทธศาสตร์การพัฒนาแม่น้ำโขงเป็นของตนเองจึงไม่มีข้อผูกมัดที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้แม่น้ำโขงเหมือนประเทศสมาชิก ยิ่งไปกว่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อนิยามของแม่น้ำโขงที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า จะสร้างความขัดแย้งระหว่างประเทศได้เพราะการนิยามแม่น้ำโขงจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของจีน กล่าวคือเมื่อถึงช่วงการเดินเรือจีนก็จะปล่อยน้ำออกมาหรือช่วงที่ต้องการผลิตกระแสไฟฟ้าก็จะกักเก็บน้ำไว้โดยไม่ได้คำนึงถึงวิถีทางธรรมชาติของแม่น้ำ เนื่องจากจีนนิยามว่าแม่น้ำที่อยู่ในอธิปไตยของจีนเป็นแม่น้ำของจีนที่เรียกว่า แม่น้ำล้านช้าง ไม่ใช่แม่น้ำโขงและจะนิยามแม่น้ำสายนี้ว่าเป็นแม่น้ำโขงในกิจการการเดินเรือ ขณะที่ประเทศสมาชิกหากต้องการใช้ประโยชน์จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะกระทบต่อประเทศสมาชิกในภาคก่อน ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศสมาชิกที่อยู่ใน MRC และ GMS นั้นย่อมได้รับผลกระทบจากการเป็นกลุ่มประเทศปลายน้ำและการที่จีนก้าวเข้ามามีอิทธิพลเหนือกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงทางไทย

5.1.4 มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีน

เอกสารวิจัยส่วนเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ที่ถูกจัดเข้าในกลุ่มนี้ เชื่อว่าไทยจะยังดำเนินความสัมพันธ์กับจีนอย่างต่อเนื่องแม้ว่าในบางสถานการณ์อาจเกิดความขัดแย้งระหว่างไทย-จีนก็ตาม เพราะเอกสารวิจัยในกลุ่มนี้เชื่อว่าไทยได้รับผลประโยชน์เฉพาะจากเป็นพันธมิตรจีน มุมมองนี้ประกอบด้วยเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. จำนวน 9 เล่ม ได้แก่

เล่มที่ 1 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องการศึกษาแนวทางการส่งกำลังและซ่อมบำรุง กรณีศึกษาการจัดหาทุโธปกรณ์ ใหม่นอกกลุ่มประเทศที่ไม่ใช้หลักนิยมของกองทัพสหรัฐฯ ของพันเอกศักดิ์ดา ศิริ

รัตน์¹¹² รองผู้บัญชาการ โรงเรียนทหารสรรพาวุธ กรมสรรพาวุธทหารบก จากการศึกษา กองทัพอากาศไทยเริ่มประสบปัญหาด้านงบประมาณจำนวนมากในการจัดหายุทโธปกรณ์และชิ้นส่วนซ่อมที่ให้กับหน่วยต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ จากการประสบปัญหาทางงบประมาณของกองทัพโดยเฉพาะใน ส่วนการซื้อยุทโธปกรณ์และชิ้นส่วนซ่อมที่ลดลงจากวิกฤตเศรษฐกิจในปีค.ศ. 1997

การพิจารณาซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากประเทศอื่น ๆ จึงมีบทบาทมากขึ้นโดยประเทศเหล่านี้ ไม่ได้ใช้หลักนิยมของกองทัพสหรัฐฯ เช่น เช่น ระเบียบ. 2 1/2 ตัน FTS จากประเทศญี่ปุ่น ยานเกราะล้อ ยางตระกูล BTR และรถถังหลัก OPLLOT จากประเทศยูเครน รวมถึงความต้องการของกองทัพไทยที่ไม่ มีนโยบายการใช้กำลังในการรุกรานประเทศอื่น การใช้กำลังเป็นเพียงการป้องกันการรุกรานจาก ประเทศอื่นเท่านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การจัดซื้อยุทโธปกรณ์จากประเทศที่ไม่ได้ตามแบบสหรัฐฯ จะเป็น ปัญหาในอนาคต ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคการดำเนินการส่งกำลังและซ่อมบำรุง ยุทโธปกรณ์ที่ไม่ได้ใช้หลักนิยมแบบกองทัพสหรัฐฯ และแนวทางการส่งกำลังและซ่อมบำรุงที่เหมาะสม กับยุทโธปกรณ์ที่ไม่ได้ตามหลักนิยมของสหรัฐฯ พบว่า การใช้ระบบส่งกำลังและซ่อมบำรุงแบบ OPEN END กับยุทโธปกรณ์ในกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่หลักนิยมของประเทศสหรัฐอเมริกา ถึงแม้จะเป็น การประหยัดงบประมาณในการวางระดับชิ้นส่วนซ่อมตามสถานการณ์การส่งกำลังบำรุงต่าง ๆ ในแต่ ละลำดับซึ่งหมายรวมถึงอายุการใช้งานชิ้นส่วนซ่อมนั้น ๆ ด้วย และใช้ศูนย์บริการต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ ทั่วประเทศในการสนับสนุนแต่ยังคงมีอีกหลายกรณีที่จะต้องเตรียมการและบริหารจัดการรวมถึงการ ตรวจสอบถึงระบบดังกล่าวมีประโยชน์และการประหยัดงบประมาณจริงหรือไม่

เล่มที่ 2 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีน ของพันเอกสุรสิทธิ์ ถนัดทาง¹¹³ งานชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาหาแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย - จีน จากการที่จีนกำลังเติบโตเป็นประเทศมหาอำนาจ พร้อมทั้งดำเนินการทูตเชิงรุก พัฒนากองทัพจีนให้เข้มแข็ง และสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดผล ประโยชน์ร่วมกันในภูมิภาค ทั้งยังมีความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการทหารที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้ กองทัพไทยต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงของจีนนี้อย่างมากเพราะมีผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ ระหว่างไทย-จีน และไทย-ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค โดยยึดความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติเป็น สำคัญ อีกทั้ง ยังมีผลต่อการเตรียมความพร้อมของกองทัพไทยในการเผชิญภัยคุกคามแบบดั้งเดิมและ

¹¹² ศักดา ศิริรัตน์, "การศึกษาแนวทางการส่งกำลังและซ่อมบำรุง กรณีศึกษา การจัดหายุทโธปกรณ์ใหม่ ในกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่หลักนิยมของกองทัพสหรัฐฯ" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557).

¹¹³ สุรสิทธิ์ ถนัดทาง, "ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย - จีน" (วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร, 2551).

ภัยคุกคามแบบใหม่ ฉะนั้น การสร้างความร่วมมือและกำหนดภัยคุกคามร่วมกับประเทศต่าง ๆ จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันเช่นนี้

งานวิจัยนี้พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic Partnership) เสริมสร้างยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีนให้แน่นแฟ้นขึ้น โดยต้องมีเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ที่เสี่ยงก่อให้เกิดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและความไว้วางใจกับจีนและภูมิภาคในทุกมิติ พร้อมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (Non-states Actors) ที่อาจเกี่ยวข้องและสร้างปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนโดยมีแนวคิดทางยุทธศาสตร์ (strategic Thinking) ที่สำคัญคือ การสร้างเสริมระดับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีนที่คาบเกี่ยวกับภูมิภาคและมุ่งเน้นบูรณาการความร่วมมือทั้งในและนอกภูมิภาค

เล่มที่ 3 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องแนวทางการกำหนดนโยบายของชาติต่อผลกระทบความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์ของพลเรือตรีภาณุ บุญยะวิโรจ¹¹⁴ นายทหารฝ่ายเสนาธิการประจำกองบัญชาการกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหม โดยสรุปผลการวิจัยได้ 3 ข้อคือ ไทยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง หากเกิดความขัดแย้งในทะเลจีนใต้จะเกิดผลกระทบทางอ้อมต่อผลประโยชน์ของชาติด้านความมั่นคงและความมั่นคงคือ กระทบต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าทางทะเลของไทยกับประเทศในประชาคมอาเซียนเนื่องจากต้องใช้เส้นทางเดินเรือผ่านทะเลจีนใต้และบริเวณที่ประเทศคู่พิพาทอ้างกรรมสิทธิ์ การอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะต่าง ๆ เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียนและจีนจนนำไปสู่การสะสมยุทธโศภรณ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยด้วย

ประเทศอาเซียนควรเสริมสร้างกำลังของกองทัพตนเองเพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์ดังกล่าว รวมถึงไทยด้วย ประเทศที่มีเงื่อนไขความขัดแย้งกับไทยอาจเป็นชนวนความขัดแย้งระหว่างประเทศและอาจขยายตัวเป็นการปิดล้อมทางเศรษฐกิจจนถึงมาตรการปิดอ่าวได้ คือ เวียดนามและมาเลเซีย เพราะความสามารถปฏิบัติการทางทะเลของทั้งสองประเทศจึงเหนือกว่าไทยในระดับที่สามารถปิดอ่าวไทยได้หากประเทศใดประเทศหนึ่งเลือกใช้อ่าวไทยเป็นเครื่องมือเจรจาทางการเมือง

ดังนั้น ไทยเห็นว่าความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นเรื่องไกลตัวเนื่องจากไทยไม่ได้อ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะใด ๆ และไม่ต้องการมีบทบาทนำในการเข้าไปแทรกแซงหรือแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียนและจีน ไทยจึงยังไม่มีกำหนดนโยบายเฉพาะด้านความมั่นคงและเพื่อเตรียมรับมือกับผลกระทบและจากความขัดแย้งเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลควร

¹¹⁴ ภาณุ บุญยะวิโรจ, "แนวทางการกำหนดนโยบายของชาติต่อผลกระทบความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554).

กำหนดนโยบายเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหาและให้ความสำคัญกับการลดความบรรยากาศความขัดแย้งในทะเลจีนและป้องกันเชิงรุกด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศที่มีผลด้านการป้องปราม

เล่มที่ 4 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีนของพลตรีสิริพจน์ ไร่ไพกุล¹¹⁵ ผู้อำนวยการสำนักวิเคราะห์สัมพันธ์ กรมข่าวทหารบก เห็นว่าจีนจะดำเนินนโยบายที่เป็นมิตรกับประเทศอาเซียนมากขึ้น แต่จีนดำเนินการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่ทับซ้อนอย่างแข็งกร้าวในทะเลจีนใต้อย่างต่อเนื่อง ทั้งจัดตั้งหน่วยทหารบนเกาะวู้ดดี (Woody) และหมู่เกาะพาราเซล เข้าสำรวจทรัพยากรประมงทางทะเลและแหล่งก๊าซธรรมชาติ และจัดการซ้อมรบทางทหารในบริเวณทะเลจีนใต้ ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นส่งผลให้สถานการณ์ความขัดแย้งตึงเครียดมากขึ้น จากสถานการณ์ความมั่นคงที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้จีนเผยแพร่เอกสารที่เรียกว่า สมุดปกขาวประจำปี 2558 (China's White Paper 2558) ว่าด้วยการป้องกันประเทศภายใต้ “ยุทธศาสตร์การทหารของจีน (China's Military Strategy)” ประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญคือ สถานการณ์ด้านความมั่นคงของประเทศ หน้าที่และภารกิจทางยุทธศาสตร์ของกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน (กองทัพจีน) ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศเชิงรุก การเสริมสร้างและพัฒนากองทัพจีน ความร่วมมือและความมั่นคงทางทหาร และการปรับโครงสร้างกองทัพในรูปแบบใหม่ให้มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยการพัฒนาทางทหารเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งในการนำพาจีนให้สามารถดำเนินยุทธศาสตร์ความฝันของจีน (The Chinese Dream) ภายใต้ประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง

การปรับโครงสร้างของกองทัพจีนข้างต้นนำไปสู่ความกังวลและความหวาดระแวงต่อจีนได้ โดยเฉพาะประเทศที่มีความขัดแย้งกับจีน ในขณะเดียวกัน สามารถเป็นโอกาสต่อประเทศพันธมิตรจีนในการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ต่อไปได้ สำหรับประเทศไทยนั้นมีความสัมพันธ์กับจีนในระดับซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการและผลประโยชน์ร่วมกัน และยึดแนวทางสร้างเสริมความไว้วางใจทางการเมืองโดยไทยให้การสนับสนุนนโยบายจีนเดียวเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับจีน ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทย-จีนนั้นถือเป็นความสัมพันธ์พิเศษ มีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในด้านความมั่นคง อาวุธยุทโธปกรณ์ การแลกเปลี่ยนการเยือน การศึกษา การประชุมแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ความร่วมมือด้านเทคนิคทางทหาร และความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ การปรับโครงสร้างของกองทัพจีนจึงเป็นสิ่งที่ไทยควรศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อไป

¹¹⁵ สิริพจน์ ไร่ไพกุล, "ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้างกองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559).

เล่มที่ 5 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องผลกระทบจากการถ่วงดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่มีต่อประเทศไทยในห้วงปี 2550– 2554 ของพลโทศิริชัย ดิษฐกุล¹¹⁶ การแข่งขันอิทธิพลระหว่างจีน-สหรัฐฯ ถือว่าเป็นโอกาสและความท้าทายของไทย เพราะไทยมีความสัมพันธ์พิเศษกับจีนมากกว่าสมาชิกอื่น ๆ ในอาเซียน และจีนถือว่าความสัมพันธ์กับไทยมีความสำคัญมากที่สุดระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ในเวลาเดียวกัน ไทยก็มีความสัมพันธ์

แนวโน้มทางยุทธศาสตร์ของประเทศมหาอำนาจเช่นสหรัฐอเมริกาและจีน ทำให้ทราบถึงผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค สำหรับไทย การแข่งขันอิทธิพลระหว่างจีน-สหรัฐฯ ถือว่าเป็นโอกาสและความท้าทายของไทย เพราะไทยมีความสัมพันธ์พิเศษกับจีนมากกว่าสมาชิกอื่น ๆ ในอาเซียน และจีนถือว่าความสัมพันธ์กับไทยมีความสำคัญมากที่สุดระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ในเวลาเดียวกัน ไทยก็มีความสัมพันธ์อันดีกับสหรัฐฯ เฉพาะอย่างยิ่งการเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และไทย-สหรัฐฯ กำลังจะยกระดับความสัมพันธ์ความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงและครอบคลุมในทุกมิติ หลังจากที่ไทยทำกับจีนมาแล้วก่อนหน้านี้ซึ่งโอกาสที่สำคัญของไทยนั้นจากการดำเนินนโยบายตามกรอบเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ต่ออาเซียนรวมทั้งจุดยืนในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระและยึดหลัก 5 ประการแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของจีนจะส่งผลให้ไทย มีผลประโยชน์ร่วมผูกพันกับจีนมากขึ้นในทุกด้าน ทำให้จีนยึดมั่นต่อหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของไทย จีนปรารถนาให้ไทยสมานฉันท์ เสถียรภาพ สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรือง และจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งการมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจทั้งสอง จีนต้องการใช้ไทยเป็นประตูสู่อาเซียน ขณะที่ไทยและอาเซียนถือว่าจีนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญจึงน่าจะเป็นโอกาสที่ไทยจะขยายการส่งออกไปจีน

เล่มที่ 6 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยรองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดียของพลเรือโทช่อฉัตร กระทบ¹¹⁷ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยนั้นได้รองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดียสามารถใช้ข้อได้เปรียบในเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ของไทยและจุดเด่นเรื่องลักษณะประเทศ (มีชายฝั่งยาวเชื่อมต่อทั้งฝั่งแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย เป็นศูนย์กลางของชาติในอาเซียน ด้านการขนส่งทางบก ทางทะเลและทางอากาศ) มีที่ตั้งศูนย์กลางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ติดกับประเทศจีนทางเหนือและอินเดียทางตะวันตก จึงสามารถเสริมสร้างสมุทธานุภาพเพื่อขับเคลื่อน

¹¹⁶ ศิริชัย ดิษฐกุล, "ผลกระทบจากการถ่วงดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่มีต่อประเทศไทยในห้วงปี 2550 – 2554" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550).

¹¹⁷ ช่อฉัตร กระทบ, "ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยรองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550).

เศรษฐกิจของประเทศโดยใช้ทะเลได้ง่ายและสามารถนำสมุททานุภาพไปใช้ในการต่อรองและการสร้างผลประโยชน์ร่วมกันกับทั้งสามประเทศมหาอำนาจและอาเซียนได้ เพื่อลดบรรยากาศความขัดแย้งกันของประเทศมหาอำนาจและนำประเทศมหาอำนาจ ประชาคมอาเซียนและประเทศไทยไปสู่บรรยากาศสร้างสภาวะแวดล้อมความมั่นคงทางทะเลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของทุกประเทศบนพื้นฐานทุกชาติได้ประโยชน์ร่วมกันและไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน (Win-Win Situation)

การได้มาซึ่ง “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทย รองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลเงินใต้ลมมหาสมุทรอินเดีย” นี้ ได้มาบนพื้นฐานของการนำแนวคิดยุทธศาสตร์ทะเล (Maritime Security Strategy) ที่มุ่งเน้นในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทะเลโดยการนำทฤษฎีสมุททานุภาพ (Sea Power) มาเป็นเครื่องมือโดยจะเน้นเรื่องการวิเคราะห์การนำความมั่นคงในการรักษาคุณภาพความมั่นคงกับประเทศมหาอำนาจซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติวปอ.ที่มุ่งเน้นในการรักษาผลประโยชน์ของชาติโดยนำพลังแห่งชาติ (National Power) มาเป็นเครื่องมือ

เล่มที่ 7 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องแนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีนของพลตรีทงศักดิ์ รongทิม¹¹⁸ ต้องการศึกษเกี่ยวกับแนวทางดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่านข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (The Belt and Road Initiative) ของสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อทำความเข้าใจการดำเนินการ BRI และวิเคราะห์ผลกระทบต่อประเทศไทย เพราะที่ผ่านมาไทยมีการสั่งซื้ออาวุธจำนวนหนึ่งทั้งเรือดำน้ำและรถถังจากจีน รวมทั้งมีแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ซ่อมสร้างยุทโธปกรณ์ของจีนในไทยและการที่จีนได้ประกาศว่าจะมีการปฏิรูปการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมป้องกันประเทศซึ่งรวมถึงการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ด้านการทหาร โดยให้ความสำคัญในการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นโอกาสอันดีต่อไทยในการจะแสวงหาประโยชน์ในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศร่วมกันโดยผ่าน BRI

การแสวงหาประโยชน์จากโครงการ BRI อาจทำให้ไทยถูกมองว่ามีการโน้มเอียงไปทางจากจีน อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมหาอำนาจอื่น และอาจทำให้ไทยถูกรอบงำโดยนักลงทุนจีนเพราะความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของจีนทำให้ไทยอาจต้องรับแนวทางการพัฒนาแบบจีนเข้ามาอย่างเต็มตัว การรุกคืบของข้อริเริ่มดังกล่าวไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเป็นการแผ่ขยายอิทธิพลของจีนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ สำหรับประเทศในรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กำหนดนโยบายที่สามารถนำมาสอบรับกับ BRI ได้คือการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาค

¹¹⁸ ทงศักดิ์ รongทิม, "แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีน" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560).

ตะวันออก (Thailand Eastern Economic Corridor: EEC) รวมทั้งยังได้กำหนดนโยบาย Thailand 4.0 และได้เพิ่มอุตสาหกรรมป้องกันประเทศเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ 11 หรือ NEW S-CURVE 11 เพื่อสร้างความมั่นคงทางทหาร ลดการนำเข้าและสามารถซ่อมบำรุงยุทโธปกรณ์ได้ ทำให้ลดการพึ่งพาต่างประเทศและได้ประโยชน์จากมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการส่งออกและต่อยอดสู่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องในระยะยาว

เล่มที่ 8 เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่องแนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีนของพลเรือตรีเทิดเกียรติ อ่อนเมือง¹¹⁹ วิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของจีนที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของจีนที่มีต่อความมั่นคงทางทะเลของไทย และเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลของไทยที่เกิดจากผลกระทบของจีนในกรณีศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมหรือโครงการ One Belt One Road และข้อพิพาทในทะเลจีนใต้

ผลการวิจัยพบว่าโครงการ One Belt One Road ของจีนในภูมิภาคเอเชียมีเป้าหมายเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของอาเซียน ส่วนจีนเองก็มีเป้าหมายซ่อนเร้นที่มีนัยสำคัญอยู่ในตัว ได้แก่ การมีช่องทางออกสู่ทะเลทางใต้ของจีน การช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของจีน และการแสดงความเป็นเจ้า (Hegemony) ของจีนในภูมิภาคอาเซียนซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาขาดแคลนเงินทุนและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาประเทศซึ่งนำมาความกินดีอยู่ดีของคนในชาติ โครงสร้างดังกล่าวจึงเป็นแรงบังคับให้ประเทศเหล่านั้นต้องแสวงหาโอกาสในการเข้าร่วมโครงการแต่ก็ต้องแลกมาด้วยความเสี่ยงจากปัญหาการครอบงำทางเศรษฐกิจ ปัญหาเมืองและความมั่นคง ปัญหาสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น แนวโน้มที่ทุกประเทศตามเส้นทางที่จีนกำหนดก็จะได้รับผลกระทบจากข้อเสนอของจีนซึ่งผลตอบแทนในอนาคตยังไม่อาจพิสูจน์ได้ทางเศรษฐศาสตร์หรือคณิตศาสตร์แต่ผลกระทบกลับเกิดขึ้นแล้ว

ผลกระทบต่อไทยกรณีศึกษา One Belt One Road ด้านการเมืองและความมั่นคง ประเทศไทยมีพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลกับเมียนมาร์และกัมพูชาที่ยังตกลงกันไม่ได้ซึ่งเงินเข้าไปร่วมลงทุนในการสร้างท่าเรือกับทั้งสองประเทศแล้ว กรณีเกิดภาวะตึงเครียดระหว่างไทยกับเมียนมาร์ ไทยกัมพูชา หรือจีนกับประเทศคู่พิพาท จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จีนจะใช้ท่าเรือของทั้งสองประเทศเพื่อสนับสนุนทางการทหารของประเทศดังกล่าว ในด้านเศรษฐกิจ โครงการดังกล่าวอาจช่วยให้ไทยมีความสามารถด้านเศรษฐกิจ การแข่งขันทางการค้า ดึงดูดและอำนวยความสะดวกการลงทุนที่สูงขึ้นแต่จะมีความเสี่ยงใน

¹¹⁹ เทิดเกียรติ อ่อนเมือง, "แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน OBOR ของสาธารณรัฐประชาชนจีน" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560).

เรื่องการแข่งขันทางการค้าที่ประเทศไทยต้องคำนึงถึงการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม และ สิ่งประดิษฐ์เพื่อการขยายฐานและกระจายสินค้าของตนเอง ไม่เช่นนั้น ประโยชน์ทั้งหมดอาจตกสู่จีน ฝ่ายเดียวได้

กรณีศึกษา ข้อพิพาทในทางทะเลจีนใต้พบว่า เกิดกรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้จะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของเส้นทางคมนาคมและการเดินเรือพาณิชย์ แม้ว่าไทยไม่ใช่คู่ขัดแย้งแต่ภูมิรัฐศาสตร์มีลักษณะพื้นที่ทางทะเลเป็นแบบปิดหรือกึ่งปิด (Enclose or Semi-Enclose) อยู่กันของของ อ่าวไทย ทั้งท่าเรือและฐานการผลิตสินค้าที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ (ESD และ EEC) เมื่อ เส้นทางคมนาคมและการเดินเรือพาณิชย์ไม่มีความปลอดภัยถูกจำกัดหรือถูกปิดปากอ่าว ทำให้มี ข้อจำกัดในการออกสู่ทางทะเล นอกจากนี้แล้วยังทำให้ค่าขนส่งและค่าประกันภัยสูงขึ้น

สำหรับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ในอนาคต การแข่งขันทางเศรษฐกิจจะเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการแย่งชิงแหล่งทรัพยากรที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเล คือเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation) ในทะเลจีนใต้ สำหรับแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคงซึ่งเดิม กำหนดนโยบายเสริมสร้างความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง/ แนวทางการขัดแย้งและควรให้กระทรวงคมนาคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาท่าเรือที่มีอยู่เดิม (ด้านอ่าวไทย) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พัฒนาท่าเรือด้านทะเลอันดามันรวมถึงสนับสนุน และส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวี

เล่มที่ 9 เอกสารการวิจัยเรื่องบทบาทของกองทัพไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ทางทหาร กับสหรัฐอเมริกา จีน และออสเตรเลียของพลโทวรพงษ์ สว่างเนตร¹²⁰ เพื่อเสนอจุดยืนความสัมพันธ์ ทางทหารใหม่หลังเหตุการณ์ 911 ในงานนี้เห็นว่า กองทัพไทยควรมีจุดยืนที่เหมาะสมในการดำเนิน ความสัมพันธ์กับทั้ง 3 ประเทศหลังเหตุการณ์ 911 โดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน ภายนอก และ ผลประโยชน์ของชาติ ทั้งยังกล่าวถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา จีน และออสเตรเลีย นโยบายความ มั่นคงแห่งชาติของไทย ค.ศ. 2007-2011 ที่ไทยยังมีความขัดแย้งในระดับต่ำและเฉพาพื้นที่กับ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง ปัญหาเส้นพรมแดน และการประมงผิด กฎหมาย เป็นต้น โดยใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ แนวคิดว่าด้วยผลประโยชน์ แห่งชาติ แนวคิดว่าด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแนวทางวิเคราะห์ SWOT ที่เอกสารวิจัยนี้ จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยเพียง 2 ประเทศคือสหรัฐอเมริกา และจีน

ผู้เขียนอธิบายให้เห็นว่า ไทยและสหรัฐฯ มีความร่วมมือในการต่อต้านการก่อร้ายและด้าน ต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกร่วมผสม ด้านการส่งกำลังบำรุง ด้านการปฏิบัติเพื่อสันติภาพ

¹²⁰ วรพงษ์ สว่างเนตร, "บทบาทของกองทัพไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐอเมริกา จีน และออสเตรเลีย" (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550).

โครงการหุ้นส่วนระหว่างรัฐ การดำเนินงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีป้องกันประเทศ โครงการบริหารทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ ตัวอย่างเช่น โครงการ IMET และ E-IMET โดยที่งบประมาณในโครงการนี้เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี จนกระทั่งการรัฐประหาร 2006 ที่ทางสหรัฐฯ ตัดสินใจลดงบประมาณลง ระบุโครงการที่เกี่ยวกับการติดตั้งเรดาร์ผิวน้ำความถี่สูง และการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและการจัดหายุทโธปกรณ์ อย่างไรก็ตาม หลักสูตรอื่น ๆ นอกโครงการดังกล่าวกลับไม่ได้ระบุหรือลดความช่วยเหลือลง เช่น การฝึกผสม ก่อนจะกลับมาให้ความช่วยเหลือเช่นเดิมหลังเกิดการเลือกตั้ง

ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับจีนเริ่มมีความร่วมมือด้านความมั่นคงที่ชัดเจนมากขึ้นในปี.ศ. 2001 และเป็นแบบแผนมากขึ้นในปี.ศ. 2007 ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านการข่าว โดยมีการจัดการประชุมแลกเปลี่ยนข่าวกรองด้านความมั่นคงขึ้นทุกปี ด้านการศึกษา เกิดการแลกเปลี่ยนทหารในการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารบก ทางกองทัพจีนยังเสนอหลักสูตรในสถาบันการศึกษาทางทหารและพลเรือน เช่น หลักสูตรวิทยาลัยป้องกันประเทศ หลักสูตรภาษาจีน และหลักสูตรด้านการแพทย์ เป็นต้น ด้านการฝึกผสม ทางกองทัพไทยเชิญให้ตัวแทนของจีนสามารถเข้าสังเกตการณ์การฝึกคอบร้าโกลด์ตั้งแต่ปี.ศ. 2002 ในทางกลับกัน ทางทหารจีนได้เชิญให้กองทัพไทยเข้าร่วมสังเกตการณ์ฝึกที่สำคัญ เกิดการเยือนของกองเรือจีนในเมืองท่าของไทย ในปี.ศ. 2007 ยังเกิดการฝึกร่วมกันของทั้ง 2 กองทัพทั้งในด้านการส่งกำลังบำรุงและด้านการปฏิบัติทางทหารอื่นที่ไม่ใช่สงคราม

ถึงแม้ว่าผู้เขียนสรุปไว้ว่า สหรัฐฯ และไทยจะมีความสัมพันธ์ทางทหารอย่างต่อเนื่องและยาวนานมากกว่าจีน โดยที่ไทยมักมีสถานะเป็นผู้รับความช่วยเหลือเช่นเดียวกันในทั้ง 2 ความสัมพันธ์ แต่ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ทำให้ไทยขาดเอกภาพเพราะสหรัฐฯ มักติดต่อกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยตรงทำให้เกิดหน่วยงานหลายหน่วยเกิดขึ้นทั้งยังเลือกหารือในระดับเจ้าหน้าที่และไม่มี การจัดตั้งรูปคณะกรรมการที่ชัดเจน ในขณะที่จีนจะให้ความสำคัญกับการประชุมผู้นำทางทหารระดับสูง และเกิดการตั้งคณะกรรมการให้สอดคล้องกันในบางระดับ

ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายทางทหารของทั้ง 2 ประเทศต่อไทยนั้น ผู้เขียนมองว่ามีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรค งานวิจัยชิ้นนี้สรุปไว้ว่า จุดยืนของไทยต่อความสัมพันธ์ทางทหารใหม่หลังเหตุการณ์ 9/11 กับสหรัฐอเมริกาและฟิสิกส์สหรัฐฯ ในด้านยุทธโธปกรณ์เป็นหลัก และควรร่วมมือในด้านอื่น ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น เช่น ด้านการข่าว ด้านการฝึกผสม โดยที่ให้กองทัพไทยสามารถกำหนดแนวทางที่เหมาะสมกับกองทัพได้เองด้วย และในอนาคต กองทัพไทยอาจต้องลดการพึ่งพาสหรัฐฯ ลงเนื่องจากการกฎหมายภายในของสหรัฐฯ ที่ไม่มีความแน่นอนทางทหารที่อาจขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละสมัย และอาจจะรับความช่วยเหลือเพื่อกดดันรัฐบาลไทยซึ่งจะส่งผลต่อความพร้อมของกองทัพไทย โดยเฉพาะหากเกิดการใช้กำลังเกิดขึ้น ส่วนจุดยืนของกองทัพไทยต่อจีนนั้นคือ การ

ขยายการฝึกในระดับที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสหรัฐฯและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ควรส่งทหารเข้ารับการฝึกศึกษากับจีนให้มากขึ้น ทั้งสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการการผลิตยุทโธปกรณ์จากจีนให้มากขึ้น และยึดถือนโยบายจีนเดียวเพื่อไม่ให้ความสัมพันธ์ไทย-จีนเกิดปัญหาได้ สุดท้ายยกกองทัพไทยควรมีจุดยืนที่สามารถหลีกเลี่ยงการเข้าไปมีส่วนในความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯและจีนด้วยการพยายามมีบทบาทนำในอาเซียนเพื่อหลีกเลี่ยงการเลือกข้างและใช้ความร่วมมือพหุภาคีในการแสดงความเห็นต่อทั้ง 2 ประเทศ

5.2 บริบททางความมั่นคงในช่วงเวลาหลังการรัฐประหาร 2006

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปีค.ศ. 1975 เป็นต้นมาได้ขยายความร่วมมือไปยังมิติด้านอื่น ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และความมั่นคงซึ่งถือว่าเป็นความร่วมมือระหว่าง “กัลยามิตร” เพราะเป็นมิตรแท้ที่ช่วยเหลือกันในยามที่ไทยเผชิญเหตุการณ์ยากลำบากต่าง ๆ เช่น การที่จีนช่วยเหลือไทยไม่ให้เกิดปัญหาแกมพูซาคูกคามความมั่นคงของไทยจนทำให้ทั้งสองประเทศเห็นความจริงใจของกันและกัน เมื่อไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนได้ก่อตั้งเวทีความมั่นคงในภูมิภาค (ASEAN Regional Forum: ARF) เพื่อเป็นเวทีในการพูดคุยปรึกษาหารือในการสร้างความมั่นคง พร้อมเชิญจีนและประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาคอื่น ๆ เข้ามาเป็นสมาชิก

จากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนยกระดับจากความสัมพันธ์แบบกัลยามิตรเป็นความสัมพันธ์แบบญาติสนิท เพราะความใกล้ชิดและความร่วมมือที่ทำให้ทั้งสองประเทศได้ผลประโยชน์สอดคล้องกันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงหลังการรัฐประหาร 2006 เมื่อบริบททางการเมืองภายในของไทยอยู่ภายใต้ความไม่แน่นอน อันส่งผลกระทบต่อการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วยเพราะผู้นำรัฐประหารมักไม่ได้รับความสนับสนุนจากนานาประเทศจนทำให้ความขาดชอบธรรมทางการเมืองได้ แต่จีนกลายเป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลทหารในขณะนั้น การรัฐประหาร 2006 และ 2014 จึงเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนและการลงโทษจากต่างประเทศ เช่น การรัฐประหาร 2006 อันเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกของไทยโดยเฉพาะมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กลายเป็นโอกาสให้รัฐบาลไทยเล็งเห็นและสร้างความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรใหม่ ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจที่มีมาตรการการตอบสนองต่อการรัฐประหารของไทยในทางที่ไม่ส่งผลกระทบต่อไทยมากนัก

การรัฐประหาร 2006 เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน ในปีเดียวกันซึ่งนำโดยพลเอกสนธิ บุญรัตน์กลิน โดยเหตุผลในการยึดอำนาจจากรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร ในขณะนั้นคือการปกครองประเทศที่นำมาซึ่งความแตกแยกของคนในสังคม บริหารราชการแผ่นดินไปในทางทุจริต และดำเนินกิจกรรม

ทางการเมือง หลังจากนั้น 8 ปี เกิดการรัฐประหารในเมืองไทยขึ้นอีกครั้งเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 2014 เกิดการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งเข้ายึดอำนาจรัฐบาลรักษาการแทนภายใต้การนำของนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล โดยให้สาเหตุการทำรัฐประหารว่าเกิดความขัดแย้งทางการเมือง การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มตามกระบวนการยุติธรรม มีการล่วงละเมิดสถาบันตามมาตรา 112 ปลุกระดมมวลชน และมีการจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธซึ่งกองทัพไม่ยินยอมให้เกิดขึ้นได้ภายในประเทศ ท่าทีตอบสนองของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและจีนที่มีต่อการรัฐประหารกลายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของรัฐบาลไทย ในทางกลับกัน ทำให้เห็นว่ารัฐบาลทหารไทยมีทัศนคติต่อรัฐมหาอำนาจภายนอกเช่น จีน อย่างไรได้เช่นกัน

การรัฐประหาร 2006 และ 2014 ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ความมั่นคงของไทย-สหรัฐอเมริกาในประเด็นการฝึกซ้อมทางทหารที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์กับกองทัพอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาใช้การซ้อมรบทางทหารร่วมกันกับประเทศสมาชิกนาโต้ (NATO) โดยเฉพาะประเทศที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์หรือรัฐที่มีความใกล้ชิดกับรัสเซีย การซ้อมรบทางทหารยังทำให้ความสัมพันธ์แบบพหุภาคีแน่นแฟ้นขึ้นจากการทำให้เกิดประเทศพันธมิตรใหม่ขึ้นเรื่อย ๆ การฝึกซ้อมรบร่วมกันเกิดขึ้นจากความกังวลด้านความมั่นคงที่เผชิญหน้ากับประเทศมหาอำนาจที่ไม่มีความแน่นอนมากขึ้น โดยในช่วงสงครามเย็น ประเทศมหาอำนาจต่างสร้างความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรของตน และในช่วงหลังสงครามเย็น ประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมักจะใช้การฝึกซ้อมทางทหารเพื่อสร้างสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตนเองกับประเทศมหาอำนาจ และเมื่อประเทศมหาอำนาจเริ่มมองหาความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดจะมองหาที่อยู่ของประเทศในระเบียบระหว่างประเทศ โดยใช้การซ้อมรบทางทหารเป็นวิธีการป้องกันความเสี่ยงระหว่างการถูกดึงไปเข้าไปใกล้ชิดประเทศมหาอำนาจใดมากเกินไป หรือประเทศใดที่ไม่ได้บ่งบอกว่าตนเองเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มักจะใช้การซ้อมรบทางทหารกับทั้ง 2 ฝ่ายในการแข่งขันทางภูมิศาสตร์¹²¹

จะเห็นว่า การฝึกซ้อมทางทหารระหว่างประเทศสามารถสะท้อนยุทธศาสตร์การป้องกันความเสี่ยงของไทยได้ ในบทความนี้จึงนำการฝึกซ้อมร่วมรบทางทหาร (Joint Military Exercise) มาอธิบายให้เห็นถึงพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของไทยหลังการรัฐประหาร 2006 และ 2014 ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางความมั่นคงกับมหาอำนาจ โดยการฝึกซ้อมระหว่างไทย-สหรัฐอเมริกาคือ ไซร์หัสชื่อ “คอบร้าโกลด์ (Cobra Gold)” เป็นความร่วมมือทางทหารในภาวะปกติระหว่างประเทศ

¹²¹ Jordan Bernhardt, "The Causes and Consequences of Joint Military Exercises" (Doctor of Philosophy Stannford University, 2020). pp.76-78

พันธมิตรในภูมิภาคพื้นแปซิฟิก มีการกำหนดการฝึกไว้ล่วงหน้าและหมุนเวียนไปตามกองทัพภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ¹²²ซึ่งมีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปีค.ศ. 1956

เมื่อสถานการณ์ความมั่นคงเปลี่ยนแปลงไป สงครามขนาดใหญ่มีการลดลงจึงเกิดการฝึกปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม เช่น การรักษาสันติภาพ และการต่อต้านการก่อการร้าย เพราะการฝึกทางทหารเป็นหนึ่งในความเป็นเลิศทางทหาร (Military Preponderance) อันเป็นแนวทางหลักประการหนึ่งในสี่ของแนวทางของมหาวิทยาลัยศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในการขึ้นเป็นมหาอำนาจนำโลก (Global Hegemon) และยังเป็นการแสดงแสนยานุภาพทางทหารของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จีนกำลังเข้ามามีอิทธิพลเช่นกัน

การรัฐประหาร 2006 และ 2014 กลับไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางความมั่นคงของไทย-จีนแต่ กลับทำให้ความสัมพันธ์ทางความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนเห็นชัดมากขึ้นหลังเกิดการรัฐประหาร เพราะจีนกลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ไทยแทนสหรัฐอเมริกาที่เป็นพันธมิตรทางทหารเก่าแก่ลดบความช่วยเหลือ¹²³ทางความมั่นคงแก่ประเทศที่ทหารเข้ามาทำการรัฐประหาร ความช่วยเหลือจากจีนทำให้เกิดการความร่วมมือและการฝึกซ้อมรบร่วมระหว่างไทย-จีนอย่างเป็นประจำขึ้นทุกปี ได้แก่ ปีค.ศ. 2006 เกิดการฝึกภายใต้รหัส “สไตรค์ 2007 (Strike 2007)” การฝึกระหว่างหน่วยรบพิเศษของกองทัพไทย-จีนครั้งที่ 1, ปีค.ศ. 2007 เกิดการฝึกภายใต้รหัส “สไตรค์ 2008 (Strike 2008)” การฝึกระหว่างหน่วยรบพิเศษของกองทัพไทย-จีนครั้งที่ 2, ปีค.ศ. 2008 ไม่พบการฝึกซ้อมทางทหารระหว่างไทย-จีน, ปีค.ศ. 2009 เกิดการฝึกภายใต้รหัส “บลู สไตรค์ 2010 (Blue Strike 2010) หรือ ทูลีสี่น้ำเงิน-2010” เป็นการฝึกผสมทางทะเลครั้งที่ 1, ปีค.ศ. 2010 ไม่พบการฝึกซ้อมทางทหารระหว่างไทย-จีน, ปีค.ศ. 2011 เกิดการฝึกภายใต้รหัส “บลู สไตรค์ 2012 (Blue Strike 2012)” เป็นการฝึกผสมทางทะเลครั้งที่ 2, ปีค.ศ. 2012 “สไตรค์ 2013 (Blue Strike 2013)” เป็นการฝึกซ้อมรบร่วมระหว่างกองทัพบกของทั้งสองประเทศเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย, ปีค.ศ. 2014 ไม่พบการฝึกซ้อมทางทหารระหว่างไทย-จีน, ปีค.ศ. 2015 “ฟอลคอน สไตรค์ 2015 (Falcon Strike 2015)” การซ้อมรบร่วมทางอากาศระหว่างไทย-จีนครั้งที่ 1, ปีค.ศ.2016 “BLUE STRIKE 2016 ครั้งที่ 3” เพื่อส่งเสริมมิตรภาพ พัฒนาความร่วมมือ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการฝึก ระหว่างกองทัพเรือไทยและกองทัพเรือสาธารณรัฐประชาชนจีน, ปีค.ศ. 2017 “ฟอลคอน สไตรค์ 2017” การซ้อมรบร่วมทางอากาศระหว่างไทย-จีนครั้งที่ 2, ปีค.ศ. 2018 “ฟอลคอน

¹²² “Cobra Gold การฝึกร่วมผสมภายใต้รหัส คอบราโกลด์,” ilc201, 2012, <http://www.ilc2012.org/ilc60/images/frile/menuL10/manulelf1020.32.pdf>

¹²³ Ian Storey, "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength," *Perspective* 43 (2019). pp. 1-2.

สไตรค์ 2018” การซ้อมรบร่วมทางอากาศระหว่างไทย-จีนครั้งที่ 3 จะเห็นว่าหลังการรัฐประหาร ไทยยังคงดำเนินการฝึกซ้อมรบกับจีนเป็นประจำ

นอกจากนั้น ยังมีการซื้อขายอาวุธยุทโธปกรณ์เพิ่มขึ้น โดยย้อนหลังนับตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2014 จนถึงปัจจุบัน พบว่าได้โอนมูลค่าอาวุธที่กระทรวงกลาโหมเสนอรวมทั้งสิ้น 127 วาระ แต่ไม่มีวาระใดที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ เมื่อตรวจสอบย้อนไปถึงหน่วยงานต้นสังกัด ในเหล่าทัพต่าง ๆ ซึ่งถูกบังคับตาม พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ค.ศ. 1999 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 103/7 ให้ต้องเปิดเผย "ราคากลาง" โครงการจัดซื้อจัดจ้างทั้งหมดที่ใช้งบประมาณของแผ่นดิน ก็พบว่า มีการตั้งโครงการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้งบประมาณสูงอย่างน้อย 9 โครงการซึ่งเป็นของกองทัพบก จำนวน 4 โครงการคือ ปี 2015 โครงการจัดซื้อรถถังหลัก VT-4 จากจีน ไม่ระบุจำนวน รวมมูลค่า 4,985 ล้านบาท, ปี 2016 โครงการจัดซื้อเฮลิคอปเตอร์ Mi7VS จากรัสเซีย จำนวน 2 ลำ รวมมูลค่า 1,698 ล้านบาท, ปี 25016 โครงการจัดซื้อเฮลิคอปเตอร์จากรัสเซีย ไม่ระบุรุ่น จำนวน 4 ลำ รวมมูลค่า 3,385 ล้านบาท, และปี 2017 โครงการจัดซื้อรถถังหลัก VT-4 จากจีน ไม่ระบุจำนวน รวมมูลค่า 2,017 ล้านบาท โครงการของกองทัพเรือ จำนวน 4 โครงการคือ ปี 2015 โครงการจัดซื้อเรือตรวจการณ์ไกลฝั่ง ไม่ระบุรุ่นและจำนวน มูลค่า 2,850 ล้านบาท, ปี 2015 โครงการจัดซื้อเรือตรวจการณ์ชายฝั่ง ไม่ระบุรุ่น จำนวน 4 ลำ รวมมูลค่า 490 ล้านบาท, ปี 2016 โครงการจัดซื้อเรือตรวจการณ์ชายฝั่ง ไม่ระบุรุ่น จำนวน 5 ลำ รวมมูลค่า 627 ล้านบาท, และปี 2017 โครงการจัดซื้อเรือดำน้ำ S26T จากจีน จำนวน 1 ลำ มูลค่า 13,500 ล้านบาท โครงการของกองทัพอากาศ จำนวน 1 โครงการ เมื่อปี 2017 โครงการจัดซื้อเครื่องบินฝึกนักบินขับไล่เบื้องต้นจากเกาหลีใต้ จำนวน 8 ลำ รวมมูลค่า 8,997 ล้านบาท¹²⁴ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ในยุครัฐบาลคสช. นั้นบางโครงการจำเป็นต้องให้ที่ประชุม ครม. อนุมัติ แต่ก็ยากที่ตรวจสอบได้ว่ามีอนุมัติไปแล้วหรือไม่ เนื่องจากใช้ "เอกสารลับ" และไม่เปิดเผยอย่างจริงจัง

ขณะที่ความสัมพันธ์ทางความมั่นคงระหว่างไทยกับจีนไปเป็นในทางที่ดี กลับมีทัศนะที่เห็นว่าการเข้าไปมีความสัมพันธ์ทางความมั่นคงที่พึ่งพาจีนมากเกินไปนั้นอาจทำให้ความสัมพันธ์ทางทหารที่มียาวนานกับสหรัฐอเมริกาเปลี่ยนแปลงไป ข้อตกลงระหว่างทั้ง 2 กองทัพซึ่งจีนจะเป็นผู้จัดหาเทคโนโลยีและจัดหาเงินทุนสำหรับการสร้างรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมไทย พร้อมเป็นผู้เสนออัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขการชำระเงินคืน การซื้อยุทโธปกรณ์ แม้ว่าไทยจะสามารถซื้อได้ในราคามิตรภาพ

¹²⁴ ปีซีซีไทย, "เปิดโครงการซื้ออาวุธยุค คสช. ที่หลายคนอาจไม่รู้," (BBC 20/02/2566 26 เมษายน 2017). <https://www.bbc.com/thai/thailand-39716273>.

เช่น การซื้อเรือดำน้ำชั้น Yuan ที่ไทยได้รับมาจำนวน 3 ลำ แต่ซื้อในราคา 2 ลำเท่านั้น¹²⁵ อาจทำให้ไทยกลายเป็นผู้ซื้อที่ไร้อำนาจต่อรอง¹²⁶โดยไม่พิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้งานหรือปัจจัยต่างๆ ได้

5.3 สรุป

เมื่อนำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. ทั้งหมด 18 เล่มมาวิเคราะห์ตามเนื้อหาและจำแนกให้ตรงกับมุมมองที่ไทยมรต้อจีนในแต่ละมุมมองทั้ง 4 มุมมองข้างต้น จะเห็นว่ามุมมองที่ 1 มีทั้งหมด 2 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11, มุมมองที่ 2 มุมมองที่มีต้อจีนเป็นภัยคุกคาม มีทั้งหมด 1 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6, มุมมองที่ 3 มีทั้งหมด 6 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 33 และมุมมองที่ 4 มีทั้งหมด 9 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50 ทำให้เห็นว่าภาพสะท้อนของนายทหารที่มีต้อจีนนั้นต้องการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนต่อไปโดยอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์พิเศษระหว่างไทย-จีน และจะมีภาพสะท้อนต้อจีนผ่านมุมมองอาเซียน รวมทั้งมีภาพสะท้อนต้อจีนเช่นเดียวกันกับฝ่ายอนุรักษนิยมที่มองว่าจีนเป็นพันธมิตรกับไทยและมีภาพสะท้อนต้อจีนที่เป็นภัยคุกคามตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹²⁵ Ian Storey, "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength," *Perspective* 43 (2019).

¹²⁶ สุรชาติ บำรุงสุข, "ผู้ซื้อ(อาวุธ)ที่ฉลาด! ," (มติชนสุดสัปดาห์, 15/05/2566 2566).
https://www.matichonweekly.com/column/article_669796.

บทที่ 6

บทสรุปผลการวิจัย ประเด็นอภิปรายและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอเนื้อหาในบทนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง บทสรุป เป็นการกล่าวถึงภาพรวมทั้งหมดของเนื้อหาในแต่ละบทที่นำเสนอมาว่ามีความเชื่อมโยงกันอย่างไร และภาพสะท้อนของทหารอาจมีบทบาทอย่างไรในการกำหนดภัยคุกคามเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ส่วนที่สอง ตอบของคำถามวิจัย ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำถามวิจัยโดยตรง และส่วนที่สาม ข้อจำกัดที่พบ วิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะ เป็นส่วนที่จะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยไม่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนในงานชิ้นนี้หรือไม่ได้ถูกกล่าวถึง แต่เป็นประเด็นที่น่าสนใจให้ผู้ศึกษาหรือต่อยอดงานวิจัยสามารถนำไปพัฒนาประเด็นวิจัยต่อไปได้

6.1 บทสรุป

การรัฐประหาร 2006 และ 2014 เป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นทั้งการสนับสนุนและการลงโทษจากต่างประเทศ เช่น การรัฐประหาร 2006 อันเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกของไทยโดยเฉพาะมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กลายเป็นโอกาสให้รัฐบาลไทยเล็งเห็นและสร้างความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรใหม่ ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจที่มีมาตรการการตอบสนองต่อการรัฐประหารของไทยในทางที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อไทยมากนัก การตอบโต้และท่าทีตอบสนองของต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาและจีนที่มีต่อการรัฐประหารกลายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของรัฐบาลทหารไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ เมื่อมีการรัฐประหารเกิดขึ้นมักพบว่ากองทัพจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองและดำรงตำแหน่งสำคัญในคณะรัฐมนตรีที่มีอิทธิพลและอำนาจในการนิยามความเป็นภัยคุกคามของประเทศ ท่าทีที่เป็นมิตรของรัฐบาลทหารไทยที่มีต่อรัฐภายนอกเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลทหารในขณะนั้นมีทัศนคติเป็นอย่างไรต่อรัฐมหาอำนาจภายนอก

จากการศึกษาการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนหลังการรัฐประหาร 2006 สามารถแบ่งแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ไทยที่มีต่อจีนได้เป็น 3 แนวทางคือ 1) การดำเนินความสัมพันธ์แบบคู่ตามลม 2) การดำเนินความสัมพันธ์ตามความมั่นคงภายในของไทย และ 3) การดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ภายในภูมิภาคของไทย โดยการดำเนินความสัมพันธ์แบบคู่ตามลมของไทยจะเกิดขึ้นตามสถานการณ์ที่สำคัญต่าง ๆ ไทยจึงมีแนวโน้มที่จะเล่นการเมืองแบบการสร้างพันธมิตรนอกภูมิภาค นโยบายต่างประเทศของไทยจึงขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ของมหาอำนาจเป็นสำคัญควบคู่ไปกับการปกป้องผลประโยชน์ของไทย ต่อมาคือการดำเนินความสัมพันธ์ตามสถานการณ์ความมั่นคงภายในไทย ปัจจัยการเมืองภายในของไทยกลายเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดทัศนคติ

เชิงบวกและลบต่อประเทศต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะจีน และการดำเนินตามสถานการณ์ในภูมิภาคของไทย ไทยยังคงดำเนินนโยบายตามสถานการณ์ภายในภูมิภาค เห็นได้จากความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาค

สำหรับความสัมพันธ์ทางความมั่นคงระหว่างจีน-ไทยตั้งก่อนสิ้นสุดสงครามเย็น ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 4 ช่วงเพื่อสะท้อนให้พัฒนาการด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศก่อนการรัฐประหาร 2006 คือ (1) ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ปีค.ศ. 1945 - 1974 : ก่อนการสถาปนาทางการทูต รัฐบาลทหารไทยในขณะนั้นยังหวาดระแวงต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนว่าจะมีความจริงใจเพียงใด รอคูท่าที่ของจีนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาคนจีนสองสัญชาติ ปัญหาที่จีนให้ความสนับสนุนแก่ผู้ก่อการร้ายในไทย ปัญหาได้หวัน จึงยังไม่ได้สถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีน (2) ช่วงการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1975 - 1977 : เรียนรู้กันและกันใหม่ รัฐบาลพลเรือนของไทยภายใต้การนำของฯ พณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายนอกที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดอำนาจในเวียดนามได้ ลาว และกัมพูชาได้ ไทยเดินทางไปเยือนปักกิ่งและลงนามในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กรกฎาคม 1975 และแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

(3) ช่วงหลังการสถาปนาทูตอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปีค.ศ. 1978 - 1989: หุ้นส่วนความมั่นคงไทย-จีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นซึ่งเกิดจากการที่เวียดนามเข้าโจมตีประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยและยึดพนมเปญได้ในปีค.ศ. 2522 จีนมองว่า การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามเป็นความพยายามที่จะแผ่อิทธิพลในอินโดจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนจึงทำสงครามสั่งสอนเวียดนาม ไทยเห็นว่าการกดดันนานาชาติไม่เพียงพอที่จะทำให้สงครามจบลงได้ ไทยจึงมองเห็นคุณค่าของจีนที่สามารถทำให้เวียดนามอ่อนแอลงทำให้ 2 ประเทศมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นจากได้ประโยชน์ในการต่อต้านกัมพูชาด้วยกัน

(4) ช่วงความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับจีนตั้งแต่ปีค.ศ. 1990 - 2000: หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ เกิดระเบียบโลกใหม่ขึ้นซึ่งเป็นโอกาสให้เกิดแนวทางด้านความมั่นคงใหม่ในภูมิภาคขึ้นภัยคุกคามจากภายนอกลดลง ประเทศสมาชิกอาเซียนและไทยจัดตั้งความร่วมมือทางด้านความมั่นคงชนชั้นนำของไทยมองว่า จีนอาจเป็นมหาอำนาจทางด้านทหารและอาจขึ้นเป็นรัฐที่สามารถถ่วงดุลอำนาจและมีบทบาทสำคัญในระดับภูมิภาคและนานาชาติได้ ชนชั้นนำไทยไม่ได้มองว่าการเรืองอำนาจของจีนจะทำให้เกิดความขัดแย้งในระบบการเมืองระหว่างประเทศได้เลือกดำเนินความสัมพันธ์กับจีนเพื่อดึงเงินเข้ามาให้มีความใกล้ชิดไทย

บริบทความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีนก่อนการรัฐประหาร 2006 ถูกพัฒนาเป็นวงกว้างแม้ไม่โดดเด่นและชัดเจนมากนัก แต่กลายเป็นรากฐานความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีนในรัฐบาลต่อ ๆ มา เห็นได้จากการที่ทั้ง 2 ประเทศได้แถลงการณ์ร่วมไทย-จีนว่าด้วย

แผนปฏิบัติการในศตวรรษที่ 21 บนหลักการของการเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกันและกันนำไปสู่การเกิดความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดทัศนคติด้านบวกที่มีต่อจีนมากขึ้น เช่น ไทยเป็นตัวกลางในการดึงเงินให้เข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นว่าการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนสามารถเป็นไปได้

บริบทความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีนหลังการรัฐประหาร 2006 - รัฐประหาร 2014 เห็นชัดขึ้นหลังเกิดการรัฐประหารในไทยเมื่อปีค.ศ. 2006 ที่จีนกลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ไทยแทนสหรัฐอเมริกาที่เป็นพันธมิตรทางทหารเก่าแก่จากการลดความช่วยเหลือทางความมั่นคง ความช่วยเหลือจากจีนทำให้เกิดการความร่วมมือและการฝึกซ้อมรบร่วมระหว่างไทย-จีนอย่างเป็นทางการเป็นประจำขึ้นทุกปี ขณะเดียวกัน ไทยยังคงการฝึกซ้อมรบร่วมกับสหรัฐอเมริกาไว้เช่นเดิม ในช่วงเวลานี้จึงสามารถสะท้อนพัฒนาการความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับ 2 ประเทศมหาอำนาจได้ ชนชั้นนำไทยเห็นว่าจีนกลายเป็นพันธมิตรในหลายประเด็นเพราะรัฐบาลจีนแสดงให้ชนชั้นนำไทยเห็นว่าจีนยังเป็นประเทศพันธมิตรในยามที่ไทยเผชิญปัญหา รัฐบาลปักกิ่งยังให้การรับรองรัฐบาลทหารใหม่ที่มาจากการรัฐประหาร 2014 ความใกล้ชิดระหว่างประเทศไทย-จีนจึงรากฐานมาจากวิธีการของจีนที่ปฏิบัติต่อรัฐบาลทหารของไทย

และต้องการนำเสนอมุมมองเพื่อทำให้เห็นภาพสะท้อนทางความมั่นคงของทหารว่ามีต่อจีนอย่างไรได้บ้าง ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้จัดออกมาเป็น 4 มุมมองหลังเกิดการหลังการรัฐประหาร 2006 คือ 1) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านฝ่ายอนุรักษ์นิยมไทย หลังการรัฐประหาร 2006 เมื่อฝ่ายอนุรักษ์นิยมได้พาไทยเข้าใกล้จีนมากขึ้น 2) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านมุมมองภัยคุกคามไทย เชื่อว่าจีนจะสามารถขึ้นเป็นมหาอำนาจแทนสหรัฐฯ เกิดจากการถดถอยทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา 3) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านอาเซียนของไทย อาเซียนพยายามสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับจีนผ่านกลไกความร่วมมือประเภทต่าง ๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางความมั่นคง และ 4) มุมมองที่มีต่อจีนผ่านผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีนให้ความสำคัญที่ทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการได้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่างไทย-จีนเท่านั้น

ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาพสะท้อนของชนชั้นนำทางทหารที่ล้วนเป็นข้าราชการระดับสูงตามคุณสมบัติที่กำหนดและเป็นเครือข่ายของผู้นำประเทศ เพราะมีโอกาสให้เข้ามามีบทบาททางการเมืองได้ เช่น พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะที่ก่อนที่จะทำการยึดอำนาจรัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตรและขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี 2014 จนถึงปัจจุบันได้มีการรวบรวมรายชื่อเพื่อนร่วมรุ่นปอ. รุ่นที่ 50 เพื่อให้เข้ามาดำรงตำแหน่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมายแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาหลังมีการรัฐประหารเกิดขึ้น และศึกษาภาพสะท้อนของทหารยังมาจากการที่กองทัพไทยเชื่อว่า ตนเองมีบทบาทในการรักษาความ

มั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมทั้งเป็นผู้ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาคความยุ่งยากของการเมืองไทยได้ ดังนั้น การเลือกศึกษาเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวปอ. จะทำให้เห็นถึงทัศนคติที่ใช้ในการกำหนดภัยคุกคามอันจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายทั้งในและต่างประเทศของไทยเป็นอย่างมากเนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้คือกลุ่มที่มีโอกาสได้รับตำแหน่งระดับสูงทางการเมือง

ผู้วิจัยเลือกศึกษาช่วงเวลาหลังการรัฐประหาร 2006 คือตั้งแต่ปี 2007 – 2018 เท่านั้นเพราะเป็นระยะเวลาที่ทหารพยายามฝังรากลึกอำนาจในทางการเมือง เนื่องจากการรัฐประหาร 2014 ถูกนิยามว่าเป็นความต่อเนื่องของกองทัพไทยที่ทำการรัฐประหาร 2006 จนเปิดโอกาสให้กองทัพไทยเข้ามาแทรกแซงและหยั่งรากลึกบทบาททหารในทางการเมือง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยได้ เห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลคสช. นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และยังคงถูกนำมาใช้เป็นพิมพ์เขียวของรัฐบาลต่อมาคือรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ปี 2014 - ปัจจุบัน) ในช่วงเวลานี้ ยังเป็นการเรื่องอำนาจของเงินท่ามกลางการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าเงินเป็นภัยคุกคามหรือไม่ โดยเฉพาะรัฐเล็กในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้งเกิดขึ้นกับจีน ในฐานะผู้วิจัย การทำความเข้าใจทัศนคติภัยคุกคามของชนชั้นนำทางทหารที่ล้วนเป็นข้าราชการระดับสูงและเป็นเครือข่ายของผู้นำประเทศที่หลบซ่อนอยู่ภายใต้งานวิจัยส่วนบุคคลจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน โดยอ้างอิงและดึงจุดรวมงานวิจัยส่วนบุคคลออกมาผ่านแนวคิดเรื่องทัศนคติต่อภัยคุกคาม (Threat Perception) ของ David Singer และ Klaus Knorr ที่ชี้ให้เห็นภัยคุกคามเกิดจากการคาดการณ์ต่อสถานการณ์ที่เป็นศัตรู โดยที่ผู้กำหนดนโยบายจะเป็นผู้สันนิษฐานต่อสถานการณ์หรือรัฐอื่น ๆ ว่าเป็นภัยคุกคามหรือไม่ และเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้กำหนดนโยบาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

6.2 คำตอบของคำถามวิจัย

“นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรมีทัศนคติต่อจีนอย่างไร”

จากคำถาม ผู้วิจัยนำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) ตั้งแต่รุ่นที่ 50 – 61 ทั้งหมด 18 เล่มมาวิเคราะห์ตามเนื้อหาและจำแนกให้ตรงกับมุมมองที่ไทยมีต่อจีนในแต่ละมุมมองทั้ง 4 มุมมองข้างต้น จะเห็นว่ามุมมองที่ 1 มีทั้งหมด 2 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11, มุมมองที่ 2 มุมมองที่มีต่อจีนเป็นภัยคุกคาม มีทั้งหมด 1 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6, มุมมองที่ 3 มีทั้งหมด 6 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 33 และมุมมองที่ 4 มีทั้งหมด 9 เล่มซึ่งคิดเป็นร้อยละ 50

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่าภาพสะท้อนของนายทหารไทยที่มีต่อจีนนั้นต้องการพัฒนาความสัมพันธ์กับจีนต่อไปโดยอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์พิเศษระหว่างไทย-จีน แม้เชื่อว่าจีนอาจเป็นประเทศมหาอำนาจที่ก้าวร้าวจากกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้และอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของ

ไทย แต่ผลกระทบของยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของจีนอาจไม่มีผลกระทบต่อไทยมากนัก จึงเป็นโอกาสของไทยในการสร้างข้อได้เปรียบต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยเอง เนื่องจากไทยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันและภูมิศาสตร์ของไทยที่มีความสำคัญต่อจีน ผลการวิจัยดังกล่าวนำมาสู่ข้อค้นพบที่ว่า ภาพสะท้อนของชนชั้นทหารไทยจะคงยังมีทัศนะที่เป็นกลาง และดำเนินความสัมพันธ์พิเศษระหว่างไทย-จีน ในขณะเดียวกันก็ยังคงมีมุมมองต่อประเทศมหาอำนาจผ่านมุมมองกรอบความร่วมมือในภูมิภาคอย่างอาเซียน เนื่องจากชนชั้นนำไทยเชื่อว่าการวางตัวเป็นกลางจะทำให้ไทยได้ประโยชน์จากยุทธศาสตร์ทางความมั่นคงจากทั้งสองประเทศ เช่นเดียวกัน

6.3 ข้อจำกัด แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อจำกัดและแนวทางแก้ไขปัญหา

เนื่องจากเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมือง วิชายุทธศาสตร์ วิชาการทหาร และวิชาเศรษฐกิจของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรที่ผู้เรียนล้วนเป็นข้าราชการทหารระดับสูง ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าใจในนิยามของความมั่นคงของผู้เขียนแต่ละเล่มแม้ว่าในบางเล่มจะมีการให้นิยามความมั่นคงไว้ก็ตาม และผู้วิจัยไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าถึงเอกสารวิจัยส่วนบุคคลจำนวน 2 เล่มคือ เอกสารการวิจัยเรื่อง โครงสร้างความมั่นคงแห่งชาติที่เหมาะสมกับประเทศไทยของพลตรีสหัสส์ สูงใหญ่ ตำแหน่งที่ปรึกษาพิเศษกองบัญชาการกองทัพไทยในปัจจุบัน และเอกสารวิจัยเรื่อง การกำหนดบทบาทการดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก 20 ปีข้างหน้าของพลตรีเจนสิทธิ์ คนศิลป์ ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามทำความเข้าใจบริบทนั้น ๆ ในเอกสารการวิจัยแต่ละเล่มโดยคำนึงถึงมิติของเวลาและสถานที่ และสังเกตเหตุการณ์ในเอกสารวิจัยเวลาควบคู่ไปกับการทบทวนวรรณกรรม การตีความของผู้วิจัยที่อิงจากแนวคิดข้างต้น ข้อจำกัดของงานวิจัย คือ ข้อจำกัดด้านผู้รับสารกล่าวคือ งานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในประเด็นการรับสารของผู้เรียนและผู้อ่านเอกสารงานวิจัยส่วนบุคคลเนื่องจากความสามารถในการรับสาร การตีความ และการนำไปประยุกต์ใช้ ขึ้นอยู่กับมุมมองและวิจารณญาณของแต่ละบุคคลแต่นั่นศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลเท่านั้น ซึ่งประเด็นการรับสารควรเป็นประเด็นที่ศึกษาแยกต่างหากไปจากงานวิจัยชิ้นนี้ ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณและระยะเวลาที่จะต้องใช้เพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

6.3.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อยอดจากวิจัยชิ้นนี้ มีทั้งสิ้น 2 ประการ ประการที่หนึ่งคือ ควรให้ความสำคัญกับเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในรายวิชาอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากประเด็น

ทางความมั่นคง เช่น ประเด็นทางเศรษฐกิจเนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้ให้ความสนใจในประเด็นด้านอื่น ๆ เท่าที่ควรรวมถึงประเด็นด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อทักษะของชนชั้นนำไทยได้เช่นกัน และประการที่สองคือ ควรศึกษาแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อให้เห็นภาพของทักษะของผู้กำหนดนโยบายได้ชัดเจนมากขึ้นและแนวคิดอื่น ๆ ก็มีความน่าสนใจเช่นกันเพียงแต่แนวคิดที่ผู้วิจัยเลือกใช้นั้นมีความเหมาะสมกับประเด็นทางความมั่นคงที่สามารถนำมาวิเคราะห์เนื้อหาในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลได้มากกว่า

บรรณานุกรม

- Chambers, Michael R. "The Chinese and the Thais Are Brothers the Evolution of the Sino Thai Friendship.Pdf>." *Journal of Contemporary China* (2007).
<https://doi.org/10.1080/10670560500205100>.
- Chulacheep Chinwanno. *Thai-Chinese Relations: Security and Strategic Partnership*. Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies, 2008.
- Ian Storey. "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength." *Perspective* 43 (2019).
- John Blaxland, Greg Raymond. "Tipping the Balance in Southeast Asia? Thailand, the United States and China ". *The Centre of Gravity Series* (2017): 4-6.
- John Lee. "China's Economic Influence in Thailand: Perception or Reality?". *ISEAS Perspective* 2013, no. no. 44 (2013).
- Jordan Bernhardt. "The Causes and Consequences of Joint Military Exercises." Doctor of Philosophy, Stannford University, 2020.
- Katsamaporn Rakson. "Investigating Thailand's Self-Perception in the Regional Context Towards Asean." *Veridian E-Journal* 11, International (Humaities, Social Sciences and Arts), no. 5 (2018).
- Kornphanat Tungkeunkunt. "Blood Is Thicker Than Water: A History of the Diplomatic Discourse "China and Thailand Are Brothers". " *Asain Perspective* 42, no. 4, October-December (2018): 597-621. <https://doi.org/10.1353/apr.2018.0027>.
<https://muse.jhu.edu/pub/1/article/713837/pdf>.
- Lam Peng Er. "Thailand's Kra Canal Proposal and China's Maritime Silk Road: Between Fantasy and Reality?". *Asian Affairs: An American Review* 45 (01/02 2018): 1-17.
<https://doi.org/10.1080/00927678.2017.1410403>.
- Mayumi Itoh. "Japanese Perceptions of the Soviet Union: Japanese Foreign Policy Elites Perceptions of the Soviet Union and Japanese Foreign Policy Towards the Soviet Union." Doctor of Philosophy, University of New York, , 1988.
- Murphy, Ann Marie. "Beyond Balancing and Bandwagoning: Thailand's Response to

- China's Rise ". *Asian Security* 6, no. 1 (25 Mar 2020 2010).
<https://doi.org/10.1080/14799850903471922>.
- Pasawat Yathip. "Thailand's Foreign Policy in the Post-Cold War Period: Uncovering New Actors in the Foreign Policy-Making Process Towards Neighbouring Countries." Doctor of Philosophy, James Cook University, 2015.
- Pongphisoot Busbarat. "Bamboo Swirling in the Wind: Thailand's Foreign Policy in the Regional Power Competition." *Contemporary Southeast Asia* 38 (2016).
- Ramses Amer. "Southeast Asia and the Rise of China: The Search for Security. Ian Storey. London and New York: Routledge, 2011. Xvi + 362 Pp. £85.00. Isbn: 978-0-415-32621-6." *The China Quarterly* 214 (2013): 488-89.
<https://doi.org/10.1017/S0305741013000507>.
- Raymond Cohen. "Threat Perception in International Crisis ". *The University of Wisconsin* (1979): 5-10.
- Rodolfo C. Severino. "The Rise of Chinese Power and the Impact on Southeast Asia." *ISEAS Perspective* 32 (2013). https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/ISEAS_Perspective_2013_32.pdf.
- Sompop Manarungsan. "Thailand-China Cooperation in Trade, Investment and Official Development Assistance." *Scientific Research* (2009).
- Storey, Ian. "China's Bilateral Defense Diplomacy in Southeast Asia.Pdf." *Asian Security* 8, no. 3 (2012): 287-310. <https://doi.org/10.1080/14799855.2012.723928>.
- . "Thailand's Military Relations with China: Moving from Strength to Strength." *Perspective*, no. 43 (27 May 2019 2019): 4.
<https://www.bangkokpost.com/opinion/opinion/620800/subs-put-too-many-eggs-in-china-basket>.
- Wendy Prajuli. *China Threat Perceptions in Southeast Asia: Problems of Bilateral Interactions*. Vol. 15, 2013. doi:10.7454/global.v15i1.18.
- Zawacki, Benjamin. *Thailand : Shifting Ground between the Us and a Rising China*. Asian Arguments. Zed Books Ltd, 2017.
<http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat05085a&AN=chu.b2157437&site=eds-live>.

ภาษาไทย

- เจียน ฉีระวิทย์. "จีนใหม่ในศตวรรษที่ 21 : สรรนิพนธ์เรื่องจีนช่วงปี ค.ศ. 1999-2005." พิมพ์ครั้งที่ 1. ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2006.
- เทิดเกียรติ อ่อนเมือง. "แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน Obor ของสาธารณรัฐประชาชนจีน." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. จีนมุ่งลงใต้ อินเดียมุ่งตะวันออก เอเชียตอนบนในยุคบูรพาภิวัตน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 2556.
- กฤษฎา สุทธานินทร์. "บทบาทของสาธารณรัฐจีนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงกับผลกระทบต่อประเทศไทย." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2553.
- จุลชีพ ชินวรรณ. "35 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน พ.ศ. 2518-2553 : อดีต ปัจจุบัน อนาคต." พิมพ์ครั้งที่ 1. โอเพ่นบุ๊กส์, 2010.
- . สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528. โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 1985.
- ช่อฉัตร กระเทศ. "ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของไทยรองรับการขยายอิทธิพลทางทะเลของจีนในทะเลจีนใต้และมหาสมุทรอินเดีย." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550.
- ซัชชัย ภัทรนาวิก. "ยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559.
- ชินวรรณ, จุลชีพ. กรงเล็บมังกร: แสหายานุภาพและบทบาทของกองทัพจีน กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.
- दनัยศักดิ์ กาญจนสวัสดิ์. "บทบาทของกองทัพกับการเมืองไทยระหว่าง 2554 – 2563." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2553.
- ทงศักดิ์ รongทิม. "แนวทางการดำเนินนโยบายของไทยในการสร้างความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศผ่าน Obor ของสาธารณรัฐประชาชนจีน." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560.
- ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย. 1 ed. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คปไฟ), 2019.
<http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat05085a&AN=chu.b2260003&site=eds-live>.
- นโยบายต่างประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, 2562.

- "นโยบายรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2500)." อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- บงสุข สิงห์ณรงค์. "การเสริมสร้างความมั่นคงในทะเลจีนใต้." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2552.
- บีบีซีไทย. "เปิดโครงการซื้ออาวุธยุค คสช. ที่หลายคนอาจไม่รู้." BBC 20/02/2566 26 เมษายน 2017.
<https://www.bbc.com/thai/thailand-39716273>.
- ปณต แสงเทียน. "ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน: ความเกี่ยวข้องกับอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556.
- ประดิษฐ์ ศิริคุปต์. "บทบาทของกองทัพเรือในการส่งเสริมความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2552.
- ปัญญาพร มกรพงษ์. "ยุทธศาสตร์ของจีนต่อเอเชียสมัยประธานาธิบดี สี จิ้นผิง : ค.ศ. 2013-2016." รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- ภาณุ บุญยวิโรจ. "แนวทางการกำหนดนโยบายของชาติต่อผลกระทบความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554.
- วรพงษ์ สง่าเนตร. "บทบาทของกองทัพไทยในการดำเนินความสัมพันธ์ทางทหารกับสหรัฐอเมริกา จีน และออสเตรเลีย." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550.
- วิศาล ปันทวิงกูร. "ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของไทยทางทะเลต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในทศวรรษหน้า (2558 - 2567)." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556.
- วีระผล สารสิน. "ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วงสองทศวรรษ (ค.ศ. 1975 - 1995)". Chap. บทที่ 7 In การปฏิรูปจีนกับทศวรรษที่ 3 ของความสัมพันธ์ต่อไทย, edited by วรศักดิ์ มัทธโนบล: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา ศิริรัตน์. "การศึกษาแนวทางการส่งกำลังและซ่อมบำรุง กรณีศึกษา การจัดหาทุโธปกร ณ์ใหม่ในกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่หลักนิยมของกองทัพสหรัฐฯ ", วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557.
- ศิริชัย ดิษฐกุล. "ผลกระทบจากการถ่วงดุลทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่มีต่อประเทศไทยในห้วงปี 2550 - 2554." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2550.
- "คุณสมบัติผู้สมัครรับเข้าการศึกษา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐-๒๕๖๑ หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร(วปอ.) รุ่นที่ ๖๐." 2560, accessed 26 มีนาคม, 2563,
http://www.thaindc.org/images/introc_1485617248/90.pdf.
- สมเกียรติ ศรีประเสริฐ. "ยุทธศาสตร์จีนต่ออาเซียน: ศึกษาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2554.

- สมชัย อุ่นแก้ว. "ความร่วมมือทางทหารของไทยต่อจีนยุคหลังสงครามเย็น (จากรัฐบาลทักษิณ ถึง รัฐบาลยิ่งลักษณ์ 1) ; Thailand's Military Cooperation with China after the End of the Cold War (from Taksin's Government to Yingluck Government's First Cabinet)." รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2011. EBSCOhost.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. นโยบายต่างประเทศของไทย ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบาย ต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006)
- สัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ. 2518-2528
- สิริพจน์ ราไพกุล. "ผลกระทบด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากการปรับโครงสร้าง กองทัพปลดปล่อยประชาชนจีน." วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559.
- สุรชาติ บำรุงสุข. "ผู้ซื้อ(อาวุธ)ที่ฉลาด! ",มติชนสุดสัปดาห์, 15/05/2566 2566.
https://www.matichonweekly.com/column/article_669796.
- . "ได้รถถัง-เสียจีเอสพี! สัมพันธ์ไทย-สหรัฐปัจจุบัน", มติชนสุดสัปดาห์, 15/05/2566 2566.,
https://www.matichon.co.th/politics/news_1734057.
- . "มุมมองกลับหัวกลับหาง โลกทัศน์ 'ขวจัดไทย' ในวันที่เปลี่ยนแปลง!", The Standard, 15/05/2566 2566.. <https://thestandard.co/thailand-change-worldview/>.
- สุรสิทธิ์ ถนัดทาง. "ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย - จีน." วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร, 2551.
- สุวิน แจ้งยอดสุข. "แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบความขัดแย้งระหว่างสหรัฐ ฯ และสาธารณรัฐ ประชา จีนต่อยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของไทยในบริบทของความมั่นคงทางทะเล." วิทยาลัย ป้องกันราชอาณาจักร, 2561.
- อานันท์ ปัญญาารชุน. นโยบายต่างประเทศบนทางแพร่ง. Edited by ฉันทิมา อ่องสุรรักษ์. โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โครงการ ดิเรก ชัยนาม เมโมเรียล เล็คเชอร์ ซีรีส์, 2533.
- อานันท์ ปันยารชุน. "บทที่ 6 ผู้กมิตร์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ". In นโยบายต่างประเทศไทยบนทาง แพร่ง edited by ฉันทิมา อ่องสุรรักษ์, นน 132-33. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: โครงการ ดิเรก ชัยนาม เมโมเรียล เล็คเชอร์ ซีรีส์, 2533.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวรชยา เทียมประชา
วัน เดือน ปี เกิด	25 มิถุนายน 2538
สถานที่เกิด	ขอนแก่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY